

MŁODZIEŻ LIDERAMI ZMIANY:

JAK ANGAŻOWAĆ MŁODYCH OBYWATELI I MŁODE OBYWATELKI W INICJATYWY ANTYDYSKRYMINACYJNE

Podręcznik dla organizacji
pozarządowych i instytucji

MŁODZIEŻ NA CZELE ZMIANY: JAK ANGAŻOWAĆ MŁODE OSOBY W INICJATYWY ANTYDYSKRYMINACYJNE

Podejście metodologiczne dla organizacji pozarządowych i instytucji publicznych

Autorzy

Nevelők Háza Egyesület, NHE:

Csilla Vincze, Pál Csonka, Réka Szalóki

ICEI – Istituto Cooperazione Economica Internazionale:

Sara Bonavitacola, Simone Pettoruso, Giulia Annibaletti, Matilde Spoldi

Fratelli dell'Uomo:

Maricica Gherghinis, Martina Salvi, Speranza Vigliani

Fundacja TEAM Teatrikon:

Darek Figura, Karolina Guz, Agata Wiatr

Câmara Municipal de S. João da Madeira:

Irene Irene Guimaraes, Nelson Costa

YARD – Youth-led Actions Rejecting Discriminations

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Październik 2019.

Klauzula zrzeczenia się odpowiedzialności

Wsparcie Komisji Europejskiej dla opracowania tej publikacji nie stanowi poparcia dla treści, które odzwierciedlają jedynie poglądy autorów, a Komisja nie ponosi odpowiedzialności za jakiekolwiek wykorzystanie zawartych w niej informacji.

Indeks

PRZEDMOWA	3
WPROWADZENIE	5
DLACZEGO NAPISANO TEN PODRĘCZNIK?	5
DO KOGO SKIEROWANY JEST TEN PODRĘCZNIK?	6
PODEJŚCIE I STRUKTURA.....	6
JAK KORZYSTAĆ Z TEGO PODRĘCZNIKA?.....	7
ROZDZIAŁ 1 – Projekt YARD i ogólny zarys tematu	8
1.1 Tło i uzasadnienie projektu YARD	8
1.2 Krótki przegląd na poziomie europejskim.....	10
1.2.1 Sytuacja we Włoszech.....	11
1.2.2 Sytuacja na Węgrzech.....	13
1.2.3 Sytuacja w Portugalii	15
1.2.4 Sytuacja w Polsce.....	17
1.3 Działania prowadzone przez młodzież - przykłady i dobre praktyki	22
1.3.1 Młodzież, stereotypy i edukacja obywatelska: wyzwania związane z ogólnym podejściem	22
1.3.2 Aktywne obywatelstwo i uczestnictwo.....	23
ROZDZIAŁ 2 – Metody i narzędzia dla organizacji non-profit mające na celu promowanie i wspieranie działań antidyskryminacyjnych prowadzonych przez młodzież	25
2.1 Metodologia w ujęciu ogólnym.....	25
2.2 Angażowanie młodych ludzi.....	27
2.3 Edukacja nieformalna i metodologia szkolenia	30
2.4 Rozwój kompetencji i umiejętności miękkich	32
ROZDZIAŁ 3 – Dobre praktyki opracowane przez partnerów projektu YARD.....	44
3.1 Turystyka bez barier: Pecz, miasto dostępne– NHE	44
3.2 #STORYTELLERS – ICEI.....	49
3.3 Jedzenie jako spotkanie - FDU	60
3.4 Podejście wielosektorowe - SJM.....	73
3.5 Żywa Szafa - TEATRIKON.....	82
PODSUMOWANIE	96

PRZEDMOWA

YARD – Youth-lead Actions Rejecting Discriminations Działania na rzecz młodzieży odrzucające dyskryminację (odniesienie do projektu: 2017-2-HU01-KA205-036084) to projekt współfinansowany przez program Unii Europejskiej Erasmus + (Działanie kluczowe: Współpraca na rzecz innowacji i wymiany dobrych praktyk, Rodzaj działania: partnerstwo strategiczne dla młodzieży).

Projekt trwa od listopada 2017r. do października 2019r. i jest promowany przez Nevelők Háza Egyesület, NHE (Pecz, Węgry) we współpracy z:

- ICEI - Istituto Cooperazione Economica Internazionale (Mediolan, Włochy)
- Fratelli dell'Uomo (Mediolan i Padwa, Włochy), FDU
- Fundacja TEAM Teatrikon (Lublin, Polska)
- Câmara Municipal de S. João da Madeira (S. João da Madeira, Portugalia)

Projekt promuje nowe praktyki i podejście na poziomie europejskim w celu wspierania działań młodzieżowych o charakterze antydyskryminacyjnym, w tym dla osób o mniejszych szansach - takich jak NEET (Not in Education, Employment, or Training) – nieposiadających wykształcenia, zatrudnienia i doświadczenia, imigrantów, młodzież o niskim wykształceniu, pochodzącą z trudnych środowisk społecznych lub geograficznych itp. Głównym celem projektu YARD jest przyczynić się do **walki z dyskryminacją i wesprzeć dialog międzykulturowy oraz różnorodność wśród młodych ludzi poprzez dzielenie się, wymianę i przekazywanie nowych i innowacyjnych nieformalnych metodologii** tak, aby zaangażować młodych ludzi w stanie się aktywnymi członkami społeczności integrujących się.

W szczególności projekt realizuje:

- Cztery międzynarodowe spotkania pracowników projektu w celu wymiany i przekazania doświadczeń, praktyk, podejścia itp. oraz wspólnego zarządzania każdym etapem projektu;
- Dwie części „Dorobku intelektualnego” podsumowujące pracę i proces poznawczy przeprowadzony w ramach projektu:
 - 1 Podręcznik: „MŁODZIEŻ NA CZELE ZMIANY: JAK ANGAŻOWAĆ MŁODE OSOBY W INICJATYWY ANTYDYSKRYMINACYJNE. - Podejście metodologiczne dla organizacji pozarządowych i instytucji publicznych ”

2 Zestaw narzędzi szkoleniowych: „ZWALCZANIE DYSKRYMINACJI POPRZEZ EMPOWERMENT MŁODZIEŻY - Zbiór dobrych praktyk dla rozwoju społeczności lokalnych”;

- Działania i wydarzenia rozpowszechniające w każdym mieście razem z krajowymi wydarzeniami upowszechniającymi;
- Końcowe wydarzenie upowszechniające o charakterze międzynarodowym.

Więcej informacji na temat projektu **YARD** można znaleźć na stronie

yardproject.wordpress.com

WPROWADZENIE

DLACZEGO NAPISANO TEN PODRĘCZNIK?

Projekt YARD promuje nowe praktyki i podejście na poziomie europejskim, aby wzmocnić i wspierać aktywny udział młodych ludzi w podejmowaniu działań i zwalczaniu dyskryminacji, wzmacniając poczucie przynależności społecznej i podnosząc świadomość w jak wprowadzać pozytywne zmiany w społeczeństwach, w których żyją.

Podręcznik ten jest wynikiem wspólnych wysiłków partnerów projektu w zakresie walki z rosnącym rasizmem, mową nienawiści, postawami anty-różnorodnościowymi i aspołecznym zachowaniem poprzez podnoszenie świadomości, że wyżej wspomniane elementy stanowią preludeum dla wystąpienia zjawiska dyskryminacji zarówno bezpośredniej jak i pośredniej. Smutnym faktem jest to, że **w niektórych krajach europejskich coraz częstsze są przestępstwa powodowane nienawiścią rasową/narodowościową, akty rasistowskie i ekstremistyczne, a także autokratyczne normy na szczeblu rządowym.**¹

Podręcznik ten jest wynikiem współpracy obejmującej pracę, wiedzę fachową, doświadczenie i umiejętności nabyte i realizowane przez partnerów w ramach projektu.

Partnerstwo projektowe składa się z 5 różnych organów: **4 organizacji pozarządowych oraz władz miejskich**, pochodzących z 4 krajów europejskich i obejmujących 5 różnych miast zapewniając pozytywną wymianę pomiędzy III sektorem a sektorem publicznym.

W każdym z **5 miast** działania zostały opracowane z udziałem **młodzieży w wieku 13–25 lat**, ze szczególnym naciskiem na osoby o **mniejszych szansach** z powodu braku lub ograniczonego dostępu do edukacji, szkoleń i możliwości pracy, narażonych w ten sposób na większe ryzyko wykluczenia społecznego.

¹ Jak stwierdzono w najnowszym badaniu Eurobarometru na temat dyskryminacji (2015) **dyskryminacja ze względu na pochodzenie etniczne** jest uważana za najbardziej rozpowszechnioną formę dyskryminacji, a odsetek respondentów, którzy uważają, że dyskryminacja jest powszechna, wzrósł od 2012 r.; ponadto 62% respondentów uważa, że należy wprowadzić nowe środki zapobiegawcze, aby zwiększyć ochronę grup zagrożonych dyskryminacją. Źródło: http://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2077_83_4_437_ENG

W działania projektu zaangażowanych zostało **kilkuset młodych uczestników**. Wszystkie działania w ramach projektu, w tym wymiana wiedzy specjalistycznej, narzędzi i doświadczeń zdobytych przez każdego partnera podczas działań związanych z realizacją projektu (TPM) oraz wydarzenia upowszechniające umożliwiły organizacjom partnerskim poszerzenie wiedzy, zebranie zasobów informacji oraz narzędzi do wspierania aktywnego udziału młodzieży w działaniach antydyskryminacyjnych.

DO KOGO SKIEROWANY JEST TEN PODRĘCZNIK?

Podręcznik ten może być szczególnie przydatny dla **organizacji non-profit pracujących z młodymi ludźmi**, w tym z młodzieżą o mniejszych szansach. Personel tych organizacji może skorzystać z dokumentu dla poszerzenia wiedzy i zasobów narzędzi operacyjnych do promowania aktywnego udziału młodzieży w opracowywaniu działań antydyskryminacyjnych.

PODEJŚCIE I STRUKTURA

Podręcznik ten ma stanowić **narzędzie edukacyjne dla organizacji non-profit**, które chcą promować podobne inicjatywy wśród swoich beneficjentów. Autorzy definiują dokument jako **podręcznik metodologiczny**, którego celem jest:

- ✓ Przedstawienie **ogólnej perspektywy na sytuację w Europie** oraz na poziomie krajowym i lokalnym w związku z pilną potrzebą zdefiniowania strategicznych propozycji edukacyjnych do promowania działań antydyskryminacyjnych: podano przykłady dobrych praktyk i istniejącej polityki, programów i usług, a także pomyślnie (lub potencjalnie) przykłady działań
- ✓ Dostarczenie **podstawowych zasad** dla opracowywania i wdrażania działań zapobiegających rasizmowi kierowanych przez młodzież

- ✓ Zasugerowanie możliwych zastosowań i usprawnień do powielenia lub **zastosowania** **podejścia projektu YARD** w innym kontekście

Podręcznik podzielono na następujące sekcje:

Wprowadzenie

Rozdział 1 - opis bieżących strategii na poziomie europejskim i krajowym

Rozdział 2 - opis metodologii YARD, szczegółowe podejście i główne wyzwania:

- a) Jak dotrzeć do młodzieży i zaangażować ich?*
- b) W jaki sposób edukacja pozaformalna mogłaby skutecznie poradzić sobie z tym tematem?*
- c) Jakie kompetencje młodzieży i osób pracujących z młodzieżą ma na celu poszerzyć ten projekt?*
- d) Kim są nasi sojusznicy? Znaczenie tworzenia sieci kontaktów.*

Rozdział 3 - opis dobrych praktyk projektu YARD zaadaptowanych, opracowanych i wdrożonych lokalnie przez każdego partnera, podkreślając ich mocne i słabe strony oraz miękkich umiejętności, które te praktyki mogą wzmocnić w młodzieży.

Podsumowanie

JAK KORZYSTAĆ Z TEGO PODRĘCZNIKA?

Niniejszy Podręcznik reprezentuje ogólne ramy projektu YARD: dzięki podręcznikowi w łatwy sposób można zapoznać się z informacjami na temat inicjatywy i metod. Oprócz tego metodologicznego podręcznika udostępniamy również dla użyteczności publicznej praktyczne narzędzia opracowane podczas projektu.

Zbiór dobrych praktyk znajduje się w drugim intelektualnym dorobku projektu:

„ZWALCZANIE DYSKRYMINACJI POPRZEZ EMPOWERMENT MŁODZIEŻY -

Zbiór dobrych praktyk dla rozwoju społeczności lokalnych”. Jest to kompendium praktycznych ćwiczeń, narzędzi, działań i materiałów dla osób chcących mieć operacyjny wgląd w projekt, ze szczegółami umożliwiającymi dostosowanie i powielenie działań w różnych kontekstach i z różnymi grupami docelowymi.

ROZDZIAŁ 1 - Projekt YARD i ogólny zarys tematu

1.1 Tło i uzasadnienie projektu YARD

Według Eurostatu w 2015r. aż 4,7 miliona osób wyemigrowało do jednego z 28 państw członkowskich UE, z czego 2,4 miliona obywateli z państw niebędących członkami; liczba osób zamieszkałych w państwie członkowskich UE posiadających obywatelstwo państwa trzeciego na dzień 01.01.2016r. wyniosła 20,7 mln. Z drugiej strony UNHCR podkreśla, że w 2016r. ponad 360 000 osób wylądowało w Europie. Europa boryka się zatem z niespotykanym dotąd poziomem migracji – kraje jak Węgry i Włochy są głównym celem podróży, inne jak np. Portugalia odnotowują znaczny wzrost tradycyjnej imigracji z dawnych kolonii, podczas gdy inne kraje, m.in. Polska, postrzegają tę sytuację jako zjawisko stosunkowo nowe. Jednocześnie w niektórych krajach europejskich coraz częstsze są przestępstwa powodowane nienawiścią rasową/narodowościową, akty rasistowskie i ekstremistyczne, a także autokratyczne normy na szczeblu rządowym.

W najnowszym badaniu Eurobarometru na temat dyskryminacji (2015r.) podkreślono, że dyskryminacja ze względu na pochodzenie etniczne jest uważana za najbardziej rozpowszechnioną formę dyskryminacji oraz że odsetek respondentów, którzy uważają, że dyskryminacja jest powszechna wzrósł od 2012r.; ponadto 62% respondentów uważa, że należy wprowadzić nowe środki dla zwiększenia ochrony grup zagrożonych dyskryminacją. Sytuacja dotyczy szczególnie młodych ludzi, wśród których rosną postawy anty-różnorodnościowe i zachowania agresywne, podczas gdy w dyskursie publicznym wzrasta liczba wypowiedzi populistycznych. W krajach i miastach projektu trwa wiele działań mających na celu walkę z radykalizacją postaw i dyskryminacją wśród młodzieży oraz wspieranie ich w aktywnym promowaniu społeczności integracyjnych.

Organizacje partnerskie YARDu zauważyły jednak, że pracownicy i organizacje młodzieżowe wciąż potrzebują nowych i efektywnych metod walki z uprzedzeniami i wykazania wagi, jaką ma różnorodność; w szczególności metod wykorzystujących nieformalne podejście wspierające aktywny udział młodych w zmianie społecznej oraz rozwój kluczowych i przekrojowych kompetencji: umiejętności społecznych, obywatelskich i międzykulturowych.

Jest to zgodne ze strategiami na poziomie europejskim, takimi jak:

- Plan prac na rzecz młodzieży na lata 2016–2018: wśród celów planu wspomniano o potrzebie wkładu w szukanie odpowiedzi na szanse i wyzwania związane z rosnącą liczbą młodych migrantów i uchodźców w UE, a także o włączenie społeczne młodzieży i ich większy udział w życiu społecznym;
- Strategia Integracji i Różnorodności w Dziedzinie Młodzieży podkreślająca potrzebę wzmocnienia wiedzy, umiejętności i zachowań, aby w pełni zaakceptować, wspierać i promować różnice w społeczeństwie oraz wyposażyć młodych ludzi i pracowników młodzieżowych w kompetencje niezbędne do skutecznego zarządzania i wspierania różnorodności;
- Odnowione ramy europejskiej współpracy na rzecz młodzieży (2010–2018), w których wymieniono uczestnictwo i integrację społeczną wśród ośmiu obszarów działań i podkreślono znaczenie zwalczania dyskryminacji i promowania aktywnego obywatelstwa młodzieży.

W tym kontekście i zgodnie z wyżej wymienionymi priorytetami, **ogólnym celem projektu YARD jest przyczynienie się do walki z dyskryminacją i wspierania dialogu międzykulturowego oraz wartości różnorodności wśród młodych ludzi**, poprzez promowanie aktywnego obywatelstwa młodzieży, jej empowermentu i roli pośredników zmiany społecznej. Partnerzy projektu osiągają ten cel poprzez dzielenie się, wymianę i przenoszenie nowych i innowacyjnych metodologii nieformalnych tak, by zwalczać dyskryminację i przełamywać uprzedzenia wśród młodzieży oraz **angażować młodych w stanie się aktywnymi przedstawicielami społeczności integracyjnych**.

Wartość projektu na poziomie międzynarodowym polega zatem na wymianie i konfrontacji między różnymi krajami, organizacjami i praktykami w pracy nad wspólnymi wyzwaniami, wykorzystując to, co okazało się skuteczne w innych kontekstach. W ten sposób promowana jest wysokiej jakości praca z młodzieżą na poziomie lokalnym i europejskim, rozwijająca jednocześnie zdolności organizacji młodzieżowych do zapobiegania i zwalczania stereotypów oraz motywowania i wspierania młodych do działania na rzecz dialogu międzykulturowego.

1.2 Krótki przegląd na poziomie europejskim

Europa stała się społecznością wielokulturową, co jest to szczególnie prawdziwe patrząc na młode pokolenie. W 2004r. w UE młodzi imigranci drugiego pokolenia (młodzi ludzie w wieku

od 15 do 29 lat urodzeni w państwie członkowskim UE z przynajmniej jednym rodzicem z kraju spoza UE) stanowili około 2,5 miliona. Oprócz napływu międzynarodowego migracja wewnątrz UE jest ważnym czynnikiem w rozpatrywaniu demografii młodzieży. Dzięki rosnącym możliwościom podróżowania i osiedlania się obywateli UE w państwach członkowskich, młodzi Europejczycy stają się coraz bardziej mobilni i mają szansę pracować lub studiować w innym kraju europejskim. Według danych z 2015r. jedna trzecia młodych ludzi z Łotwy, Litwy i Węgier mieszkała na stałe w innym kraju; Bułgaria i Estonia tuż za nimi odpowiednio z 25% i 20%.

Niemniej opinia publiczna i polityka kontynentu często nie odzwierciedlają tego empirycznego faktu. Uprzedzenia i dyskryminacja wobec imigrantów są powszechnym zjawiskiem w całej Europie. Według ostatniego badania Eurobarometru na temat dyskryminacji (maj 2015 r.), dyskryminacja ze względu na pochodzenie etniczne jest uważana za najczęstszą formę nietolerancji w UE. Od 2012 r. Wzrósł odsetek respondentów uważających, że dyskryminacja jest powszechna; ponadto 62% respondentów uważa, że należy wprowadzić nowe środki w celu zwiększenia ochrony grup zagrożonych dyskryminacją. Nie trzeba dodawać, że wzrost tego zjawiska najbardziej dotyczy młodych pokoleń. Jak stwierdzono w unijnej **Białej Księdze w sprawie młodzieży** (2001) promowanie praw człowieka i równości wśród młodzieży ma kluczowe znaczenie, jeśli chcemy stworzyć otwarte, tolerancyjne społeczeństwo równości. **Jako dorośli jutra młodzież będzie kształtować przyszłość.** Ustala, czy rodzący się rasizm i ksenofobia obserwowane w całej Unii Europejskiej wzrosną czy wycofają w zapomnienie. W ostatnich latach UE opublikowała różne plany i strategie obejmujące tę kwestię. **W planie prac dotyczącym młodzieży na lata 2016–2018** wspomniano o potrzebie wkładu w szukanie odpowiedzi na wyzwania związane z rosnącą liczbą młodych migrantów i uchodźców w UE, a także o włączenie społeczne młodzieży i ich większy udział w życiu społecznym.

Strategia integracji i różnorodności w dziedzinie młodzieży podkreśla natomiast potrzebę wzmocnienia wiedzy, umiejętności i zachowań, aby w pełni zaakceptować, wspierać i promować różnice w społeczeństwie oraz wyposażyć młodych ludzi i osoby pracujące z młodzieżą w kompetencje niezbędne do skutecznego zarządzania i wspierania różnorodność.

Niedawno Komisja Europejska opublikowała „**Sytuację młodych ludzi w Unii Europejskiej**”, raport końcowy na temat **odnowionych ram współpracy europejskiej w dziedzinie młodzieży**, znany również jako Strategia UE na rzecz młodzieży obejmująca lata 2010–2018. Jednym z najciekawszych punktów tego sprawozdania jest fakt, że raport ten rozważa eliminację dyskryminacji etnicznej nie tylko za kwestię odnoszącą się do praw człowieka, ale także za

konieczność dla dalszego rozwoju i wzrostu Europy. Dyskryminacja zwiększa ryzyko narażenia młodych migrantów pierwszego i drugiego pokolenia na niedostatek i wykluczenie społeczne, co z ekonomicznego punktu widzenia oznacza złe wykorzystanie kapitału ludzkiego. W związku z tym UE zaczęła promować z większą energią projekty i inicjatywy na rzecz walki z radykalizacją postaw i dyskryminacją wśród młodzieży. Dane pokazują, że liczba gmin, instytucji publicznych i szkół zainteresowanych opracowaniem projektów w dziedzinie dyskryminacji znacznie wzrosła w ostatnim dziesięcioleciu. **Teraz ważne jest opracowanie i rozpowszechnianie solidnych i wartościowych metod zwalczania uprzedzeń i wykazania wartości jaką ma różnorodność.** Zostało to zauważone w 2019 r. przy publikacji **nowej strategii Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027**. Pierwszy kluczowy punkt tego dokumentu rzeczywiście podkreśla, że młodzi ludzie odgrywają szczególną rolę w społeczeństwie i stoją przed konkretnymi wyzwaniami, dlatego ważne jest, aby powiązać ich z UE poprzez wymianę najlepszych praktyk i pracę nad uznawaniem umiejętności i kompetencji zdobytych dzięki edukacji pozaformalnej i nieformalnej. W dokumencie stwierdzono również, że Europejska Polityka na rzecz młodzieży powinna być mocno osadzona w międzynarodowym systemie praw człowieka oraz „należy zwrócić szczególną uwagę na młodzież zagrożoną marginalizacją ze względu na potencjalne źródła dyskryminacji, takie jak pochodzenie etniczne [...], upewniając się, że młodzi ludzie są w stanie rozpoznać i zgłosić mowę nienawiści i dyskryminację”. Czytając te słowa, jasne jest, że **w walce z dyskryminacją Unia Europejska postrzega jedno z największych wyzwań dla swojej przyszłości.**

1.2.1 Sytuacja we Włoszech

Nie ma wątpliwości, że włoski rząd odgrywa istotną rolę we wspieraniu nowej fali populizmu, która rozprzestrzeniła się w Unii Europejskiej. **Twierdząc, że mówią w imieniu „wszystkich ludzi”, populiści traktują prawa jako niepotrzebną przeszkodę w obronie narodu przed postrzeganymi przez nich zagrożeniami i złem,** torując w ten sposób drogę do dyskryminacji. Nawet włoskie szkoły, w których z definicji powinno się budować szacunek i integrację, nie wydają się bezpieczne przed tym negatywnym wpływem. **„Będziemy chronić migrantów, ale najpierw musimy myśleć o młodych Włochach”** - niedawne oświadczenie włoskiego ministra edukacji Marco Bussettiego wywołało ogromne poruszenie opinii publicznej. Niezależnie od tych słów, które zostały źle zinterpretowane jak stwierdził kilka dni później minister, musimy wrócić do poprzedniego systemu, aby opracować szczegółową politykę antydyskryminacyjną dla szkół. W 2017 r. Ministerstwo Edukacji i Badań Uniwersyteckich (MIUR) opublikowało „Edukacja w zgodzie z planem krajowym”, zbiór zasad mających na celu przeciwdziałanie wszelkim formom

uprzedzeń i dyskryminacji w szkołach współpracując z uczniami, nauczycielami i rodzinami. Płeć, pochodzenie etniczne, język, sytuacja społeczna, wolność słowa i wyznania są przedmiotem tego artykułu. Po pierwsze, narodowy plan przywołuje artykuł 3 włoskiej konstytucji określający, że *„wszyscy studenci mają równą godność społeczną i są równi wobec prawa, bez względu na płeć, rasę, język, religię, poglądy polityczne, warunki osobiste i społeczne”*.

Następnie dokument gromadzi i ulepsza ważne zasady i działania mające na celu przeciwdziałanie dyskryminacji:

- Krajowe Wytyczne dotyczące promowania edukacji w zakresie równości płci w szkołach, zapobiegania przemocy ze względu na płeć i wszelkich form dyskryminacji (art. 1, ust. 16, L. 107/2015).
- Wytyczne dotyczące zapobiegania i przeciwdziałania cyberprzestępczości w szkołach (L. 71/2017). MIUR stworzył vademecum o nazwie „No hate speech”, które powinno być rozpowszechniane we wszystkich włoskich szkołach średnich i podpisał partnerstwo z Uniwersytetem Cattolica Sacro Cuore przy opracowaniu protokołu mającego na celu edukację naukowców do obywatelstwa cyfrowego.
- Obchody dnia „Pokoju, braterstwa i dialogu między różnymi kulturami” we włoskich szkołach, dzień ustanowiony przez włoski parlament w 2005 r.
- Ponowne uruchomienie Osservatorio Nazionale (Narodowe Obserwatorium), złożone z około 100 stowarzyszeń i ekspertów, mające na celu monitorowanie wdrażania programów dyskryminacyjnych w szkołach i współpracę z MIUR w zakresie nowych działań szkoleniowych.

Ponadto „Edukacja w zgodzie z planem krajowym” wprowadza dwie innowacyjne propozycje:

- Instytucja Noisiamopari: to strona internetowa podzielona na 5 kategorii (płeć, pochodzenie etniczne i religia, homofobia, bulling i STEM) będąca wirtualną przestrzenią, w której szkoły mogą dzielić się swoimi projektami i wymieniać dobre praktyki. Portal regularnie publikuje dotacje na projekty antydyskryminacyjne dla szkół.
- #Rispettaledifferenze (szanuj różnice): kampania uświadamiająca na temat szacunku, która wykorzystuje różne kanały komunikacji i angażuje uczniów jako aktorów.

Ogólnie rzecz biorąc, „Edukacja w zgodzie z planem krajowym” przeznaczyła 8,9 mln euro na lata 2014–2020: 900 tys. euro na projekty antydyskryminacyjne opracowane przez środowiska naukowe, 5 milionów euro na utworzenie stałej sieci zajmującej się dyskryminacją między 200 szkołami i 3 miliony euro na specjalne szkolenie pedagogów.

Mimo że ta ogólnokrajowa kampania wykazuje pozytywne aspekty i spełnia pewne potrzeby określone przez YARD, narodowy plan „Edukacja w zgodzie z planem krajowym” nie przyjął się

zbyt dobrze, nigdy nie był szczególnie wspierany przez żaden rząd i pozostaje nieznanym nawet wśród instytucji edukacyjnych.

1.2.2 Sytuacja na Węgrzech

Fenomenem młodzieży w całej Europie jest malejąca liczba osób w wieku 15–29 lat oraz pogorszenie warunków życia młodych ludzi. Przewiduje się, że ich 20% udział w całej populacji spadnie do 15% do 2050r. Na poziomie europejskim ogólnoeuropejska strategia Komisji „Młodzież - inwestowanie i empowering” adresuje ten problem. Zgodnie ze tą strategią należy szukać rozwiązań na szczeblu krajowym.

Na Węgrzech największymi problemami, z jakimi spotykają się młodzi ludzie, są wysoka stopa bezrobocia i odsetek pracowników długoterminowych lub studentów studiujących za granicą oraz rosnąca skłonność do emigracji. Oprócz utraty pracy główne przyczyny bezrobocia to brak przygotowania młodych ludzi na wymagania rynku pracy. Kluczowym problemem jest to, że system edukacji na Węgrzech nie ma bezpośredniego kontaktu z rynkiem pracy i nie jest w stanie odpowiedzieć na jego potrzeby. Obecny system nie daje możliwości zdobycia kluczowych kompetencji oraz doświadczenia poprzez odbycie stażu, które są najważniejsze dla pracodawców. Oprócz ogólnego pogorszenia warunków życia, trwający od lat skutki globalnego kryzysu gospodarczego wpłynęły również na wizję młodych ludzi. Wśród największych problemów młodzieży (oprócz bezrobocia na drugim miejscu) badania wymieniają obraz beznadziejnej, niepewnej przyszłości oraz daremności i niepewności życia.

Węgry to kraj około 10 milionów ludzi. Piętnaście lat po transformacji politycznej w kraj demokratyczny, Węgry stały się członkiem UE. Tworzeniu demokratycznych przepisów i instytucji towarzyszy coraz większa świadomość zasady równego traktowania, ale kwestię dyskryminacji ujawniono w debatach wywołanych przyjęciem kompleksowej ustawy antydyskryminacyjnej pod koniec 2003 r. - Ustawa CXXV z 2003 r. W sprawie równego traktowania i promowania równych szans². Prawo ustanowiło Urząd ds. Równego Traktowania - organ odpowiedzialny za zwalczanie dyskryminacji we wszystkich sektorach i w odniesieniu do wszystkich przyczyn. Działania Urzędu i strategiczne postępowania sądowe prowadzone przez organizacje pozarządowe dodatkowo podniosły świadomość problemu i sytuacji grup najbardziej narażonych na dyskryminację.

Szeroki zakres zasad antydyskryminacyjnych jest określony w węgierskim systemie legislacyjnym.

² <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/sites/youthwiki/files/gdlhungary.pdf>

Głównym filarem jest Konstytucja Węgier (zwana Ustawą Podstawową), która w artykule XV gwarantuje podstawowe prawa bez żadnego rozróżnienia. Zasada równego traktowania ma również ogólne zastosowanie w prawodawstwie sektorowym. Wśród innych przepisów Kodeks Pracy reguluje również wymóg równego traktowania. Kodeks Cywilny reguluje negatywną dyskryminację osób podlegających ochronie praw osobistych.

Ponieważ na Węgrzech nie ma przepisów dotyczących młodzieży, nie ma ustalonej definicji młodzieży – jest ona różna w różnych ustawodawstwach. Ramy strategiczne węgierskiej polityki dotyczącej młodzieży obejmują trzy główne dokumenty³:

1. Krajowa strategia na rzecz młodzieży na lata 2009–2024: jej głównym celem jest zapewnienie równych szans poprzez zapobieganie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji młodzieży.
2. Program na rzecz przyszłości nowej generacji z 2012r., który wszedł w życie na mocy dekretu rządowego. Program zidentyfikował cztery obszary interwencji: 1. Obywatelstwo, 2. Warunki mieszkaniowe i założenie rodziny, 3. Kariera i samowystarczalność, 4. Czas wolny - sport, rozrywka i kultura.
3. Krajowa strategia integracji społecznej na lata 2011–2020: dotyczy trzech głównych obszarów nierówności na Węgrzech: 1. ubóstwo dzieci, 2. problemy Romów, 3. włączenie biedniejszych regionów. Najważniejszym krokiem strategii przeciw ubóstwu dzieci było utworzenie Centrów Dzieci Sure Start, których celem jest rozwój kompetencji rodzicielskich i kompleksowe środki polepszenia sytuacji dzieci z ubogich rodzin we wczesnym dzieciństwie.

Na Węgrzech Urząd ds. Równego Traktowania (ustanowiony w 2004 r.) jest odpowiedzialny za nadzór nad egzekwowaniem równego traktowania. Zadania związane z tworzeniem równych szans są wykonywane na szczeblu krajowym przez Domy Rodziny, Równych Szans i Wolontariatu [w skrócie (HU) CSEÖH]. Do głównych obowiązków tych domów należy zajmowanie się przyczynami dyskryminacji i czynnikami prowadzącymi do niekorzystnej sytuacji, takimi jak niepełnosprawność, płeć, wiek lub ubóstwo.

Programy specjalne dla młodych ludzi z zagrożonych środowisk

1. **Program stypendialny „Útravaló”** rozpoczął się w 2005 r.; jego celem jest pomoc w tworzeniu możliwości dla uczniów w niekorzystnej sytuacji.

³ https://hintalovon.hu/sites/default/files/report_for_advocacy.pdf

2. **Program talentów Arany János** wspierający uczniów w niekorzystnej sytuacji w celu podjęcia nauki na poziomie średnim.
3. **Narodowy program talentów** nie jest specjalnie ukierunkowany na integrację młodzieży lub młodych ludzi z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, ale z powodzeniem dociera do tych studentów. Jego celem jest zapewnienie wsparcia talentów na Węgrzech oraz za granicą w rejonach z mniejszością węgierską

Zapewniona przez państwo praca z młodzieżą, której celem jest włączenie społeczne, odbywa się głównie w biurach sieci Punktów Kontaktowych Nowej Generacji.

Organizacje reprezentujące młodzież

1. **Europejski Parlament Młodzieży Węgry (EYP Węgry)**: jego celem jest zwiększenie udziału społecznego młodych ludzi w wieku 16–22 lat, informowanie ich o możliwościach czekających na nich w Unii Europejskiej
2. **Krajowa Rada Młodzieży**: forum utworzone w celu prowadzenia dyskusji między młodymi ludźmi i ich organizacjami, a także z podmiotami krajowymi i międzynarodowymi, decydentami i organizacjami.

Krajowy plan działania na rzecz dzieci

Parlament przyjął krajową strategię „Niech będzie lepiej dla dzieci 2007–2032”: w niniejszej rezolucji określono zadania mające na celu ograniczenie ubóstwa dzieci i wykluczenia społecznego. Obejmuje on prawa dziecka i oświadcza, że przepisy przyjęte w celu ochrony dzieci muszą uznać interes dzieci za nadrzędny. Strategia wyznacza cele rozwoju usług dla dzieci - w tym rozwoju i poprawy organizacji opieki nad dziećmi - jako głównego sposobu znacznego ograniczenia ubóstwa w ciągu jednego pokolenia. Wyznacza również horyzontalne cele poprawy sytuacji dzieci niepełnosprawnych i ich rodzin oraz ograniczenia nierówności etnicznych i regionalnych.

1.2.3 Sytuacja w Portugalii

Raport **imigracyjny Służby Cudzoziemców i Granic (SEF) pt Granica i Azyl z 2018 r.** pokazuje wzrost liczby cudzoziemców mieszkających w Portugalii. W 2018 oficjalnie zamieszkałych w Portugalii obcokrajowców było 480 300, co stanowi wzrost o **13,9% w porównaniu do 2017r.** Był to trzeci rok z rzędu, kiedy liczba obcokrajowców wzrosła, a przez 16 lat począwszy od 2002 r. wzrost nie był tak wysoki jak w 2018r. Co piąty cudzoziemiec mieszkający w Portugalii pochodzi z Brazylii czyniąc ich największą społecznością zagraniczną.

Narodowości, które najbardziej wzrosły w 2018r., to bengalska (z Bangladeszu + 165,1%), brazylijska (+ 143,7%), nepalska (+ 141,2%), hinduska (+ 127,3%) i wenezuelska (+ 83,2%).

Wraz ze wzrostem liczby imigrantów wzrosła liczba przypadków dyskryminacji w społeczeństwie. Portugalska Komisja ds. Równości i Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej (CICDR) opublikowała sprawozdanie roczne za 2018 r⁴. Raport gromadzi dane statystyczne i administracyjne związane z dyskryminacją rasową i etniczną, przedstawiając główne trendy i zmiany na ten temat w ostatnim roku.

Główne trendy w 2018 roku

W 2018 r. do CICDR wpłynęło 346 skarg dotyczących dyskryminacji, złożonych przez ofiary, osoby trzecie lub inne organizacje. Był to wzrost o 93,3% w porównaniu z rokiem poprzednim; 80,9% dotyczyło dyskryminacji na tle rasowym lub etnicznym; 64,2% skarg dotyczyło sytuacji dotyczących poszczególnych osób, ale nie stwierdzono istotnych różnic między płciami.

Spośród skarg zarejestrowanych przez CICDR 16,2% spowodowało wszczęcie postępowania kontradministracyjnego. 28,6% skarg otrzymanych przez CICDR w 2018 r. zostało następnie przesłanych do innych podmiotów ze względu na ich szczególne kompetencje w tym obszarze, m.in. do prokuratorów, Urzędu ds. Warunków Pracy, *Linha Alerta - Internet Segura* (Bezpieczna linia alarmowa w Internecie), Urzędu ds. Mediów czy do Portugalskiego Instytutu Sportu i Młodzieży.

Raport podsumowuje również znaczące działania CICDR w ciągu roku. Obejmuje to protokół „Razem dla wszystkich” mający na celu szkolenie funkcjonariuszy policji w zakresie mechanizmów prawnych i ram prawnych dotyczących imigrantów w Portugalii. Kolejny protokół zapewnił szkolenie funkcjonariuszy więziennych i pracowników reintegracji społecznej w zakresie dyskryminacji rasowej i etnicznej. Ponadto CICDR promował *Krajowy Konkurs Pisania: 77 Słów Przeciw Dyskryminacji Rasowej*, a także inicjatywę *Drużyny Piłki Ręcznej - Przeciw Dyskryminacji Rasowej*. W 2018 r. CICDR opracował również zalecenie dotyczące większej uwagi w przedstawieniu rasy i pochodzenia w mediach, w celu wyeliminowania stereotypów, mowy nienawiści, dyskryminacji rasowej, ksenofobii i innych przypadków nietolerancji.

Przy jednoczesnym wzroście liczby przypadków dyskryminacji w społeczeństwie, europejskie badanie społeczne stwierdza, że około **60% Portugalczyków uważa, że Portugalia powinna przyjmować więcej osób innej rasy lub grupy etnicznej**. To samo badanie wskazuje, że Portugalczycy uważają, że wpływ imigrantów wchodzących na rynek pracy na gospodarkę jest pozytywny, blisko sześciu w skali dziesięciu. To samo dotyczy kwestii kulturalnych: Portugalczycy

⁴ <https://rm.coe.int/fifth-report-on-portugal/16808de7da>

uważają, że ci ludzie wzbogacają kulturę kraju o wartości przekraczające sześć na dziesięć. **Jeśli chodzi o uchodźców, większość respondentów zgadza się, że rząd powinien być wszechstronny w ocenie wniosków o ten status.**

Pod względem politycznym po wyborach do parlamentu portugalskiego w październiku 2019 r. po raz pierwszy wybrano trzech deputowanych oraz działaczy praw człowieka i antyrasistowskich pochodzenia afrykańskiego. Wśród środków, które zamierzają podjąć w parlamencie narodowym, znajdują się takie, które pozwalają na społeczną afirmację mniejszości, walkę i zapobieganie wszelkiej segregacji rasowej oraz eliminację dyskryminacji ze względu na płeć, a także stworzenie warunków dla imigracji tak, aby migranci wybierający Portugalię mogli realizować swoje projekty życiowe.

Wreszcie, mówiąc o edukacji: edukacja przeciwko dyskryminacji pojawia się w programach szkolnych w sposób przekrojowy, poruszany głównie w obszarach edukacji na rzecz obywatelstwa. Każda szkoła ma pewną autonomię w prowadzeniu działań na ten temat, także w środowiskach edukacji rozszerzonej. Na przykład rada miasta São João da Madeira zorganizowała wydarzenie ***Dzień Portugalii (10 czerwca 2019r.)*** specjalnie skierowane do cudzoziemców mieszkających w tym mieście. Wydarzenie to obejmowało przemówienie burmistrza, który chciał pokazać, że społeczność powitała ich z otwartymi ramionami. Uczestnicy mieli okazję dołączyć do wycieczek z przewodnikiem i lunchu z tradycyjną muzyką.

Ustawa antydyskryminacyjna została opublikowana 28 sierpnia 1999r. Zakazuje praktyk dyskryminacyjnych ze względu na rasę, kolor skóry, narodowość i pochodzenie etniczne. Zgodnie z Portugalską Konstytucją zabronione są również dalsze praktyki dyskryminujące ze względu na płeć, rasę, język, terytorium pochodzenia, religię, przekonania polityczne i ideologiczne, poziom wiedzy, sytuację ekonomiczną, sytuację społeczną lub orientację seksualną.

1.2.4 Sytuacja w Polsce

W ostatnich latach w Polsce toczy się otwarta debata na temat zwiększenia działań antydyskryminacyjnych. Jednym z powodów jest próba dostosowania się do przepisów i norm UE. Unia Europejska opiera się na wspólnych wartościach: poszanowaniu godności, równości i praw człowieka, w tym praw mniejszości. W Europie toczy się obecnie dyskusja na temat przyszłego kierunku integracji. UE przyjęła wiele dyrektyw w celu zwalczania dyskryminacji

swoich obywateli ze względu na niepełnosprawność, orientację seksualną lub pochodzenie, ale odpowiedzialność za wdrożenie tych zasad spoczywa na państwach członkowskich.

Dr Sylwia Spurek, zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich ds. Równego traktowania, podczas konferencji „*Jak (nie) działa polskie prawo antydyskryminacyjne?*”⁵ oceniała, że dyrektywy unijne gwarantują szeroką ochronę osób na tle rasy, narodowości i pochodzenia etnicznego, lecz nie regulują wystarczająco przesłanek dotyczących płci, światopoglądu, religii, niepełnosprawności, wieku lub orientacji seksualnej. Od 2008r. w Polsce trwają prace nad horyzontalną dyrektywą, która wypełni tę lukę. Obecne przepisy UE cytowane przez dr Spurek zostały dostosowane do polskiego systemu prawnego ustawą wdrażającą niektóre przepisy Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania z 2010r., ale Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich ma zastrzeżenia do unijnego systemu antydyskryminacyjnego i jego wdrożenia do polskiego systemu.

Przepisy antydyskryminacyjne są rozproszone w prawie polskim. Równość obywatela wobec prawa, prawo do równego traktowania przez władze publiczne oraz zakaz dyskryminacji z jakiegokolwiek powodu są określone w art. 32 Konstytucji RP z 1997r. Oprócz ustawy o wdrażaniu niektórych przepisów prawnych Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania kwestię tę w ograniczonym zakresie regulują Kodeks Pracy, Kodeks Cywilny i Kodeks Karny. Jedną z organizacji, która krytycznie podchodzi do obecnej sytuacji dotyczącej antydyskryminacji w naszym kraju, jest **Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego (PSAL)**.

Postulowane przez nich rekomendacje dotyczą między innymi:

- Zmiany aktu wykonawczego (poprzez wprowadzenie otwartego katalogu warunków dyskryminujących i wprowadzenie oddzielnych roszczeń odszkodowawczych)
- Nowelizacja Kodeksu Pracy,
- Uzupełnienie kompetencji organu Rzecznika Praw Obywatelskich ds. Równego traktowania w zakresie udzielania wsparcia w przypadku naruszenia zasady równego traktowania przez podmioty prywatne,
- Wprowadzenie skutecznego i obowiązkowego szkolenia dla sędziów i prawników
- Prowadzenie kampanii społecznych na temat zjawiska dyskryminacji i możliwości dochodzenia swoich praw⁶.

⁵ https://ec.europa.eu/poland/news/181213_antydyskryminacja_pl

⁶ http://ec.europa.eu/poland/sites/poland/files/docs/news/prezentacja_raportu.pdf

Wiele polskich organizacji pozarządowych prowadzi działania związane z edukacją antydyskryminacyjną i edukacją na temat mniejszości. Przeważnie są to działania nieskoordynowane, prowadzone bez porozumienia między organizacjami i niepowiązane przez wspólnego adresata działań, wykorzystanie wcześniejszych doświadczeń, programów edukacyjnych czy wspólnego finansowania. **Koalicja Edukacji Antydyskryminacyjnej lub Koalicja** zorganizowana przez **Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej (TEA)**⁷ jest największym zgromadzeniem skupiającym najliczniej organizacje pozarządowe i grupy nieformalne. Koalicja zrzesza sześćdziesiąt organizacji i grup prowadzących działania związane z edukacją antydyskryminacyjną w obszarach: antysemityzmu, nienawiści do Romów, niechęci wobec osób cierpiących na zespół Downa, seksizmu i homofobii. W tej chwili Koalicja nie zrzesza jednak organizacji zajmujących się edukacją mającą na celu ograniczenie nienawiści wobec muzułmanów, Ormian, Rosjan i Niemców. Głównym celem Koalicji jest wprowadzenie edukacji antydyskryminacyjnej do systemu edukacji formalnej w Polsce.

Wybrane działania z zakresu edukacji ogólnej tolerancji w Polsce:

Centrum Edukacji Obywatelskiej - Szkoła Tolerancji

Celem projektu jest stworzenie bazy danych dla nauczycieli i ułatwienie im kontaktu z ekspertami w dziedzinie przeciwdziałania dyskryminacji, równości i edukacji międzykulturowej. W ramach projektu pięćdziesięciu nauczycieli wzięło udział w kursie e-learningowym i szkoleniu stacjonarnym. Ponadto nauczyciele otrzymali gotowe scenariusze zajęć. Program jest finansowany przez Fundację Róży Luksemburg (więcej na: <http://www.ceo.org.pl/pl/szkoлатolerancji>)

Stowarzyszenie Kulturalno-Edukacyjno-Naukowe „KEN” - Co TY możesz zrobić dla tolerancji?

Projekt miał na celu promowanie dialogu międzykulturowego poprzez nauczanie o dziedzictwie wielokulturowym i wielowiekowej tradycji tolerancji w Polsce. Trenerzy Stowarzyszenia przekonują studentów do otwartości i zrozumienia postaw wobec przedstawicieli mniejszości religijnych, narodowych, etnicznych i seksualnych. Projekt został sfinansowany przy wsparciu Miasta Stołecznego Warszawy (więcej na: <http://ken.edu.pl/projekty>)

Fundacja Autonomii i Stowarzyszenie Kobiet KONSOLA - Nikt nie rodzi się z uprzedzeniami

⁷ Paweł Kwiecień "Edukacja antydyskryminacyjna w Polsce –przegląd działań", <http://siectolerancji.pl/sites/default/files/upload/Edukacja%20antydyskryminacyjna%20w%20Polsce.pdf>

„Nikt nie rodzi się z uprzedzeniami” to program w dziedzinie edukacji antydyskryminacyjnej zainicjowany przez Stowarzyszenie Kobiet KONSOLA w 2005r. a od 2008r. kontynuowany przez Fundację Autonomii. Program prowadzony jest w formie kolejnych edycji skierowanych do nauczycieli zajmujących się działaniami antydyskryminacyjnymi. W ramach projektu tworzone są szkolenia dla nauczycieli, warsztaty dla uczniów i materiały edukacyjne. Projekt był i jest finansowany przez Unię Europejską, Fundację Edukacja dla Demokracji (w ramach programu Ministerstwa Spraw Zagranicznych) ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego, a także z budżetu Rzeczpospolita Polska w ramach Funduszu dla Organizacji Pozarządowych.

Do listopada 2014 r. Odbyły się cztery edycje (więcej na:

<http://www.autonomia.org.pl/index.php?id=teksty2&ajdi=303>)

Centrum Edukacji Obywatelskiej - scenariusz zajęć „Moja Polska”

Centrum Edukacji Obywatelskiej przygotowało scenariusz lekcji „**Moja Polska**” nauczającej o współczesnym patriotyzmie. Skrypt dotyczy kwestii narodowości (także podwójnej narodowości), mniejszości narodowych, szowinizmu, rasizmu, antysemityzmu oraz rozróżnienia między patriotyzmem a nacjonalizmem. Skrypt został przygotowany w wersji dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich (patrz: <http://www.ceo.org.pl/pl/koss/news/moja-polska-scenariusze-lekcji>)

Znaczący wpływ na kształtowanie polityki antydyskryminacyjnej w Polsce miało wydarzenie ze stycznia 2019 r., kiedy prezydent Gdańska Paweł Adamowicz został zaatakowany nożem przez 27-letniego Stefana W. Stało się to na scenie podczas finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Adamowicz został zabrany do szpitala, gdzie zmarł po operacji. Po tym zdarzeniu niektóre lokalne władze w Polsce postanowiły wdrożyć **programy przeciwdziałające eskalacji mowy nienawiści**.

Wkład Lublina w działania antydyskryminacyjne

W Lublinie zorganizowano otwarty konkurs dla organizacji pozarządowych na wdrożenie programów integracyjnych dotyczących międzykulturowości, działań publicznych promujących tolerancję i szacunek dla innych, zapobiegających mowie nienawiści w dyskursie publicznym i Internecie. Na dystrybucję przeznaczono 140 000 PLN, a spośród 24 wniosków komisja wybrała następujące organizacje i ich projekty:

- Fundacja HerStory „Kampania edukacyjna na rzecz równości i demokracji”

- Stowarzyszenie na rzecz Ziemi - „Zapobieganie mowie nienawiści i dyskryminacji w lubelskich szkołach”
- Stowarzyszenie Homo Faber i Fundacja Semper a Frente - Brak lekcji na temat nietolerancji
- Fundacja Okręgowej Izby Radców Prawnych w Lublinie „Znam prawo” - „Rozpowszechnianie i ochrona wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działania wspierające rozwój demokracji”
- T.E.A.M. Teatrikon - „Młodzież przeciw dyskryminacji”

W przeszłości jednym z bardziej widocznych działań antydyskryminacyjnych w Lublinie był projekt „C4i - Komunikacja na rzecz integracji” współfinansowany przez Radę Europy i Komisję Europejską (Europejski Fundusz Integracji). Jego celem było przeciwdziałanie uprzedzeniom, plotkom i stereotypom za pomocą wiarygodnych informacji o cudzoziemcach przygotowanych na podstawie istniejących danych. Jeśli pogłoski rozprzestrzeniają się metodą wirusową, antypogłoski mogą zrobić to samo. Aby tak się stało, konieczne jest jednak aktywne uczestnictwo obywateli, którzy będą działać jako tak zwani agenci anty-plotek. Projekt został zrealizowany w sieci partnerskiej 11 europejskich miast współpracujących w celu wdrożenia innowacyjnej polityki publicznej promującej różnorodność i integrację społeczną. Sieć miast uczestniczących w projekcie została zrekrutowana z Miast Międzykulturowych Rady Europy, takich jak: Amador i Loures z Portugalii, Barcelona, Sabadell i Bilbao z Hiszpanii, Patras z Grecji, Limerick z Irlandii, Erlangen i Norymberga z Niemiec, Botkyrka ze Szwecji oraz Lublina jako jedynego przedstawiciela Polski.

W ramach „Komunikacji na rzecz integracji” każde z miast uczestniczących w projekcie zbudowało własną sieć lokalną, przeszkoliło coachów i trenerów agentów anty-plotek, przygotowało kampanię społeczną promującą różnorodność oraz zaangażowało mieszkańców Lublina do udziału w wydarzeniach kulturalnych i imprezach towarzyskich. W ten sposób powstał europejski katalog działań promujących różnorodność, z którego mogą czerpać inne miasta. Projekt „Komunikacja dla integracji” był realizowany w Kancelarii Prezydenta Miasta Lublina od czerwca 2014r. do czerwca 2015r.⁸

Kolejnym wartym uwagi działaniem jest projekt „Witamy w Lublinie” skierowany do cudzoziemców mieszkających lub studiujących w Lublinie. W trakcie jego realizacji Stowarzyszenie Homo Faber dało szansę zarówno obcokrajowcom, jak i osobom, które mają z

⁸ <http://stopplotkom.lublin.eu/idea/komunikacja-dla-integracji/>

nimi najczęstszy kontakt, aby poznać i zrozumieć ich potrzeby. Przygotowano punkt informacyjny i portal internetowy, za pomocą którego starano się rozwiązać jak najwięcej codziennych problemów. Studenci przybywający z zagranicy byli wyposażeni w różne narzędzia (takie jak wycieczki, spotkania i warsztaty), dzięki którym poznawali miasto i nauczyli się w nim funkcjonować. Nawiązano współpracę ze wszystkimi instytucjami i firmami mającymi kontakt z obcokrajowcami z propozycją odbycia szkolenia w zakresie ich kultury, tradycji i podstaw języka. Projekt został w pełni wdrożony w latach 2009–2011, a w późniejszych latach był kontynuowany w zmienionych formach w zależności od źródeł finansowania. Jego pomysły najlepiej oddają słowa samych organizatorów: „„Witamy nowo przybyłych do miasta cudzoziemców i cudzoziemki, w tym studentów i studentki. Witamy, czyli zapraszamy do poznawania miasta, włączania się w jego życie społeczne i kulturalne, aktywnego działania w jego przestrzeniach. Witamy także mieszkańców i mieszkanki Lublina w nowej dla nich roli - gospodarzy i gospodyń otwartych na swoich nowych sąsiadów/ki, gotowych do nawiązywania międzykulturowego dialogu opartego o zasady równości.””⁹

1.3 Działania prowadzone przez młodzież - przykłady i dobre praktyki

1.3.1 Młodzież, stereotypy i edukacja obywatelska: wyzwania związane z ogólnym podejściem

W najróżniejszych kontekstach powszechnie jest postrzegane stereotypów związanych z młodymi ludźmi; szeroko rozpowszechnionych, ustalonych i nadmiernie uproszczonych pomysłów na temat tego, jak ta konkretna grupa społeczna ubiera się, rozmawia, zachowuje się lub myśli. Od braku zainteresowań i dezinformacji o bieżących wydarzeniach po niechęć do angażowania się w społeczność, od lenistwa po lekkomyślność; to tylko kilka przykładów tego, jak młodzież może być i często jest przedstawiana zarówno w mniejszych kontekstach – w swojej społeczności lokalnej jak i w ogólnie pojętym społeczeństwie. Ta dominująca konstrukcja wizerunku młodych ludzi podzielana przez przedstawicieli różnych grup społecznych może być przyczyną określonego podejścia do interakcji z młodymi ludźmi, a jednocześnie dzielenie się i wdrażanie zestawu działań skierowanych do młodych ludzi może nasilić te stereotypy i przyczynić się do tworzenia pewnego kontekstu. Istotnym czynnikiem jest postrzeganie lub przedstawianie młodych ludzi jako niechętnych do działania w swojej społeczności lub niezdolnych do tego bez

⁹ https://hf.org.pl/ao/1929-witamy_w_lublinie_2.html

wsparcia, kierownictwa i nadzoru dorosłych. Prowadzi to do ogólnego podejścia do edukacji a w szczególności edukacji obywatelskiej, które można określić jako hierarchiczne często koncentrujące się na informowaniu studentów i dzieleniu się z nimi wiedzą na temat obywatelstwa i społeczeństwa na czysto teoretycznym poziomie. To informacyjne podejście rzadko pozwala młodym pracować nad ich krytyczną świadomością będącą kluczowym aspektem aktywnego obywatelstwa, ale także wzmacnia stereotypowe ramy dotyczące młodzieży i ich roli w społeczeństwie.

Podejście do edukacji obywatelskiej i ryzyko luki w realizacji jest istotnym elementem, który należy wziąć pod uwagę przy omawianiu roli młodzieży w społeczeństwie, i wyraźnie jest to częściowa wizja szerszego i bardziej zróżnicowanego obrazu, na który silnie wpływają czynniki społeczne, gospodarcze i kontekst polityczny. Ciekawym projektem, który koncentruje się na uniknięciu tego poprzez promowanie podejścia oddolnego jest „**Luces para la ciudadanía global**”¹⁰ realizowany przez grupę partnerów w kilku europejskich miastach, w tym ICEI w Mediolanie, NHE w Peczu i Sao Joao de Madeira w Portugalii.. Celem projektu jest uwrażliwienie społeczności edukacyjnej na nierówności na poziomie globalnym i braku równowagi pomiędzy bogatymi i biednymi, koncentrując się na czterech głównych osiach, którymi są prawa dzieci, środowisko, dyskryminacja i migracja, a także wspieranie młodych ludzi w budowaniu krytycznej świadomości. Różnorakie działania projektu mają na celu umożliwienie studentom i młodzieży nie tylko lepszego zrozumienia wyżej wymienionych tematów w skali globalnej, ale przede wszystkim zachęcenie ich do budowania własnego postrzegania tych kwestii, ponieważ zapewni to ich **udział** i ich **wpływ** na społeczność. Rola edukacji jest dominująca, a wpływ, jaki młodzi ludzie wywierają na kształtowanie własnej ścieżki szkoleniowej, jest zgodny z podejściem oddolnym, które jest uważane za podstawę aktywnego obywatelstwa i uczestnictwa młodzieży.¹¹

1.3.2 Aktywne obywatelstwo i uczestnictwo

Analiza ryzyka i wyzwań związanych z tym ogólnym podejściem do edukacji obywatelskiej i wizji młodzieży jest ważna przy definiowaniu praktyk obalających te ramy, które są określane jako działania prowadzone przez młodzież.

Biała Księga Komisji Europejskiej na temat młodzieży¹² jest interesującym punktem wyjścia do rozważenia, w jaki sposób można kształtować i oceniać działania młodzieży i ich aktywne

¹⁰ <http://fundiber.org/lucesparalaciudadaniaglobal/>

¹¹ Chow, J. (2012). Establishing a General Framework Civic Competency for European Youth. *International Journal of Progressive Education*, Volume 8 Number 3, 140-152

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac11055>

obywatelstwem. Raport ten koncentruje się na zilustrowaniu głównych wyników badań dotyczących młodzieży europejskiej i ich udziału w projekcie europejskim, oraz podkreślenie głównych obszarów pracy i przedstawienie wytycznych dla państw członkowskich. Dokument oferuje cenny wkład z naciskiem na główne wyzwania, które mogą mieć wpływ na młodych ludzi i na ich aktywny udział na różnych poziomach, a ponadto określa pięć filarów istotnych dla opracowania działań prowadzonych przez młodzież.

Jedną interesującą inicjatywą, która jest corocznie promowana w Padwie, Mediolanie i innych miastach we Włoszech, jest **Dzień Społeczny**, który jest promowany przez Fratelli dell'Uomo we współpracy z innymi partnerami w Toskanii, Lombardii i niektórych regionach Veneto. Dzień Społeczny jest praktyką wykonywaną przez młodych ludzi i promującą edukację na rzecz **zrównoważonego rozwoju** i uwrażliwienia związanego ze **współpracą międzynarodową** poprzez praktykę aktywnego obywatelstwa. Składa się z trzech powiązanych ze sobą faz, które obejmują szkolenie, działanie i projekty. Przy wsparciu ze strony pracowników młodzieżowych, pedagogów i nauczycieli zachęca się młodych do lepszego poznawania takich tematów, jak prawa człowieka, uczestnictwo, nierówności i współpraca międzynarodowa w celu poszerzania wiedzy na te tematy, głównie poprzez edukację rówieśniczą i nieformalne działania edukacyjne.

Szczegółowe cele projektu można podsumować następująco:

- Zwiększenie umiejętności młodych ludzi i nauczycieli do pracy nad aktywnym obywatelstwem
- Zwiększenie wiedzy na tematy związane ze zrównoważonym rozwojem.
- Podnoszenie świadomości wśród młodszych pokoleń i ogółu społeczeństwa wokół związku między lokalną a globalną dynamiką.

Rozważając rolę młodzieży w społeczeństwie, aktywne obywatelstwo można postrzegać jako silnie związane z potrzebą wzmocnienia pozycji młodych ludzi by uczestniczyli w demokracji, a działania prowadzone przez młodzież można przedstawić jako silny przykład udanego uczestnictwa młodzieży w społeczeństwie.¹³

¹³ Cicognani, E. A. (2018). Modelling and testing the processes of construction of youth active EU citizenship in school: Recommendations from the CATCHEyoU intervention.

ROZDZIAŁ 2. Metody i narzędzia dla organizacji non-profit mające na celu promowanie i wspieranie działań antydyskryminacyjnych prowadzonych przez młodzież

2.1 Metodologia w ujęciu ogólnym

W projekcie YARD zastosowano pięć nieformalnych podejść metodologicznych w celu zwalczania dyskryminacji wśród młodzieży poprzez aktywne praktyki obywatelskie. Wszystkie mają nowe i innowacyjne aspekty oraz elementy, dzięki którym są szczególnie interesujące dla organizacji partnerskich. Wszystkie organizacje partnerskie przeprowadzały już działania i inicjatywy w tych obszarach metodologicznych, ale nowe opracowane metody stanowią kolejny i bardziej skuteczny sposób rozwiązania problemów.

Elementy ogólnej metodologii są następujące:

- **Sztuka, kreatywne i oparte na doświadczeniu podejście do promowania różnorodności – NHE**

Podejście to opiera się na wykorzystaniu sztuki, kreatywności i działań eksperymentalnych jako narzędzi uczenia się, które mogą uwypuklić wartość i możliwości, jakie różnorodność oferuje w naszych społecznościach. Doświadczenie to opiera się na narzędziu twórczego wyrażaniu siebie do promowania dialogu międzykulturowego i wartości różnorodności wśród młodych ludzi pochodzących z różnych środowisk kulturowych i społecznych - „Kreatywnych zakątków”, „Warsztatów filmowych”, „Techniki odkrywania” będących przykładami innowacyjnych narzędzi i usług.

- **Promowanie dialogu międzykulturowego poprzez odpowiedzialną turystykę – ICEI**

Strategia ta przewiduje, że grupy młodych ludzi – zarówno miejscowych, jak i imigrantów pierwszego i drugiego pokolenia – opracowują i oprowadzają lokalne wycieczki dla przyjezdnych i społeczności lokalnej skupiające się na życiu codziennym i dziedzictwie społeczności migrantów w ich sąsiedztwach. Młodzież staje się aktywnymi reprezentantami w promocji własnego sąsiedztwa używając do tego 3 stopniowego procesu:

- Analiza lokalnego dziedzictwa, identyfikacja znaczących miejsc oraz materialnego lub niematerialnego bogactwa międzykulturowego
- Projektowanie ścieżek turystycznych, dodawanie treści i narracji przez młodych ludzi
- Organizacja nieformalnych wycieczek turystycznych z udziałem innych młodych ludzi, rodzin, grup lokalnych itp.

- **Podejście wielu interesariuszy - gmina São João da Madeira**

Miasto stosuje wielosektorowe podejście do angażowania młodych ludzi i udziału w lokalnych działaniach na rzecz spójności społecznej. „Koncepcja edukacji na rzecz obywatelstwa” obejmuje wizyty/spotkania/wymiany z władzami i personelem szkół, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń, w tym stowarzyszeń nauczycieli i rodziców. Konkretnym celem są młodzi ludzie mieszkający w domach publicznych, którzy biorą udział w działaniach sportowych, szkoleniach, wsparciu przedsiębiorczości. Jako organ lokalny miasto posiada ważną sieć lokalnych stowarzyszeń (w tym stowarzyszeń młodzieżowych) z istotnym doświadczeniem włączanym w wymianę metodologii.

- **Twórcze myślenie o lokalnych problemach - Fundacja Teatrikon**

Metodologia Teatrikonu opiera się na pracy młodzieży próbującej zidentyfikować problemy w swoim lokalnym społeczeństwie i zmierzeniu się z nimi za pomocą metody kreatywnego myślenia w celu znalezienia rozwiązań. Młodzi są wspierani przy dotarciu do korzeni problemu i opracowaniu atrakcyjnych działań dla swoich rówieśników. Działania te są następnie przedstawiane szerszej grupie młodzieży, pozostałej części szkoły, lokalnej społeczności, dzięki czemu młodzi ludzie podnoszą świadomość rówieśników i szerszego ogółu. Ostatecznym celem jest wywarcie wpływu na społeczność lokalną i rozpoczęcie pozytywnej zmiany.

Działania te mogą również promować doświadczenia artystyczne, aby umożliwić młodym ludziom wyrażanie siebie i integrację z innymi przy użyciu dobrych narzędzi komunikacji.

- **Kultura i jedzenie dla społeczności włączającej – FDU**

Podejście to opiera się na związku pomiędzy jedzeniem a kulturą, ponieważ jedzenie jest narzędziem, dzięki któremu zdobywa się wiedzę o różnych kulturach i krajach w perspektywie międzykulturowej. Dzielenie się jedzeniem, wspólne gotowanie, słuchanie różnych historii i tradycji kulinarnych to wartościowy sposób na wspólny rozwój z poszanowaniem różnorodności. Strategia ta przewiduje wieloetniczne spotkania kulinarne, podczas których młodzież ma możliwość poznania różnych kultur i kuchni dzięki ludziom z różnych krajów, którzy gotują z nimi kilka potraw pochodzących z ich ojczyzny. W ramach każdego spotkania kultura danego

kraju jest pogłębiana: słuchanie doświadczeń migracyjnych, historii i obyczajów, wspólne gotowanie potraw, które są następnie dzielone i spożywane razem.

Oprócz innowacji w ramach każdego z pięciu podejść metodologicznych, projekt YARD promuje nowe aspekty i elementy na poziomie metodologicznym i praktycznym dzięki przetestowaniu i pilotowaniu metodologii z odpowiednimi grupami docelowymi oraz w warunkach innych niż te, w których zostały pierwotnie opracowane. Oznacza to, że metody te są poddawane próbie na poziomie europejskim, a ich potencjał może być badany dalej, mogą być modyfikowane i dostosowywane dla różnych beneficjentów.

W projekcie promowane są także nowe i innowacyjne rezultaty, ponieważ partnerzy YARDu poprzez wymianę dobrych praktyk zastosowali metody w swoim kontekście, wraz z tymi które stosują w swojej pracy z młodzieżą od dawna. Oznacza to, że rozpowszechnianie praktyk, umiejętności, narzędzi itp. rozwija się w każdym mieście i każdej organizacji partnerskiej.

2.2. Angażowanie młodych ludzi

Często mówi się, że młodzi ludzie powinni aktywnie uczestniczyć. Dlatego wdrażamy liczne działania, aby aktywnie angażować młodych ludzi i promować ich zaangażowanie w tworzenie i wdrażanie projektów na każdym etapie. Ale słowo „uczestnictwo” powtarzało się już w tylu kontekstach... Co to właściwie jest uczestnictwo młodzieży? W czym tak naprawdę powinni uczestniczyć młodzi ludzie? Jakie są zasady i teorie uczestnictwa?

Istotę pracy z młodymi ludźmi bardzo dobrze wyrażają następujące słowa: „Praca z młodzieżą zaczyna się tam, gdzie są młodzi ludzie z ich poglądem na życie, świat i swoje zainteresowania. Ale to nie koniec - praca z młodymi ludźmi polega na zachęcaniu ich do krytycznego myślenia o swoim życiu i wartościach, oferowaniu nowych doświadczeń i wyzwań, zwiększaniu ich umiejętności i aspiracji.”¹⁴ Najważniejszym zadaniem pracownika młodzieżowego jest nawiązanie dobrego kontaktu z młodymi ludźmi, tworzenie możliwości wykorzystania ich umiejętności i wiedzy oraz wiary w siebie, wzmacnianie ich i czynienie z nich równego partnera w dialogu. Wszystko to stwarza bardzo dużą szansę, że w przyszłości dana osoba stanie się aktywnym obywatelem, świadomym swoich praw i obowiązków.

Udział młodych ludzi polega na rozwijaniu partnerstw między młodymi a dorosłymi na wszystkich poziomach życia tak, aby umożliwić młodym ludziom zajmowanie znaczących pozycji i pełnienie ról w społeczeństwie, przez co całość społeczeństwa (w tym młodzież) mogła

¹⁴ <http://nya.org.uk/catalogue/workforce-1/nya-guide-to-youth-work-and-youth-services>

skorzystać z ich wkładu, pomysłów i energia¹⁵. Uczestnictwo odnosi się do procesu współdecydowania, który dotyczy jednostki i społeczności, w której jednostka żyje. Według UNICEF jest to podstawowe prawo obywatelskie i środek, za pomocą którego należy mierzyć demokrację¹⁶.

Poniższe **ogólne zasady** stanowią podstawę każdej strategii uczestnictwa młodzieży. Tekst został przygotowany na podstawie materiałów źródłowych dostępnych na stronie internetowej: The Australia Youth Foundation - Youth Partnership & Participation ¹⁷:

1. Udział młodych ludzi powinien być dla nich **korzystny**. Spróbujmy odpowiedzieć na następujące ważne pytania: *Dlaczego młodzi ludzie mieliby zadać sobie trud, aby się zaangażować? Co mogą na tym zyskać? Jak mogą aktywnie poprawić swoje życie? Czy to jest dla nich zabawa? Czy zaangażowanie się daje im poczucie kontroli?* I tak dalej.

Spójrzmy na składniki powyższych zasad uczestnictwa młodzieży:

- **ŚWIADOMY WYBÓR**: należy poinformować młodych ludzi, że mogą się zaangażować. Nie można jednak oczekiwać, że wszyscy młodzi ludzie będą chcieli lub powinni uczestniczyć. Gdy udział jest obowiązkowy, partnerstwo nie jest możliwe.
- **PRZYJEMNOŚĆ**: Działania związane z uczestnictwem powinny być zabawne, ekscytujące i wymagające.
- **ZNACZENIE**: Działania powinny dotyczyć zagadnień i problemów, które są postrzegane jako rzeczywiste przez zaangażowanych młodych ludzi.
- **ROZWÓJ**: Działania powinny ukierunkowywać świadomość młodych ludzi na społeczne, polityczne, ekonomiczne, kulturowe i osobiste aspekty podmiotów, które ich dotyczą.
- **KSZTAŁTOWANIE**: Działania powinny zapewnić możliwości (nie)formalnego uczenia się, a także nieformalnego rozwoju umiejętności.
- **RELACJE**: Działania powinny umożliwić budowanie aktywnej i wspierającej współpracy pomiędzy młodymi ludźmi i innymi członkami społeczeństwa.
- **WSPARCIE, NADZÓR I MONITOROWANIE**: Młodzi ludzie powinni być wyposażeni we wszystko, co jest potrzebne do zapewnienia sukcesu i radzenia sobie z porażką lub opóźnieniem.

¹⁵ The Australia Youth Foundation - Youth Partnership & Participation - <http://www.youngaustralians.org/library>

¹⁶ R. Hart, Children's participation: from tokenism to citizenship, UNICEF / Inter-Center Child Development Center, Florence, Italy 1992

¹⁷ <http://www.youngaustralians.org/library>

- ZASOBY: Działania należy planować odpowiednio do ilości czasu, miejsca, funduszy, informacji itp.
 - KORZYŚCI: Działania powinny obejmować korzyści dla młodych ludzi, na przykład przekonanie, że zaangażowanie jest przyjemne, kształtujące, skuteczne, celowe itp. W niektórych przypadkach może obejmować specjalne wynagrodzenie (np. konsultacje w określonym obszarze).
2. Młodzi uczestnicy powinni rozpoznać i **szanować potrzeby** i wkład wszystkich zaangażowanych osób. Być wrażliwym na wrodzone różnice w doświadczeniu, statusie, sile, kontroli, wiedzy o zasobach, języku itp. Zastanowić się, jak można je zaakceptować, uwzględnić i rozwiązać wszelkie problemy z nimi związane.
- ODPOWIEDZIALNOŚĆ: Istnieje potrzeba wprowadzenia mechanizmu zapewniającego monitorowanie, rozliczalność i informacje zwrotne w działaniach podejmowanych przez młodych ludzi.
 - CELE I STRATEGIE: Młodzi ludzie powinni być w stanie rozpoznać i zdefiniować problem tak, jak go widzą, szukając opcji i alternatywnych strategii.
 - WŁASNOŚĆ: Działania powinny zapewnić młodym ludziom poczucie przynależności i własności.
 - WARTOŚĆ: Młodzi ludzie powinni widzieć, że ich udział jest doceniany i że mają wpływ na proces, w którym uczestniczą.
 - NEGOCJACJE: Młodzi ludzie niekoniecznie muszą dominować w procesie decyzyjnym. Wiedza, odpowiedzialność i obowiązki dorosłych zaangażowanych w działania muszą zostać uznane i docenione.
 - ZAPOBIEGANIE „TOKENIZMOWI” (BLEFOWANIU): Młodym ludziom należy zaferować prawdziwe role, bo inaczej szybko zauważą, że nie są traktowani poważnie.
 - ELASTYCZNOŚĆ I PRZESTRZEŃ: Opcje uczestnictwa muszą być wrażliwe na system wartości młodych ludzi, ich dostępność, zobowiązania, język, umiejętności, kulturę, zasoby finansowe, dostęp do transportu itp.
 - RÓŻNORODNOŚĆ: Młodzi ludzie nie stanowią jednorodnej grupy - kilku młodych ludzi biorących udział w projekcie nie zapewnia uwzględnienia poglądów wszystkich młodych ludzi.
 - DOŚWIADCZENIE: Niektóre zadania muszą być wykonywane przez profesjonalistów, ponieważ może się zdarzyć, że szkolenie młodych ludzi w danym temacie jest niemożliwe lub że istnieją określone wymagania prawne.

- OCENA: Działania powinny obejmować ciągłą krytyczną i konstruktywną analizę doświadczenia, wykonywanych zadań i wyników.
 - REKRUTACJA: Właściwie zaplanowana rekrutacja powinna zapewnić udział zainteresowanej i zmotywowanej młodej osoby w konkretnym działaniu.
 - POUFNOŚĆ: Należy zapewnić poufność i prywatność wszystkich danych osobowych i drażliwych tematów ujawnionych podczas realizacji projektu.
3. W przypadku silnie ustrukturyzowanego uczestnictwa interakcje między młodymi ludźmi a innymi uczestnikami życia społecznego odbywają się za pośrednictwem wcześniej utworzonych „kanałów”, takich jak rady młodzieży lub rady studenckie. Takie formy zorganizowanego uczestnictwa mają swoje zalety - pozwalają młodym ludziom dobrze się przygotować i uczestniczyć w tworzeniu polityki i zasad dotyczących młodzieży.
 4. W pracy z młodymi ludźmi dużo uwagi poświęca się **orientacji na proces**, podkreślając znaczenie zdobywania wspólnego doświadczenia i procesu grupowego. Ta postawa „procesowa” może bardzo wspierać uczestnictwo młodych ludzi, ponieważ promuje warunki, w których czują się bardziej ze sobą związani.

2.3 Edukacja nieformalna i metodologia szkolenia

Dynamiczny rozwój społeczeństwa informacyjnego doprowadził do sytuacji, w której tradycyjna szkoła nie zawsze jest w stanie nadążyć za zmianami technologicznymi, w tym planowanymi do wdrożenia w nowym programie nauczania. Współczesna szkoła często nie ma wystarczających zasobów, aby wprowadzić najnowsze rozwiązania technologiczne do procesu nauczania. Obecnie szkoły próbują znaleźć wyjście z tej sytuacji i coraz częściej szukają pomocy poza tradycyjną edukacją szkolną.

Edukacja pozaszkolna staje się korzystnym rozwiązaniem dla przedszkoli i szkół. Prawidłowe wdrożenie procesu nauczania wymaga przyjęcia określonych postulatów.

Poniższa tabela przedstawia podział wykształcenia wraz ze wskaźnikami determinującymi jego organizację.

	Zorganizowany proces edukacji	Program edukacji zapewnia dyplomowane kwalifikacje	Program edukacji zapewnia kwalifikacje	Proces nauki jest celowy (nie mimowolny)
Edukacja formalna	Tak	Tak	Tak	Tak
Edukacja pozaformalna	Tak	Tak	Tak	Tak
Edukacja nieformalna	Tak	Tak	Tak	Tak/Nie

Tabela zawiera trzy rodzaje edukacji ze szczegółowymi wytycznymi. Pierwszym z nich jest tradycyjna (formalna) edukacja szkolna obejmująca zorganizowany proces edukacyjny, który prowadzi do uzyskania świadectwa szkolnego i uzyskania odpowiednich kwalifikacji, w których cały proces uczenia się jest mimowolny. Różne cechy charakteryzują edukację pozaformalną i nieformalną. Te dwa rodzaje edukacji obejmują edukację pozaszkolną, ale dla tego rodzaju edukacji, w której nabycie określonej wiedzy, umiejętności i postaw staje się ważne, edukacja pozaformalna ma wartość.

Podstawową definicją **edukacji pozaformalnej** jest „uczenie się zorganizowane instytucjonalnie, ale poza programami kształcenia i szkolenia prowadzonymi do zarejestrowania kwalifikacji”¹⁸. Główne cechy edukacji pozaformalnej obejmują:

- udział jest dobrowolny;
- motywacja uczniów ma charakter wewnętrzny;
- cel uczenia się określa sam uczeń;
- uczenie się jest planowane;
- struktura procesu nauczania jest dostosowana do uczniów i ustalona z góry;
- nauczyciel bierze pod uwagę potrzeby uczestników;
- relacja między uczestnikami a nauczycielem to partnerstwo;
- treść programu nauczania jest zindywidualizowana i wybierana przez ucznia;
- metodologia opiera się głównie na uczeniu się przez doświadczenie;

¹⁸ Sławiński, S. (2014), *Słownik podstawowych terminów dotyczących krajowego systemu kwalifikacji*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, s. 16

- grupa jest heterogeniczna;
- uczeń jest odpowiedzialny za zdobywanie wiedzy;
- środowisko uczenia się różni się w zależności od potrzeb;
- skutki są oceniane wewnętrznie;
- efekty są potwierdzone ich opisem a nie certyfikatem;
- zakres edukacji obejmuje całe życie;
- ten rodzaj edukacji może być zorganizowany przez każdego: osoby, podmioty, organizacje.

Edukacja pozaformalna jest dobrym sposobem na dodatkową edukację dzieci, ale bez koncentrowania się na konkretnych celach i efektach. Przykładami takich inicjatyw edukacyjnych są wernisaże i pokazy w muzeach. Wybór rodzaju edukacji powinien być dostosowany do celów, które planujemy osiągnąć, i zgadzać się z celami programu nauczania dla każdego etapu edukacyjnego. W przypadku uczenia się pozaformalnego można zastosować dowolną grę, zajęcia praktyczne lub codzienne doświadczenia. Ważne jest, aby uczestnicy dołączyli do nich dobrowolnie, ponieważ dzielają przekonanie lub chęć spróbować, a nie z obowiązku. Edukacja pozaformalna i nieformalna uzupełniają wiedzę zdobytą w szkole. Ich główną zaletą, zwłaszcza w świetle nowoczesnego rynku pracy, jest możliwość zdobycia określonych umiejętności praktycznych. Jest to jednak również kluczowe narzędzie, które pomaga nam w lepszym zrozumieniu otaczającego świata i różnic między ludźmi, tworząc w ten sposób przyjazną platformę dla działań antydyskryminacyjnych. Edukacja pozaformalna pomaga się rozwijać, wykraczać poza ustalone wzorce, uczy użytecznych i świadomie wybranych elementów: kreatywności, samodzielnego myślenia i wzięcia odpowiedzialności za swoje życie i otaczający świat.

2.4 Rozwój kompetencji i umiejętności miękkich¹⁹

Edukacja pozaformalna zdecydowanie podkreśla znaczenie umiejętności miękkich dla wspierania rozwoju młodzieży. Ale czym są *umiejętności miękkie*? Niektórzy autorzy nazywają umiejętności miękkie *stroną emocjonalną*, inni określają umiejętności miękkie jako *umiejętności pozapoznawcze* lub

¹⁹ W tym rozdziale nie będziemy pogłębiać różnic między „umiejętnościami” i „kompetencjami”, które niekoniecznie odnoszą się do tego samego znaczenia. Glosariusz EUCEN wyjaśnia, że w kontekście europejskich ram kwalifikacji umiejętności są opisywane jako poznawcze (obejmujące korzystanie z logicznego, intuicyjnego i kreatywnego myślenia) lub praktyczne (obejmujące manualną zręczność oraz stosowanie metod, materiałów, narzędzi i instrumentów), natomiast **kompetencje** są opisane w kategoriach odpowiedzialności i autonomii. Zob. Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 kwietnia 2008 r. W sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie: <http://www.eucen.eu/EQFpro/GeneralDocs/FilesFeb09/GLOSSARY.pdf>

umiejętności społeczno-emojonalne. W szerszym znaczeniu możemy powiedzieć, że umiejętności miękkie mogą obejmować zarówno umiejętności społeczne i interpersonalne, jak i umiejętności metodologiczne, które można przenieść z uczenia nieformalnego na formalne.

W szerszym zakresie w przypadku inicjatywy YARD, uważamy, że doskonalenie umiejętności miękkich ma **zasadnicze znaczenie dla rozwoju osobistego, społecznego i aktywnego uczestnictwa młodzieży w społeczeństwach**, a także sukcesu w miejscu pracy.

Dlatego, unikając surowszych klasyfikacji, cytujemy proponowaną definicję przez Haselbergera, Oberhuemera, Péreza, Cinquea i Capasso: *Umiejętności miękkie stanowią dynamiczne połączenie umiejętności poznawczych i metapoznawczych, umiejętności interpersonalnych, intelektualnych i praktycznych.*

*Umiejętności miękkie pomagają ludziom w adaptacji i pozytywnym zachowaniu, aby mogli skutecznie radzić sobie z wyzwaniem w życiu zawodowym i codziennym.*²⁰

Tak więc umiejętności miękkie (lub umiejętności przekrojowe) to te dające się przenieść umiejętności, które każdy z nas ma, wykorzystuje i zawsze może ulepszyć:

- Umiejętność pracy w zespole
- Zdolności przywódcze
- Kreatywność
- Automotywacja
- Zdolność do podejmowania decyzji
- Zarządzanie czasem
- Rozwiązywanie problemów.

Ponieważ rynek pracy staje się coraz bardziej niestabilny, szczególnie w przypadku młodszych pokoleń, większym zainteresowaniem cieszy się edukacja pozaformalna i nieformalna jako metody jednocześnie eksplorujące i rozwijające umiejętności i kompetencje, zwłaszcza porównując je do uzyskiwania jednorazowych kwalifikacji formalnych.

W ramach inicjatywy YARD w obszernym stopniu skupiliśmy się na **holistycznym podejściu**.

W rzeczywistości pojmujemy szanse na zatrudnienie młodzieży jako *jeden z elementów* ogólnej integracji społecznej młodzieży i jej aktywnego uczestnictwa w społeczeństwach. W związku z tym inteligencja emocjonalna i rozwój umiejętności interpersonalnych są nie tylko kluczowymi elementami w prognozowaniu udanych karier, ale są decydujące we wspieraniu rozwoju osobistego młodzieży w bardziej ogólny sposób. W tej sprawie OECD opracowało niedawno

²⁰ David Haselberger, Petra Oberhuemer, Eva Pérez, Maria Cinque, and Fabio Davide Capasso, *Mediating Soft Skills at Higher Education Institutions* (MODEs project: Lifelong Learning Programme. 2012): https://gea-college.si/wp-content/uploads/2015/12/MODES_handbook_en.pdf

raport poświęcony postępowi społecznemu, w którym tak zwane *umiejętności emocjonalne* odgrywają centralną rolę²¹.

YARD miał na celu uniknięcie tych zyskowych umiejętności, zbyt często uważanych za kluczowe elementy naszych systemów edukacji (zarówno formalnych, jak i nieformalnych). Poprzez nasze działania z młodzieżą chcieliśmy poświęcić temu mniej uwagi i skoncentrować nasze wysiłki na skutecznym promowaniu pewnych podstawowych umiejętności młodzieży, takich jak ich krytyczne myślenie, sympatia dla osób zmarginalizowanych i innych oraz sposób, w jaki patrzą na ten złożony świat i jego globalne problemy.

*Umiejętności nie są niezmiennymi cechami raz na zawsze zdobytymi w ciągu życia. Mają podłoże genetyczne, ale kształtują je również środowiska, w tym rodziny, szkoły i rówieśnicy. Rozwój umiejętności jest procesem dynamicznym.*²²

Ogólnym celem projektu YARD jest przyczynienie się do **zwalczania dyskryminacji i wspierania dialogu międzykulturowego oraz wartości różnorodności wśród młodych ludzi.**

Robimy to, dzieląc się, wymieniając i przenosząc nowe i innowacyjne nieformalne metodologie w celu zaangażowania młodych ludzi w bycie aktywnymi agentami społeczności integracyjnych.

W trakcie realizacji projektu YARD osiągnięto proces **dynamicznego rozwoju wyżej wymienionych umiejętności**, koncentrujących się na dwóch różnych grupach beneficjentów:

- 1. Rozwoju umiejętności osób pracujących z młodzieżą**
- 2. Rozwoju umiejętności młodzieży (bezpośrednich beneficjentów)**

Z jednej strony projekt przyczynił się do pozyskania nowych narzędzi, kompetencji i metod dla każdej organizacji partnerskiej – ubogacając tym samym pracowników młodzieżowych i pracowników zaangażowanych w działania oraz poszerzając ich możliwości edukacyjne, które mogą zapewnić młodzieży i dzieci.

Z drugiej strony, biorąc pod uwagę pilną potrzebę poprawy uczestnictwa młodzieży w celu

²¹ OECD, Skills for Social Progress. The Power of Social and Emotional Skills. OECD Skills Studies (Paris: OECD Publishing, 2015)

²² *Fostering and Measuring Skills: Improving Cognitive and Non-Cognitive Skills to Promote Lifetime Success*, Tim Kautz, James J. Heckman, Ron Diris, Bas ter Weel, Lex Borghans:
<https://youtheconomicopportunities.org/sites/default/files/uploads/resource/Fostering-and-Measuring-Skills-Improving-Cognitive-and-Non-Cognitive-Skills-to-Promote-Lifetime-Success.pdf>

promowania integracji, przeciwdziałania dyskryminacji i kontr-narracji na temat różnorodności, mocno wierzymy we wpływ, jaki ten dynamiczny proces może mieć na młodzież.

Poniższa sekcja ma na celu zastanowienie się nad niektórymi konkretnymi umiejętnościami miękkimi: podczas faz testowych wszystkie dobre praktyki zaproponowane przez partnerów projektu kładły nacisk na niektóre szczególne umiejętności przekrojowe. Dlatego – dzięki wymianie kompetencji, doświadczeń i wiedzy zdobytej podczas projektu – te przekrojowe umiejętności miękkie zostały promowane i ulepszone:

1. **Umiejętność aktywnego słuchania i komunikacji**
2. **Krytyczne myślenie**
3. **Komunikacja bez agresji**
4. **Jednomyślność i współpraca**
5. **Aktywny udział demokratyczny**
6. **Zdolność do wyrażania siebie**
7. **Rozwiązywanie problemów**
8. **Twórcze myślenie**

1. **Umiejętność aktywnego słuchania i komunikacji**

Kompetencja ta odnosi się do zdolności do pełnego skoncentrowania się na tym, co się słyszy, a nie tylko biernego słuchania przekazu mówcy. Dlatego wymaga ona ***słuchania wszystkimi zmysłami***.

Aktywne słuchanie to świadoma decyzja i aktywny proces. Co więcej, wymaga to wysiłku ze strony słuchacza, ponieważ musi zachować *neutralne i nieoceniające* podejście. Aktywne słuchanie polega na dawaniu drugiej osobie czasu na zbadanie własnych myśli i uczuć oraz zapewnieniu tej osobie odpowiedniej ilości czasu na to.

W ramach działań projektu zwróciliśmy uwagę na te główne aspekty umiejętności komunikacyjnych:

- Możliwość słuchania różnych punktów widzenia
- Zdolność do wyrażania własnych opinii
- Zdolność do pełnej akceptacji i ewaluacji różnych głosów oraz kształtowania naszych opinii na ich podstawie

Aby osiągnąć powyższe umiejętności, podczas fazy testowej skupiliśmy się na:

- **Stworzeniu grupy** uczestników tak różnych, jak tylko możliwe pod względem wieku, doświadczeń, wykształcenia, pochodzenia itp.

- Ustaleniu wspólnych zasady komunikacji w grupie uczestników, tworząc w ten sposób **bezpieczną przestrzeń**
- Obserwacji i umożliwieniu dynamiki grupy, w tym momentów ciszy, które miały miejsce, zawsze zdając sobie sprawę ze znaczenia **relacji peer-to-peer** zarówno wśród moderatorów jak i młodzieży
- Włączenie do działań **fazy podsumowującej** po każdej sesji, aby dać czas na zrozumienie uczuć, oczekiwań i wewnętrznych refleksji grupy

2. Krytyczne myślenie

Kompetencja ta obejmuje kilka podstawowych elementów, w tym:

- Refleksji nad tym skąd pochodzą plotki, stereotypy i uprzedzenia oraz jaki wpływ mają na nasze interakcje społeczne
- Podniesieniu świadomości na temat różnic między *opiniami* a *faktami*

Wspieranie krytycznego myślenia jest jednym z kluczowych celów naszej ścieżki edukacyjnej, ponieważ krytyczne myślenie jest najważniejszą **bronią poznawczą** (w sensie nastawienia), którą możemy posiadać przeciwko populistycznemu dyskursowi i obraźliwemu uogólnieniu.

Czyniąc to, w ramach inicjatywy YARD nie zaproponowaliśmy podejścia obwiniającego. Przeciwnie, nasze działania miały na celu promowanie refleksji i stymulowanie otwartej i wolnej od uprzedzeń debaty na temat głównych problemów poruszanych na każdej ścieżce edukacyjnej w 4 krajach. Kluczowe znaczenie ma umożliwienie młodym ludziom swobodnego współdziałania zgodnie z ich wolą i zachęcanie ich do zmierzenia się z ich wewnętrznym wymiarem emocjonalnym oraz wyrażania spostrzeżeń i *obaw przed różnorodnością*²³.

W rzeczywistości **wspieranie krytycznego myślenia jest niezbędnym punktem wyjścia do zniesienia uprzedzeń i stereotypów, preludium dla dyskryminacji bezpośredniej i pośredniej**.²⁴

3. Komunikacja bez agresji

²³ Używamy liczby mnogiej zamiast pojedynczej formy terminu **różnorodność**, poszerzając w ten sposób spektrum percepcji i samooceny na ten temat. W rzeczywistości pracowaliśmy z młodzieżą, aby zwiększyć ich świadomość na ten temat, biorąc pod uwagę różnorodność etniczną, religię, płeć, wiek, płeć, niepełnosprawność i pochodzenie.

²⁴ Aby dowiedzieć się więcej na temat różnicy między tymi dwiema definicjami, w 2018 r. Brytyjska Komisja ds. Równości i Praw Człowieka zrealizowała bardzo pouczającą serię filmów: https://www.youtube.com/watch?v=BdFw_i03V0A

Promowaliśmy różne działania w celu wdrożenia tej miękkiej umiejętności, która jest centralnym filarem budowy pozytywnego (*zamiast gwałtownego lub przecinającego*) dialogu. Ustalenie wspólnych ram i znalezienie ostatecznego porozumienia w sprawie strategii i podstawowych zasad w grupie jest kluczowym celem, a także dużym wyzwaniem dla osób pracujących z młodzieżą.

YARD umożliwił powstanie sytuacji, w których młodzież może zostać wystawiona na próbę i połączyć się emocjonalnie. Oznacza to przede wszystkim wzajemną identyfikację i rozpoznanie potrzeb (a zatem także aktywne słuchanie). Po drugie, połączenie ma na celu wypracowanie wspólnej płaszczyzny porozumienia i wypracowanie wspólnego rozwiązania. Ostatecznym celem tej pozytywnej interakcji nie jest niwelowanie różnic, ale raczej zrozumienie (i zaakceptowanie!), że istnieją różne punkty widzenia i możemy zaakceptować ten fakt, nie postrzegając różnic jako zagrożenia.

Ustanowienie takich wspólnych ram komunikacyjnych nie odnosi się do bezpośredniego zdobywania „technik” rozwiązywania problemów lub skutecznych negocjacji, ale nadal konieczne jest unikanie sporów, nieporozumień i szerzenie poczucia wzajemnego szacunku i **akceptacji różnorodności**.

4. Jednomyślność i współpraca

Podczas naszych działań zastanawialiśmy się również nad tym pytaniem: *Jak możemy ustalić wspólne priorytety, nadając wartość naszym różnicom?*

W ramach inicjatywy YARD połączyliśmy dwie koncepcje: **konsensus i współpracę**.

Podkreślamy przy tym znaczenie **negocjacji peer-to-peer i mediacji**. Zatem ustalenie wspólnych priorytetów doprowadziło do wspólnego poszukiwania rozwiązań, zachęcania do odpowiedzialności i znajdowania wspólnego wzorca, w podejściu partycypacyjnym i horyzontalnym, w którym uwzględniono również osoby pracujące z młodzieżą.

5. Aktywny udział demokratyczny

Rok 2019 jest Rokiem Demokratycznego Uczestnictwa, w rzeczywistości demokracja uczestnicząca jest obecnie integralną częścią europejskiego modelu społeczeństwa, a sam traktat lizboński daje obywatelom *prawo do uczestnictwa w życiu demokratycznym Unii*. Strategia UE na rzecz młodzieży ma na celu zachęcenie młodych ludzi do uczestnictwa w procesie demokratycznym i w społeczeństwie²⁵.

Cele inicjatywy to:

- opracowanie mechanizmów umożliwiające dialog z młodymi ludźmi oraz umożliwiających ich udział w opracowywaniu polityk krajowych;
- wsparcie dla organizacji młodzieżowych, w tym lokalne i krajowe rad młodzieżowych;
- promocja udziału niedostatecznie reprezentowanych grup młodych ludzi w polityce, organizacjach młodzieżowych i innych organizacjach społeczeństwa obywatelskiego;
- wsparcie sposobów „uczenia się uczestnictwa” we wczesnym wieku.

Poprzez działania projektu YARD zwróciliśmy uwagę na te główne aspekty umiejętności uczestnictwa:

- umieć słuchać bez uprzedzeń;
- być w stanie obiektywnie wyrazić swoje opinie;
- być w stanie zaakceptować i poddać ocenie innych oraz kształtować własne opinie
- umieć mówić o sobie i dzielić się swoimi doświadczeniami;
- potrafić działać w interesie całej grupy

Aby osiągnąć powyższe umiejętności fazy testowej

²⁵ https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy/civil-society_en

- byliśmy skoncentrowani na tworzeniu kontekstu, w którym każdy młody człowiek mógłby rozwijać działania decyzyjne dotyczące swojej roli,
- chcieliśmy, aby młodzież umiała zająć stanowisko, zorganizować i opracować program, złożyć wnioski, wyrażać swoje opinie, dzielić się nimi i akceptować opinie/proponycje innych, itp.;
- obserwowaliśmy i umożliwialiśmy dynamikę grup, w tym momenty ciszy, które miały miejsce, zawsze zdając sobie sprawę ze znaczenia relacji peer-to-peer, także wśród moderatorów i młodzieży;
- zachęcaliśmy i wspieraliśmy możliwości i momenty zgromadzenia się i socjalizacji;
- zwiększaliśmy uczestnictwo w życiu społecznym i poczucie przynależności do społeczności lokalnej;
- promowaliśmy komunikację między młodymi ludźmi, młodymi ludźmi i dorosłymi; wspieraliśmy kulturę szanującą różnorodność jako element złożoności i totalności społecznej.

6. Zdolność do wyrażania siebie

Sposób, w jaki się dzielimy sobą, znany jest jako wyrażanie siebie i okazuje się, że istnieje wiele sposobów, aby to zrobić. Istnieje kilka „złych” sposobów wyrażania siebie, ale są pewne rzeczy, które możemy zrobić, które dają nam większą szansę usłyszenia i bycia słyszonym niż inne. Wszyscy dobrze rozumiemy, czym jest wyrażanie siebie, ale zobaczmy, jak zdefiniują to eksperci. Według Kim *wyrażanie siebie to wyrażanie własnych myśli i uczuć, a wyrażenie to można osiągnąć poprzez słowa, wybory lub działania*²⁶. Jest to intuicyjna definicja – wyrażanie siebie jest w swoim sednie aktem ekspresji i może przybrać różne formy. Można użyć swoich słów, mimiki, ciała, ruchów, odzieży, działań i przedmiotów, aby wyrazić swoje **autentyczne wnętrze**.

Wszędzie, gdzie spojrzymy, możemy zobaczyć przykłady wyrażania siebie. Może to zabrzmieć jak przesada, ale tak nie jest – ludzie wokół nas wyrażają się każdego dnia na wiele sposobów, wszystko, co musimy zrobić, to poszukać.

Typowe sposoby wyrażania się przez ludzi w naszym otoczeniu to:

- Dzielenie się szczegółami na temat ich dnia i tego, jak się czuli.
- Noszenie nietypowego lub przestarzałego ubrania, nie po to, żeby być fajnym lub wyjątkowym, ale tylko dlatego, że im się podoba.

²⁶ Kim & Ko, 2007

- Gra na gitarze na ulicy bez czapki z kubeczkiem ustawionym na datki.
- Krzyczenie, aby wyrazić swoją frustrację z powodu ruchu drogowego lub innych przeszkód w dostaniu się z punktu A do punktu B.
- Posługiwanie się mową ciała (świadomie lub nieświadomie), która mówi dokładnie, co ktoś myśli o sobie lub swojej osobie, niezależnie od tego, czy jest wysoki i dumny, zgarbiony i pokonany, czy gdziekolwiek pomiędzy.

Podobnie jak w przypadku większości umiejętności, najlepszym sposobem na poprawę umiejętności wyrażania siebie jest ich ćwiczenie! Umiejętności wyrażania siebie obejmują między innymi:

- Mówienie
- Pisanie
- Język ciała
- Artystyczne przedsięwzięcia (tworzenie muzyki, taniec itp.)

W działaniach młodzieży pod egidą YARD szczególną uwagę każdego uczestnika zwrócono na tworzenie i promowanie możliwości wyrażania siebie. Same działania zostały zaprojektowane i zbudowane w taki sposób, aby wyrażanie siebie i rozwój uczestników były najważniejsze.

7. Rozwiązywanie problemów

Rozwiązywanie problemów to miękka umiejętność, o której słyszymy coraz częściej, ale na czym ona właściwie polega? Czy to naturalny talent, czy można się go nauczyć? Zobaczmy lepiej, co to jest, dlaczego stało się tak ważne i jakie metody istnieją, aby rozwinąć tę umiejętność i wiedzieć, jak ją zastosować. Staramy się pomóc w wykonywaniu pracy w jak najszerszym zakresie, ale także w stawianiu czoła każdemu nowemu wyzwaniu, jakie możemy napotkać w życiu i karierze.

Rozwiązywanie problemów dosłownie oznacza „wykrycie i naprawienie usterki”, co jest najlepszym sposobem reakcji na nową i newralgiczną sytuację. Problemy, duże i małe, są chlebem powszednim każdego z nas i dlatego wszyscy jesteśmy przyzwyczajeni do stawienia im czoła. Ale nie wszyscy skutecznie rozwiązujemy sytuacje w ten sam sposób, niektórzy ludzie są bardziej reaktywnych, inni refleksyjni; ludzie, którzy potrafią uruchomić szybko rozum i inni, którzy widzą problemy, ale zmagają się ze znalezieniem rozwiązania.

W dzisiejszych czasach problemy są regułą, dlatego umiejętność rozwiązywania problemów stała się jeszcze ważniejsza i będzie taka coraz bardziej: a to dzięki transformacji cyfrowej, sztucznej inteligencji, robotyce, przemysłowi 4.0, w którym prace wymagające prostych i powtarzalnych zadań będą pierwszymi, w których maszyny zastąpią ludzi. Te prace, które wymagają kreatywności i intuicji, będą w coraz większym stopniu zarezerwowane dla ludzi, ponieważ cechy

te są trudne do odtworzenia przez oprogramowanie.

Rozwiązywanie problemów można zdefiniować jako proces mentalny obejmujący wykrywanie, analizę i rozwiązywanie problemów. Proces ten ma na celu przede wszystkim pokonanie przeszkód i znalezienie rozwiązania, które najlepiej pozbędzie się problemu. Według J.R. Andersona²⁷, każdą ukierunkowaną na cel sekwencję operacji poznawczych można zdefiniować jako rozwiązywanie problemów.

Początkowym etapem rozwiązywania problemów jest zawsze sytuacja lub stwierdzenie istnienia problemu. Proces przesuwa się w kierunku osiągnięcia celu po znalezieniu rozwiązania. Pomiędzy tymi etapami istnieje kilka kroków, przez które ludzie powinni przejść, aby rozwiązać problem. Działania te są powszechnie znane jako cykl rozwiązywania problemów.

Najpopularniejsza metoda rozwiązywania problemów obejmuje cztery fazy lub kroki:

1. *Zdefiniuj problem*

Najpierw należy zidentyfikować i zdefiniować problem. Konieczne jest określenie przyczyny problemu, w przeciwnym razie wszelkie wysiłki mogą być bezowocne. Dobra analiza sytuacji, dojście do sedna i zidentyfikowanie pierwotnej sytuacji krytycznej to jedyny sposób na znalezienie skutecznego rozwiązania. Istnieją różne metody dotarcia do prawdziwego źródła problemu. Trzeba zadać wiele pytań, np. *Co sprawia, że myślisz, że to jest problem? Gdzie to się dzieje? Jak to się dzieje? Kiedy to się dzieje? Z kim to się dzieje? Dlaczego tak się dzieje?* Po udzieleniu odpowiedzi na wszystkie te pytania osoba powinna być w stanie zdefiniować problem lub problemy i ustalić priorytety ich rozwiązania.

2. *Generuj alternatywy*

Jest to faza twórcza, polegająca na opracowaniu rozwiązań pytań powstałych w wyniku problemu. W rozwiązywaniu problemów ważne jest, w jaki sposób rozwiązujemy problem – strategia oparta na naturze problemu. Zawsze należy szukać alternatywnych sposobów znalezienia rozwiązania.

3. *Oceń i wybierz alternatywy*

Następnym krokiem cyklu rozwiązywania problemów jest opracowanie strategii rozwiązania problemu. Wybierając najlepszą strategię, osoby rozwiązujące problemy powinny wziąć pod uwagę szereg czynników. *Która strategia jest najlepszą w rozwiązaniu problemu na dłuższą metę? Którą strategię najbardziej realistycznie zrealizować i czy są dostępne zasoby niezbędne do jej wdrożenia? Jakie ryzyko wiąże się z każdą strategią?*

Na drodze do osiągnięcia celu osoby rozwiązujące problemy powinny gromadzić jak najwięcej

27 Cognitive psychology and its implications J.R. Anderson,(1980).

informacji na temat problemu, biorąc pod uwagę zarówno to, co wiemy, jak i to czego nie wiemy. Ustalenie priorytetu problemu pomoże zdecydować, jakich i ilu zasobów należy użyć do jego rozwiązania.

4. *Wdrożyć rozwiązanie*

Na końcowym etapie cyklu rozwiązywania problemów, po osiągnięciu rozwiązania, osoby rozwiązujące problemy powinny ocenić, co zostało osiągnięte i zdecydować, czy osiągnęły najlepsze możliwe rozwiązanie. Czasami ocena zajmuje tylko minutę, jednak weryfikacja skuteczności rozwiązania może zająć więcej czasu w przypadku innych problemów.

Po wybraniu rozwiązania należy rozpocząć plan wdrożenia oraz wykonać go w całości. Dopiero wtedy cały proces rozwiązywania problemów znajduje pełny wyraz.

8. Twórcze myślenie

Przygotowanie się na świat nie jest łatwym zadaniem. W miarę zmian na świecie wprowadzane są nowe technologie i praktyki. To, czego uczymy się w szkołach, zwykle staje się przestarzałe, zanim jesteśmy gotowi do pracy. Właśnie dlatego przygotowanie dzieci i młodzieży w dzisiejszych czasach powinno koncentrować się na rozwijaniu umiejętności niezbędnych do przystosowania się do tej ciągle zmieniającej się rzeczywistości.

Sposób patrzenia na problemy lub sytuacje z nowej perspektywy, sugeruje niekonwencjonalne rozwiązania. Kreatywne myślenie może być stymulowane zarówno przez nieustrukturyzowany proces, taki jak burza mózgów, jak i przez proces strukturalny, taki jak myślenie boczne. Ten proces twórczy pozwala nam badać połączenia, sprostać nowym wyzwaniom i szukać rozwiązań, które są niezwykle, oryginalne i świeże. Kreatywność to umiejętność tworzenia czegoś nowego. Może to być zdjęcie lub utwór muzyczny, ale może to być także nowy pomysł.

Dlatego kreatywne myślenie to umiejętność myślenia odmiennego: rozważenie zagadnienia lub problemu z innej punktu lub perspektywy. To często pozwala nam znaleźć nowe rozwiązanie, a nawet stwierdzić, że problem niekoniecznie wymaga rozwiązania. Potrzeba kreatywnego myślenia powstaje, ponieważ nasze mózgi naturalnie idą w „skrót”. Gdy mamy już jakąś informację, zwykle używamy jej ponownie: tak się uczymy. Ma to ogromne zalety – na przykład oznacza, że nie musimy uczyć się używania noża i widelca za każdym razem, gdy jemy – ale ma też pewne wady, ponieważ przestajemy myśleć o tym, co robimy, widzimy lub mówimy regularnie.

Główne zalety rozwijania kreatywnego myślenia obejmują:

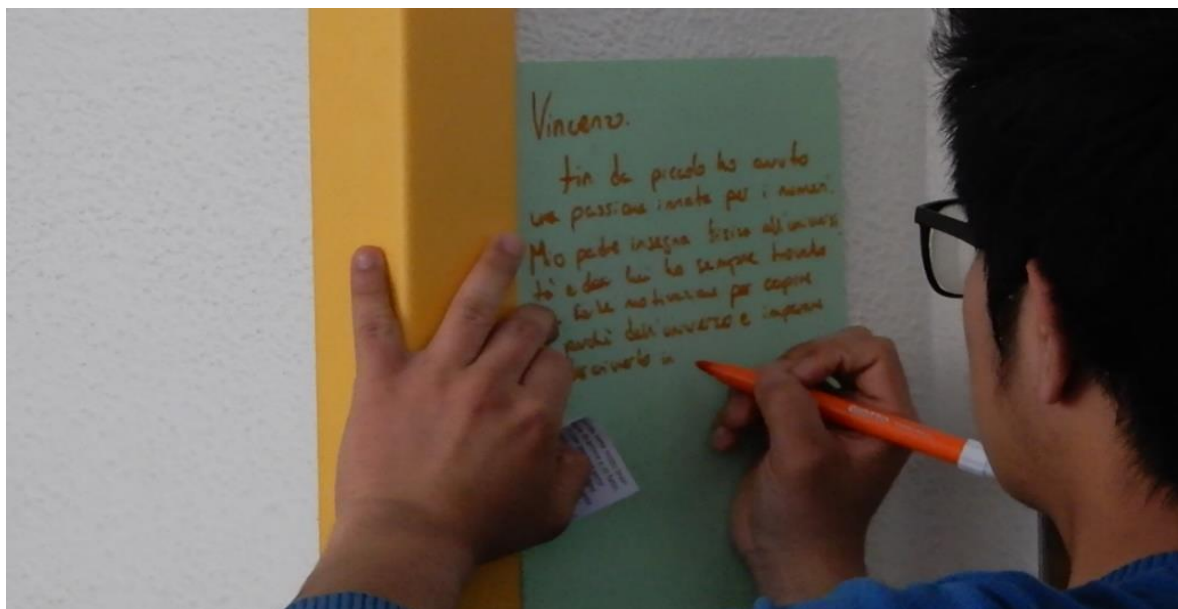
- Wzrost pewności siebie
- Rozwiązywanie problemów bardziej efektywnie

- Zdobyć szacunek
- Być innowatorem
- Robienie różnicę
- Osiągnięcie większych sukcesów zawodowych

Jako innowacyjny sposób podejścia i analizy pomysłów kreatywne rozwiązywanie problemów stało się podstawową umiejętnością w XXI wieku. Choć niektórzy ludzie mogą wydawać się bardziej kreatywni niż inni, ta umiejętność jest rozwijana i ulepszana przy użyciu różnych technik i praktyk, takich jak:

- Burza mózgów
- Mind mapping
- Przeformułowywanie
- Wyobrażanie sobie przyszłości
- Odgrywanie ról

W ramach projektu YARD kreatywność i kreatywne myślenie były ukierunkowane, identyfikowane, pielęgnowane i rozwijane zarówno wśród młodzieży jak i uczestniczących w niej pracowników młodzieżowych.

ROZDZIAŁ 3 - Dobre praktyki opracowane przez partnerów projektu YARD

W trakcie projektu YARD partnerzy projektu opracowali **dobre praktyki**, promując i realizując ponad 10 działań młodzieży na poziomie projektu. Ważną i nowatorską częścią tego podręcznika jest pokazanie i przedstawienie wybranego zestawu, po jednym na organizację. Pozostałe przykłady dobrych praktyk można znaleźć na stronie internetowej projektu.

3.1 Turystyka bez barier: Peczu, miasto dostępne – NHE

W ramach projektu YARD Nevelők Háza Egyesület (w tłumaczeniu: Ośrodek Stowarzyszenia Edukatorów) opracował **pozbawioną barierową wycieczkę miejską w sercu Peczu**, odzwierciedlającą dobrą praktykę włoskich partnerów (<http://www.mygrantour.org/en/>). Inauguracja trasy odbyła się 25 września 2019r. podczas konferencji zamykającej projekt w Peczu na Węgrzech. Organizacja współpracowała z innymi lokalnymi organizacjami pozarządowymi, diecezją Peczu i angażowała młodzież: prawie 20 uczniów lokalnych szkół podstawowych i uniwersytetu w Peczu, którzy zaprojektowali specjalną trasę poprzez planowanie społeczne. Główną ideą działalności młodzieży jest pomoc w turystyce dostępnej dla wszystkich na równych zasadach, dzięki czemu usługi turystyczne staną się przyjemnością dla osób niepełnosprawnych. Jedną z grup docelowych są osoby niepełnosprawne, zaś druga grupa to osoby w podeszłym wieku lub osoby, które są czasowo lub trwale upośledzone Rychowo, m.in. takie jak poruszanie się o lasce, upośledzenie wzroku lub poruszanie się na wózku.

Grupy docelowe:

- osoby niepełnosprawne
- osoby starsze

Cel:

Opracowywanie specjalnych szlaków turystycznych w Peczu i tworzenie punktów spotkań w mieście między społecznością lokalną a naszymi grupami docelowymi

Proces:

PIERWSZE SPOTKANIE

Prezentacja projektu YARD, konsultacje z przedstawicielami uczestniczących szkół: szkoła podstawowa, liceum, uniwersytet.

Liczba uczestników: 15-20 studentów oraz asystujący profesjonaliści; osoby starsze i niepełnosprawne jako profesjonaliści równych szans.

DRUGIE SPOTKANIE

Podnoszenie świadomości i zapoznanie się z życiem osób niepełnosprawnych. Za drugim razem, po krótkim wprowadzeniu, uczestnicy odbyli szkolenie w zakresie empatii, aby spróbować wyobrazić sobie przeszkody, na jakie natkną się osoby niedowidzące lub poruszające się na wózku inwalidzkim.

Mieliśmy dwóch studentów z upośledzeniem wzroku i jednego ucznia z wózkiem inwalidzkim z Uniwersytetu w Peczu, którzy pomagali w szkoleniu poprzez aktywny udział i zachęcanie do dialogu.

TRZECIE SPOTKANIE

Po prezentacji włoskich dobrych praktyk, uczniowie zostali poproszeni o pracę w zespołach by przeprowadzić burzę mózgów i ustalić szczegóły wycieczki. Jako że na Węgrzech nie ma znaczącej liczby migrantów, wybrana grupa docelowa to osoby niepełnosprawne i osoby starsze.

Omówione zagadnienia

- długość wycieczki
- czas trwania

- tematyka
- strategię komunikacji/oprowadzanie
- liczba przystanków/atrakcji
- główne stacje

Potrzeby dla osób niepełnosprawnych:

- O czym i jak długo warto opowiadać na każdym punkcie trasy, na ile zależy to od składu grupy i jak interaktywne może być oprowadzanie?
- Co zrobić, jeśli jest się znudzonym wycieczką?
- Jakich są miejsca do odpoczynku, ile umywalek liczyć w czasie?
- Ile można objąć programem z korzyścią dla odwiedzających?
- Jak rozdzielić atrakcje w ramach wycieczki, aby nie było już nic do roboty, ale nadal mieć dostęp do wszystkiego, od małej kaplicy po zrujnowany pub.

Istnieje kilka sposobów pokazania Peczu na trasie z historycznego, kulturowego i dostępnego dla niepełnosprawnych punktu widzenia. Zaplanowana została relaksująca i energiczna wycieczka, a nie historyczną prezentację Peczu, podobną do znanej, typowych wycieczek po mieście z przewodnikiem. Nawet podczas planowania trasy i zabytków do obejrzenia, kładziono nacisk na specjalność wycieczki, możliwe przeszkody i sposób ich pokonywania. Warto znaleźć miejsca (kawiarnie, toalety), które są dostępne dla osób z trudnościami w poruszaniu się.

CZWARTE SPOTKANIE

Praca w grupach: zbieranie informacji i planowanie wycieczki po mieście

Przygotowano dwie wycieczki: (1) jedna dla osób niedowidzących i (2) jedna dla osób niepełnosprawnych i starszych. Planowana trasa wycieczki: *Dom Społeczności Obywatelskich (miejsce spotkania) - Katedra - Cella Septichora - ściana Lovelock - plac Széchenyi*. Skupiono się na tym, aby wycieczka była bardziej pomysłowa niż edukacyjna, z mniejszą liczbą punktów przystankowych i większą możliwością odpoczynku dla obu grup docelowych:

W przypadku grupy (1) musieliśmy zwrócić uwagę na włączenie przystanków i punktów, przez które można uchwycić widoki Peczu. Nacisk kładziony jest głównie na percepcję (dotyk, słuch/muzyka, światła itp.). Osoby niepełnosprawne wymagają poważnych przygotowań do uczestnictwa w programach, wyjścia z domu. Oni i ich asystenci muszą z wyprzedzeniem wiedzieć o dostępności miejsca, które chcą odwiedzić i dowiedzieć się, czy program jest przyjemny, czy nie, dla osoby niedowidzącej lub niepełnosprawnej umysłowo.

W przypadku grupy (2) dostępność została rozpatrzona i zbadana głównie w Peczu, z uwzględnieniem atrakcji i miejsc odpoczynku.

Osoby starsze i osoby o ograniczonej sprawności ruchowej często nie odważą się na różne wycieczki po mieście lub programy kulturalne, ponieważ obawiają się, że nie będą w stanie nadążyć za tempem programu. Nawet w Peczu podróżowanie na wózku inwalidzkim lub z chodzikiem jest nadal dużym wyzwaniem. Podczas wycieczki musieliśmy wziąć pod uwagę, że potrzeba będzie miejsc, gdzie można odpocząć i że wycieczka nie powinna być zbyt długa. Ten krótki spacer był jak najbardziej przyjemny. Podczas wycieczki należy przedstawić zabytki i atrakcje, aby można je było łatwo zobaczyć siedząc, biorąc pod uwagę perspektywę osoby starszej lub na wózku inwalidzkim.

Wycieczki wymagają pomocy wolontariuszy, a celem jest wyprodukowanie profesjonalnego materiału na koniec projektu, który pozwoli każdemu przejść trasę bez naszego zaangażowania.

PIĄTE SPOTKANIE

Na piątym spotkaniu uczniom powierzono zadanie rozpatrzenia miejsc turystycznych włączonych w trasę wycieczki czy są wolne od barier.

Przystanki bez barier:

Katedra: dla wózków inwalidzkich dostępna jest tylko nawa główna i 2 kaplice. Wystawy i ogólnodostępne miejsca biskupstwa w Peczu są bezpłatne dla osób niepełnosprawnych każdego dnia w roku.

Meczet: jest winda schodowa oraz rampa dla wózków tam gdzie to konieczne

Skarbiec: jest winda

Spichlerz: są windy schodowe i zwykłe

SZÓSTE SPOTKANIE – Wycieczka testowa

Na szóstym spotkaniu wypróbowaliśmy naszą wycieczkę, biorąc pod uwagę trudności, jakie mogą

napotkać wózki inwalidzki, osoby starsze lub niedowidzące.

W wycieczce wzięły udział osoby niepełnosprawne jak i zdrowe. Podczas wycieczek jest możliwość spróbowania poruszania się na wózku inwalidzkim oraz gogli.

Trasa wycieczki została przetestowana dwukrotnie dla **obu grup docelowych** z dwoma rodzajami przewodników. Na początku przewodnik próbował wskazać trasę, opierając się na zmysłach - rzeźba, dotykanie bramy, gra na organach w katedrze, światło padające przez okna. Druga grupa docelowa mogła polegać bardziej na tym, co widzieli, ale musiała wziąć pod uwagę komfort i ułatwienia transportowe.

1. Katedra

Oprowadzanie: symbolika aniołów

Chcieliśmy nadać tej trasie jednolity motyw, który można dołączyć do spaceru, coś jest interesującego. Kim są te uskrzydłone postacie i dlaczego są na malowidłach ściennych? Anioły są jedynie istotami duchowymi nieskrępowanymi cielesnymi ograniczeniami, dlatego często przedstawiane są ze skrzydłami. Są mediatorami między światem fizycznym i mentalnym.

Aspekty oprowadzania:

Dostęp dla wózków do głównego wejścia został zrobiony cztery lata temu, ale osoba na wózku potrzebować będzie pomocy, aby otworzyć drzwi główne. Grupę należy wprowadzić do świątyni tak, aby freski z aniołami do pokazania były wyraźnie widoczne z wózka inwalidzkiego. Osoby niepełnosprawne mogą bezpłatnie odwiedzać wystawy i obszary publiczne biskupstwa w Peczu każdego dnia w roku.

2. Cella Septichora

Dalsza część wycieczki wiedzie ponad starożytnym cmentarzem chrześcijańskim Sopianae przeszklonym dla zwiedzających - przez szklany dach możemy zobaczyć największy grobowiec cmentarny, znany pod nazwą Cella Septichora, nazwany tak od siedmiu absyd. Archeolodzy spekulują, że w średniowieczu ten budynek być może był świątynią.

Aspekty prowadzenia:

Dostęp do szklanego dachu jest przystosowany dla wózków, ale rampa jest bardzo stroma i trudna w użyciu.

3. Ściana Lovelock

Ten ulubiony punkt orientacyjny znajduje się między dwoma żelaznymi plotami w centrum Peczu. Tradycja łódek miłości pojawiła się po raz pierwszy w Peczu. Podobno niektórzy absolwenci przyczepiali do barierek swoje klódki z licealnych szafek po pomyślnym ukończeniu szkoły. Inna legenda sugeruje, że zamężne kobiety przekazywały swoim kochankom poprzez

zawieszenie klódki, że ich mężów nie ma w domu. Klódki miłości zajmują coraz więcej miejsca w mieście, a uczestnicy wycieczki mogą zawiesić własne klódki na pamiątkę.

4. Plac Széchenyi, Statua Trójcy Świętej

Ten barokowy posąg został wzniesiony przez ocalałych z epidemii dżumy w 1714r. na dawnym Rynku Głównym. Obecna rzeźba jest dziełem rzeźbiarza György Kiss. Dwie centralne postacie w kompozycji to Jezus po lewej stronie, który trzyma krzyż w ręku oraz tronujący obok Bóg Ojciec. Spojrzenie Ducha Świętego na szczycie jest kierowane przez małe anioły lecące w górę na spiralnej kolumnie.

Ważne jest, aby znać kawiarnie z toaletami specjalnie przystosowane dla niepełnosprawnych: Kisház Café (przed trasą), Magtár Café (podczas trasy), I Love Pécs Café (po trasie)

3.2 #STORYTELLERS - ICEI

ICEI przetestowało nową dobrą praktykę, współpracując z 4 różnymi grupami beneficjentów w Mediolanie: wdrożono 3 z 4 ścieżek edukacyjnych z grupami pochodzącymi z obszarów peryferyjnych, a 1 przetestowano w centralnej dzielnicy.

Bepośrednie grupy docelowe określone przez ICEI dla inicjatywy YARD:

1. Dwie różne grupy nastolatków uczestniczące w zajęciach pozalekcyjnych promowanych przez przestrzeń ArtEducazione. ArtEducazione to centrum młodzieżowe miasta Mediolan, które oferuje usługi edukacyjne i rekreacyjne. Ma siedzibę w jednej z najbardziej wieloetnicznych dzielnic Mediolanu, gdzie młodzież o mniejszych szansach może być narażona na większe ryzyko marginalizacji
2. Grupa młodzieży z okolic Bovisa. Bovisa jest nadal obszarem peryferyjnym, ale jest dość dynamiczna i dość blisko kampusu uniwersyteckiego. Aby pracować w tym obszarze, ICEI przechwyciło grupę beneficjentów współpracujących z przestrzenią gminy zwaną „Domem Stowarzyszeń”, punktem odniesienia na tym terytorium
3. Dzięki współpracy ze Stowarzyszeniem Medionauta ICEI współpracuje również z czwartą grupą beneficjentów. Medionauta znajduje się w centralnej części dzielnicy Garibaldi. Stowarzyszenie oferuje przestrzeń, w której młodzież może się spotkać i nawiązać kontakt. Proponuje działania ustrukturyzowane oraz nieformalne działania edukacyjne.

Dzięki projektowi YARD ICEI miało szansę odkryć nowe dobre praktyki dzięki wymianie doświadczeń partnerów. Wychodząc z wiedzy dzielonej w ramach partnerstwa, ICEI wybrało **dwie dobre praktyki**, szczególnie związane z pracą **T.E.A.M. Teatrikon** i **Fratelli dell’Uomo**. W związku z tym, biorąc pod uwagę osiągnięte wyniki, ICEI dostosowało wiedzę specjalistyczną

partnerów, narzędzia i działania w celu wynalezienia i przetestowania nowego działania aktywizacji młodzieży na temat antydyskryminacji.

Jak wspomniano powyżej, dobra praktyka opracowana przez ICEI obejmuje pewne podstawowe elementy wspólne dzięki wymianie doświadczeń między partnerami. Dzięki Fundacji Teatrikon ICEI poznało nowe narzędzia związane z określaniem wspólnych celów poprzez dobrą praktykę **Lokomotywy** zainicjowaną przez Teatrikon. Od Fratelli dell'Uomo ICEI zaznajomiło się z nowymi narzędziami oraz wplotła w swoje działania element opowiadania historii i pozytywnej narracji na temat różnic i migracji opracowany w ramach inicjatywy **DIMMI**.

Poprzez połączenie i dostosowanie tych narzędzi oraz pewnych elementów metodologicznych, ICEI wynalazło nową ścieżkę edukacyjną. Wdrożona nowa dobra praktyka przewiduje przeciwstawienie się dyskryminacji wśród młodzieży i ma na celu promowanie aktywizacji i uczestnictwa młodzieży. Nowa stworzona praktyka nosi nazwę **#Storytellers (Giovani Narratori)**.

Ponieważ inicjatywa YARD wdrożona przez ICEI dotarła do **czterech różnych grup beneficjentów**, wymagany był strategiczny proces dostosowania i wykonalności, w zależności od kontekstu. Dlatego główna struktura eksperymentu została dostosowana do potrzeb każdej grupy. W ten sposób zaproponowano zestaw 4 ćwiczeń i działań dla 4 grup, uwzględniając ich oczekiwania, zainteresowania i wcześniejsze doświadczenia.

Pomimo tych szczególnych różnic, ogólną praktykę sprawdzoną przez ICEI można opisać z uwzględnieniem czterech głównych faz opisanych w następnym akapicie.

Co więcej, ważne jest, aby sprecyzować, że facylitatorzy ICEI zawsze zapewniali wkład do stworzenia pozytywnej i produktywnej dynamiki grupy, takich jak: wzajemne poznawanie się, gry dla zbudowania zaufania i przełamania lodu. Wraz z tymi wstępnymi ćwiczeniami zawsze uwzględniono dobrze zorganizowaną fazę podsumowania (zdecydowanie zalecane).

FAZA nr 1: POSTAW SIĘ NA MIEJSCU KOGOŚ INNEGO²⁸

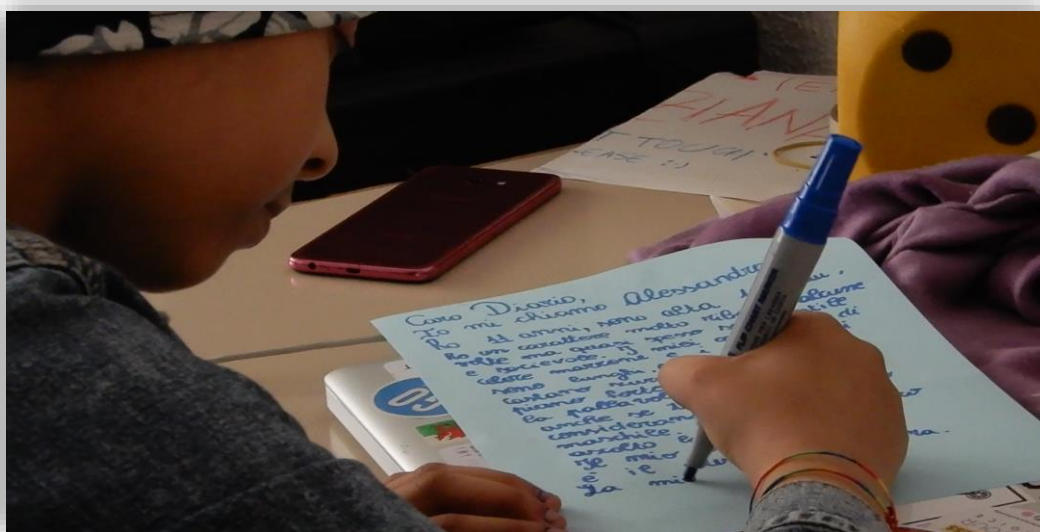
ICEI zaproponowało to ćwiczenie, aby **rozwinąć empatię, wzmocnić krytyczne myślenie i zastanowić się nad różnymi rodzajami istniejącej dyskryminacji** (*bezpośredniej i pośredniej*), koncentrując się na tym, że wszyscy możemy być ofiarami dyskryminacji, przewyżając w ten sposób paradygmat *my kontra oni*.

Aby wykonać to ćwiczenie, każdy uczestnik ma kartkę papieru, na której zapisana jest jego **nowa tożsamość**. Nowa tożsamość różni się od prawdziwej, ale może mieć także pewne wspólne

²⁸ To działanie zostało zaproponowane przez ICEI, zmieniając dwa różne działania: „Zrób krok do przodu” Compasito, podręcznika na temat edukacji o prawach człowieka, opracowanego przez Radę Europy i doświadczenia Biblioteki Ludzkiej oraz sposobu, w jaki był promowany przez Fratelli dell'Uomo, partner inicjatywy YARD

elementy. Każdy uczestnik otrzymuje szczegółowe informacje na temat swojego nowego wieku, pochodzenia, sytuacji rodzinnej, marzeń, lęków, hobby itp.

Każdy uczestnik musi przeczytać artykuł w ciszy i od tej chwili nie można ujawnić nowej tożsamości. Po dedykowanym wsparciu ze strony moderatorów, mającym na celu zachęcenie do identyfikacji z nowym „ja” oraz uwzględnienie wszystkich aspektów i szczegółów, każdy uczestnik musi wybrać nowe imię i dodać nowe elementy, aby opowiedzieć więcej o swojej roli i historii. W tej fazie można pisać tekst, rysować lub trzymać oczy zamknięte, **pozwalając wyobraźni szaleć!** Ten etap należy wykonać indywidualnie. Jest to chwila introspekcji i wymaga

dużego wysiłku, aby skupić się na uczuciach nowej osoby. Dlatego nowa tożsamość nie powinna zostać ujawniona grupie aż do końca działania.

Jak wspomniano wcześniej, każdy uczestnik otrzymuje także dodatkowe informacje i może wybrać niektóre przedmioty przydatne w procesie identyfikacji.

Zdecydowanie sugerujemy zapisanie kilku linijek, a nowy opis tożsamości zostanie pokazany reszcie grupy dopiero na końcu działania.

Podczas tej fazy facylitatorzy mają ważne zadanie poprowadzenia tej trudnej chwili. Mogą zasugerować kilka pytań sprzyjających refleksji i wsparcia zrozumienia sytuacji nierówności, dyskryminacji i wykluczenia.

Gdy wszyscy uczestnicy będą gotowi i poczują się wystarczająco blisko swojej nowej tożsamości, można rozpocząć dynamiczną część działania. Teraz wszyscy uczestnicy stoją obok siebie na tej samej linii. Zachęteni przez moderatorów, odpowiedzą na pytania poruszające się, bez mówienia. Ze względu na wysiłek wyobraźni uczestnicy odpowiedzą, biorąc pod uwagę ich nową rolę, zrobią krok naprzód w przypadku odpowiedzi twierdzącej i pozostaną tam, gdzie są, jeśli ich nowa tożsamość nie zgodzi się z oświadczeniem zaproponowanym przez prowadzących.

Bardzo ważne jest, aby przypomnieć całej grupie, aby zwracała uwagę na sposób poruszania się każdego uczestnika: w mgnieniu oka widoczna będzie rosnąca odległość między uczestnikami w porównaniu do początkowej pozycji! Po zakończeniu części dynamicznej wszyscy zajmą nowe miejsce (**zalecane jest kilka sekund końcowej obserwacji wykonanych kroków**).

Oto kilka przykładów wypowiedzi/pytań dla uczestników zadanych podczas dynamicznej części działania:

- 1. Nigdy nie czułeś się dyskryminowany ze względu na pochodzenie swojej rodziny, jej historię, religię lub kulturę*
- 2. Nikt nie dręczy cię za twój wygląd fizyczny lub niepełnosprawność*
- 3. Gdy dorośniesz, twoja przyszłość będzie szczęśliwa*
- 4. Uczęszczęzasz do dobrej szkoły/universytetu i masz dużo czasu na swoje hobby i zabawę z przyjaciółmi*
- 5. Nie boisz się wyjść. Nikt nie robi żartów z ciebie ani z twojego wyglądu. Możesz swobodnie wychodzić w dzielnicy, w której mieszkasz*
- 6. Czujesz się reprezentowany przez główne media: w programach telewizyjnych lub filmach często możesz oglądać programy z ludźmi podobnymi do ciebie, którzy żyją tak samo jak ty*
- 7. Czujesz się doceniony i zachęcany do tego, co robisz w swoim życiu.*

Po zakończeniu dynamicznej aktywności i przed zakończeniem odgrywania ról każdy uczestnik odpowie na kilka dodatkowych pytań, zgodnie z punktem widzenia swojej nowej tożsamości.

Aby to zrobić, ICEI przygotowało kilka plakatów, aby zastanowić się nad własnym postrzeganiem:

- **Jak się teraz czujesz?**
- **Jak bardzo czujesz się dyskryminowany?**
- **Jak myślisz, jak inni cię widzą?**
- **Czy czujesz się częścią swojej społeczności czy nie?**
- **Co chciałbyś zmienić w swoim życiu?**

Po zakończeniu tej refleksji i po dobrze ustrukturyzowanej fazie podsumowującej grupa uczestników jest zachęcana do odpowiedzi na te same pytania, ale teraz rozważa ich rzeczywistą sytuację.

W ten sposób młodzież pozostawia swoje nowe tożsamości i może swobodnie dzielić się swoimi przemyśleniami.

Faza nr 1, jak opisano powyżej, została zaproponowana przez ICEI 2 grupom beneficjentów zaangażowanych w centrum ArtEducazione, zaś przy ścieżkach edukacyjnych aktywowanych w Domu Stowarzyszeń (grupa nr 3) i z Medionauta (grupa nr 4) inna działanue zostało zaproponowane.

Oprócz tego, co zaimplementowano w ArtEducazione, również w grupie nr 3 i nr 4 działania obejmowały odgrywanie ról, proces identyfikacji.

Z grupami nr 3 i 4 te fazy (nr 1 ścieżki edukacyjne) były głównie związane z tematem migracji, ponieważ beneficjenci wyrazili swoje zainteresowanie tym tematem.

Dla nich ICEI zaproponowało interaktywne ćwiczenie w celu odzwierciedlenia i analizy tematu migracji i jej głębokich przyczyn. Metodologia obejmuje odgrywanie ról grupowych.

Przeprowadzono go za pośrednictwem internetowej platformy **inklestudios**. Poprzez tę

aktywność uczestnicy wchodzą w rolę imigrantów, borykając się z kluczowymi decyzjami:

<https://writer.inklestudios.com/stories/n565>.

W tym przypadku element opowiadania historii i narracji własnej służy stymulowaniu refleksji grupowej oraz empatii wobec indywidualnych odczuć.²⁹

Po tym ćwiczeniu następuje wspólna refleksja na temat migracji i jej przyczyn, koncentrująca się głównie na analizie potrzeb, które wpływają na wybory migrantów i doprowadziły ich do opuszczenia domów, rodzin, miast i krajów pochodzenia.

W obu przypadkach we wszystkich zaangażowanych grupach proponowane działania miały na celu:

- Promowanie empatii
- Rozwój krytycznego myślenia
- Podnoszenie świadomości na temat nierówności społecznych i ich konsekwencji
- Podnoszenie świadomości na temat osobistych skutków i wpływu w związku z przynależnością do mniejszości, grup marginalizowanych lub dyskryminowanych

Po tym ćwiczeniu, charakteryzującym się ogromnym komponentem introspektywnym, ścieżka edukacyjna prowadzi do fazy nr 2, dotyczącej wspólnego procesu ustalania priorytetów i określania wspólnych celów w zakresie przygotowywania lokalnych działań podejmowanych przez młodzież.

FAZA nr 2: MAPOWANIE

Obserwacja i zdefiniowanie lokalnego kontekstu odniesienia napędzało tę fazę, zwłaszcza w przypadku młodzieży z ośrodka ArtEducazione. Ćwiczenie to miało zasadnicze znaczenie dla zrozumienia, jak rozwijać lokalne aktywacje i zastanowienia się nad percepcją i samo postrzeganiem młodzieży na temat różnorodności.

Dzięki ćwiczeniu, które nazwaliśmy „Okolicą, w której chcę być”, każda grupa mogła zastanowić się nad następującymi aspektami:

- *Jak bardzo znasz swoją okolicę?*
- *Jak bardzo czujesz się częścią tej okolicy?*
- *Czy zgadzasz się z ogólną percepcją związaną z twoim obszarem?*³⁰

²⁹ Jako faza poddana próbie z grupą nr 1 i 2, to narzędzie zapewnia również interesujący nacisk na interaktywną narrację, poszerzając wkład dostarczany przez bibliotekę ludzi.

³⁰ Należy zauważyć, że jest to okolica wokół Padwy i Viale Monza, w północno-wschodniej części Mediolanu. Dzielnica, obecnie powszechnie znana jako NOLO (akronim oznaczający na północ od Loreto), jest dziś dzielnicą otoczoną zgentyfikowanymi dzielnicami, z wieloma nowymi firmami, próbami przebudowy oraz w centrum nowego mediolańskiego życia nocnego i *movida*. Jednak w wyobraźni zbiorowej pozostaje idea, że jest to niebezpieczne sąsiedztwo z wyraźną obecnością drobnych przestępstw. W starych popularnych budynkach, które były w centrum

Ćwiczenie to zostało wdrożone poprzez interaktywne działanie, które pozwoliło grupie współpracować i wspólnie wdrożyć prawdziwą mapę obszaru odniesienia. Każdy uczestnik przyczynił się w ten sposób, tworząc zbiorowy rysunek. Mapowanie jest kluczowym etapem zachęcającym grupę do refleksji na temat wspólnych potrzeb, dzielenia się również oczekiwaniami i obawami związanymi z otaczającą dzielnicą. Aby przeanalizować ten obszar i stworzyć wspólną płaszczyznę, każdy uczestnik dzieli się szczegółami swojej przeszłości. Rezultatem jest bezpośrednia narracja młodych ludzi, skupiająca się na ich postrzeganiu na temat integracji i różnorodności.

Na tym etapie pracownicy młodzieżowi ICEI ułatwili grupie obserwowanie jej dynamiki i unikanie ingerencji lub osądów: rolą trenerów jest przyjmowanie myśli młodych ludzi, słuchanie różnych punktów widzenia.

Biorąc pod uwagę pracę ze ścieżką edukacyjną centrum ArtEducazione, realizacja tego działania była bardzo interesująca, ponieważ centrum znajduje się w jednej z najbardziej wieloetnicznych dzielnic Mediolanu. Poza tym należy podkreślić, że grupa składa się głównie z młodzieży z drugiego pokolenia imigrantów lub będących obcego pochodzenia. Dlatego szczególnie ważne jest obserwowanie postrzegania tego obszaru przez młodych ludzi, a także wsłuchiwanie się w ich lokalny kontekst.

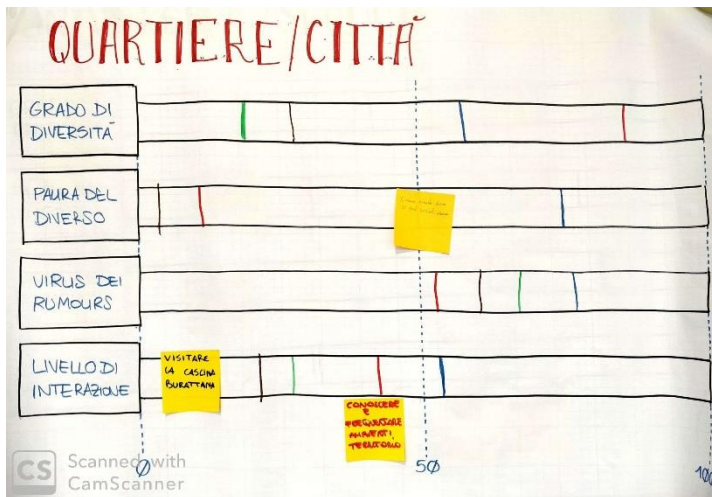
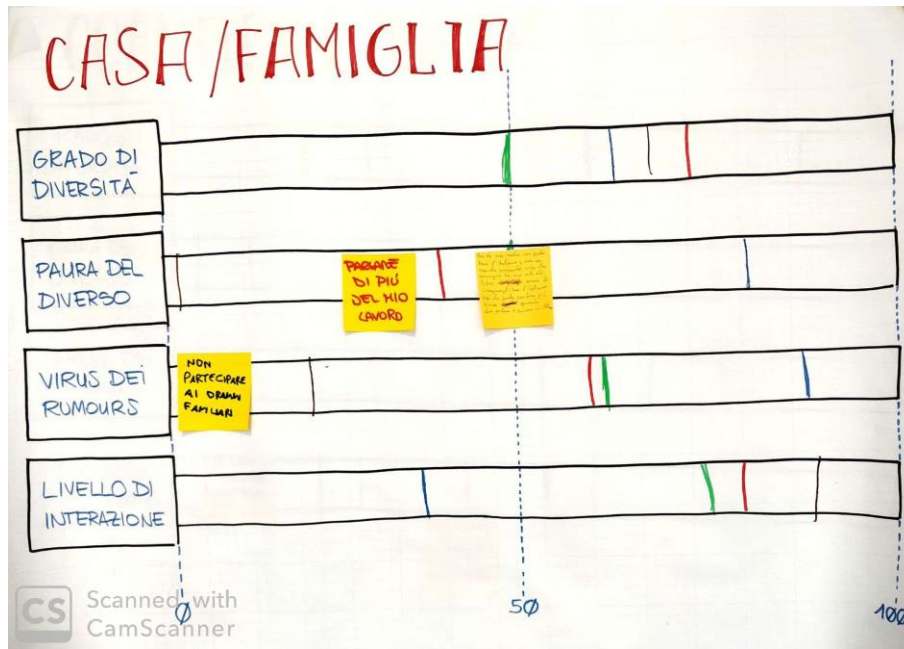
Po narracji przygotowanej przez grupę i analizie jej mapy pojawiły się następujące aspekty:

- *Tereny rekreacyjne i miejsca spotkań*
- *Miejsca, których należy unikać: niebezpieczne lokalizacje, nieodpowiednie dla młodzieży, ponieważ czują się tam niebezpiecznie lub są tam dyskryminowani*
- *Lokalne zainteresowane strony: sojusznicy, których młodzi ludzie uważają za pomocnych w poprawie ich włączenia w ich społeczności lokalne*

Zamiast opisanego działania, podczas zajęć opracowanych z Medionauta i Casa delle Associazioni, zastosowano inne ćwiczenie (ćwiczenie polegało na cyfrowym **interaktywnym opowiadaniu historii**).

W rzeczywistości w grupie nr 3 i nr 4 działanie dotyczyło szerszej refleksji na temat szans interakcji młodych ludzi w ich lokalnym kontekście.

włoskiej emigracji wewnętrznej robotników, którzy dotarli do Mediolanu z południa Włoch w latach 60. i 70. XX wieku, obecnie żyją głównie emigranci obcego pochodzenia, przede wszystkim: Peruwiańczycy, Arabowie, Bengalczycy

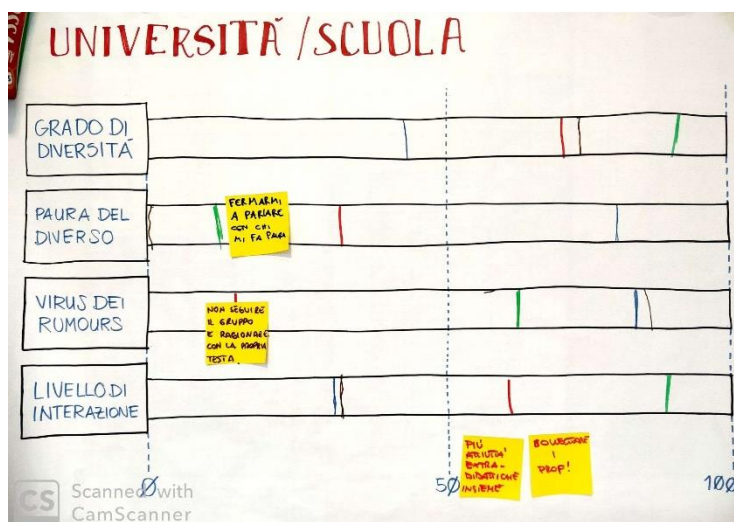

- Wśród rówieśników (przyjaciół, innej młodzieży)
- Uniwersytet / szkoła

W szczególności refleksja z tymi grupami obejmowała przede wszystkim poziom różnorodności, z którą spotykają się w swoich sferach społecznych oraz sposób, w jaki postrzegają to w tych kontekstach:

- Dom / rodzina
- Okolica / miasto

FAZA nr 3: USTAW PRIORYTETY

Po poprzednich ćwiczeniach ICEI pracowało nad opracowaniem trzeciej fazy ścieżki edukacyjnej. Podczas tej fazy grupa wyjaśnia, które główne aspekty chcą **zmienić**.

Na początku faza przebiega jako praca indywidualna, a każdy młody człowiek wyjaśnia swoje wizje i punkty widzenia. Później grupa współpracuje nad jednym **drzewem problemów**, identyfikując przyczyny i skutki poprzez wspólną refleksję i otwartą debatę. Ten krok jest wymagany, aby ustalić priorytety i zdecydować, jak postępować w przypadku kolejnych aktywacji i promować zmianę.

Ponadto podczas tej fazy plenarnej młodzi dzielą się swoimi sugestiami i przemyśleniami na temat tego, w jaki sposób każda młodzież może aktywnie wykonywać swoją część i zachęcać do większej integracji, unikać plotek, przeciwstawiać się strachowi przed różnorodnością, uprzedzeniom i dyskryminacji.

FAZA nr 4: DIALOG I AKTYWACJA

Biorąc pod uwagę propozycje opracowane w ramach grup w fazie nr 3, wszystkie zalecenia dla młodzieży zostały usystematyzowane. Sugestie te zostały przedstawione władzom lokalnym podczas ogólnokrajowej imprezy upowszechniającej YARD, która odbyła się w Mediolanie **3 czerwca 2019r.** w „**Domu**

TAVOLA ROTONDA di ATTIVAZIONE GIOVANILE

CONFRONTO TRA GIOVANI E DECISORI LOCALI SUI TEMI DELL'EDUCAZIONE ALLA CITTADINANZA GLOBALE

03/06/2019
dalle 10:00 ALLE 13:00
e dalle 14:00 alle 18:00
presso la **CASA DEI DIRITTI**
Via Edmondo de Amicis, 10 - 20123 Milano

La partecipazione agli incontri è completamente gratuita e propedeutica alla creazione di spazi di dialogo con le Istituzioni attraverso Tavoli di Coordinamento Regionali e Nazionali che daranno voce alle competenze e alle proposte dei giovani verso le istituzioni locali, regionali e nazionali per il miglioramento della qualità della vita e dello sviluppo sostenibile della propria città. Sarà rilasciato attestato di partecipazione.

in collaborazione con:

praw” miasta Mediolan (via E. De Amicis, 10).

Dlatego faza nr 4 jest ściśle związany z momentem dzielenia się propozycjami.

Z tej okazji ICEI moderowało **dialog peer-to-peer** jako otwartą debatę, w obecności lokalnych podmiotów i uczestników wydarzenia. W ten sposób można zidentyfikować nowych sojuszników z kontekstu społecznego i terytorialnego i zaangażować się w działania następcze w celu promowania aktywizacji lokalnej młodzieży również po zakończeniu inicjatywy YARD.

Wiele lokalnych zainteresowanych stron wzięło udział w krajowym wydarzeniu upowszechniającym (nauczyciele, stowarzyszenia młodzieżowe, organizacje pozarządowe), a obecność Irene Ghizzoni z gminy Mediolan (Wydział ds. Młodzieży, Uniwersytetów i Szkolenia) była szczególnie istotna i doceniona.

Przy tej okazji przedstawiono ścieżkę edukacyjną opracowaną dzięki inicjatywie YARD, pogłębiając refleksję w oparciu o wkład wniesiony bezpośrednio przez młodzież, która wzięła udział w inicjatywie³¹. 3 czerwca młodzież, która wzięła udział w projekcie, opowiedziała pozostałym uczestnikom o swoich doświadczeniach. Ponadto, wraz z lokalnymi zainteresowanymi stronami i miastem Mediolan, inne mediolańskie klasy i klasy z innych obszarów peryferyjnych (szczególnie zagrożone marginalizacją) oraz nieformalne grupy młodzieży wzięły udział w tym wydarzeniu³².

Podczas wydarzenia upowszechniającego ICEI osiągnęło następujące wyniki:

- **Poinformowanie opinii publicznej o inicjatywie YARD:** zaproszono także Fratelli dell’Uomo (FdU) drugą włoską organizację uczestniczącą w projekcie YARD. ICEI i FdU wspólnie wyjaśniły metodologiczne i strategiczne podejście YARD, jego główne cele i cele osiągnięte do tej pory podczas fazy testowej wdrożonej w Mediolanie (ICEI) i Padwie (FdU)
- **Promocja otwartej debaty na temat przeciwdziałania dyskryminacji i uczestnictwa młodzieży,** zachęcając w ten sposób do wzajemnego dialogu między młodzieżą, obywatelami, władzami publicznymi i lokalnymi zainteresowanymi stronami
- **Promocja kreatywnego momentu aktywacji i upowszechniania (fotobudka),** dzieląc się hasłem i pozytywnymi wiadomościami zebranymi podczas wydarzenia i przez cały czas trwania ścieżki edukacyjnej.

³¹ Niestety żadna młodzież z ośrodka ArtEducazione nie mogła być obecna na imprezie upowszechniającej, ponieważ ich wychowawcy nie mogli przyjechać z nimi. Ich propozycje zostały jednak uwzględnione, udostępnione i omówione wraz z innymi zaleceniami.

³² Dzięki wydarzeniu nawiązano nowe kontakty i przedstawiono nowe propozycje spotkań i współpracy. Na przykład miasto Mediolan zaprosiła obecnych na niektóre spotkania MIGeneration, sieci mediolańskiej polityki młodzieżowej, której częścią jest również ICEI.

Ten moment dialogu i dyskusji między młodzieżą i innymi lokalnymi interesariuszami był bardzo ważny, a całe wydarzenie charakteryzowało się **konstruktywnym dialogiem**, w którym młodzież

i dorośli mogli zasiąść przy okrągłym stole i **otwarciem przedyskutować** następujące tematy: *postrzeganie różnorodności, aktywizacja młodzieży i globalna edukacja obywatelska* w celu promowania **przeciwdziałania dyskryminacji**.

Aby podać kilka przykładów, podczas debaty pojawiły się te **zalecenia i „aktywacje osobiste/grupowe”**:

Poziom interakcji z innymi można zwiększyć w grupie rówieśniczej:

- Zaprzestanie ukrywania się i rozpoczęcie komunikacji, opuszczenie strefy komfortu
- Wprowadzając projekty promujące możliwości spotkania i poznania różnorodności, która jest już aktywna na tym obszarze

- Zapraszanie znajomych na wydarzenia ad hoc, w celu zwiększenia ich wiedzy na temat migracji (obecnie w centrum debaty publicznej we Włoszech) i podnoszenia świadomości

Możesz przeciwstawić się lękowi przed innymi w twojej jednostce rodzinnej:

- Mówienie i dzielenie się swoją pracą/doświadczeniem
- Wspieranie członków rodziny (np. rodziców) przy zmierzeniu się z różnorodnością i zrozumieniu jej, także za pośrednictwem różnych języków

W swoim sąsiedztwie/mieście można przeciwdziałać strachowi przed różnorodnością, zwiększając jednocześnie poziom interakcji:

- Tworzenie wydarzeń publicznych, w których towarzysko i pogłębiać temat migracji, przyjmowania, integracji
- Poznanie, odwiedzanie i uczęszczanie na miejsca spotkań, środowiska i wydarzenia odwiedzane przez różne osoby

Możesz przeciwdziałać strachowi przed innymi w środowisku szkolnym i uniwersyteckim i zwiększyć poziom interakcji:

- Zaczynasz rozmawiać z tymi, którzy są inni
- Myślenie własną głową, nie zawsze podążając za grupą
- Proponowanie zajęć pozalekcyjnych na temat migracji i różnorodności, replikowanie doświadczeń, takich jak ścieżka #Storytellers zaproponowana w ramach projektu YARD.

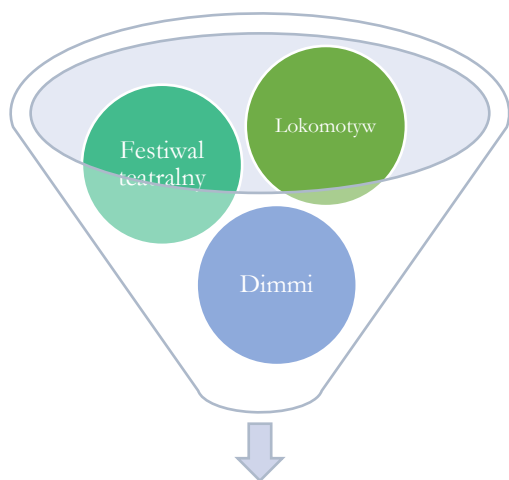
3.3. Jedzenie jako spotkanie – FDU

Geneza praktyki

W kontekście projektu YARD kwestia dyskryminacji była centralna i została zbadana z uwzględnieniem specyfiki każdego miasta oraz ich kontekstu kulturowego i społeczno-gospodarczego. Rozważając obecną sytuację Włoch, tematy dialogu międzykulturowego i integracji są szczególnie widoczne, a dyskursy i narracje dotyczące migracji kwitną. Z drugiej strony dezinformacja i błędne wyobrażenia na temat migracji i dyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne stają się niebezpiecznie powszechne zarówno w sferze politycznej, jak i w

codziennych relacjach międzyludzkich. W rzeczywistości brak wiedzy i świadomości na temat bieżących problemów społecznych i geopolitycznych nie tylko implikuje utrwalenie pewnych stereotypów i uprzedzeń, ale także pozwala tym tendencjom wpływać na sposób, w jaki ludzie z różnych środowisk komunikują się ze sobą i komunikują się w ramach tej samej społeczności. Biorąc pod uwagę te przesłanki, rozważając kwestię dyskryminacji, debata między członkami zespołów Fratelli dell'Uomo koncentrowała się na dyskryminacji etnicznej.

Podczas pierwszych spotkań z partnerami zaangażowanymi w projekt YARD Fratelli dell'Uomo miał okazję zapoznać się z różnymi podejściami do kwestii dyskryminacji w różnych kontekstach oraz poznać różne projekty i metodologie wdrożone w tych kontekstach. Po wysłuchaniu prezentacji kilku działań przeprowadzonych z młodzieżą i zebraniu szczegółowych informacji o ich realizacji, Fratelli dell'Uomo postanowił skoncentrować się na dwóch głównych praktykach przedstawionych odpowiednio przez Sao Joao de Madeira i Fundację Teatrikon. Pierwszą praktyką był teatr, a ściślej powtarzający się **festiwal teatralny**, który odbywa się w Sao Joao de Madeira i obejmuje różne grupy społeczne. Drugą praktyką były **Lokomotywy**, która jest oddolnym i skoncentrowanym na młodzieży podejściem realizowanym przez Teatrikon w ich

Jedzenie jako spotkanie /
Il cibo come incontro

działaniach z młodzieżą w Lublinie w oparciu o analizę, jaką młodzi ludzie robią w kontekście, w którym żyją oraz działania, które uważają za najważniejsze, aby rozwiązać zidentyfikowane problemy. Jeśli chodzi o pierwszą praktykę, dla Fratelli dell'Uomo podstawowe znaczenie miało zrozumienie, w jaki sposób ta działalność może stać się narzędziem dydaktycznym, które można zastosować i dostosować do innego kontekstu, aby zapewnić

uczniom wyjątkowy sposób wyrażania emocji i mówienia o własnych doświadczeniach. Co więcej, charakter spektaklu teatralnego i role, które nabierają znaczenia w wymyślaniu i konstruowaniu spektaklu, stanowiły skuteczną okazję do umożliwienia uczniom i młodym ludziom o różnym pochodzeniu i wiedzy specjalistycznej poczucia się zaangażowanym oraz bycia częścią integracyjnego i otwartego środowiska, w którym empatia i identyfikacja odgrywały ważną rolę. Jeśli chodzi o metodologię Lokomotywy, wszechstronność związana z praktyką i jej silny

związek z kontekstem, w którym jest stosowana oraz z grupą docelową stanowiły interesujący punkt wyjścia do skupienia się na działaniach, w których rola młodzieży i jej wrażliwość na problemy przenikające ich społeczność mogą stać się kluczowym elementem. Możliwość dostosowania ścieżki szkolenia do zainteresowań i potrzeb zidentyfikowanych poprzez dialog z młodzieżą i wspólne projektowanie działań w ramach projektu stanowiły szansę i wyzwanie. Pierwsza praktyka była szczególnie interesująca pod względem końcowego wyniku i pod wieloma względami jej adaptacja była wspólnym wątkiem łączącym wiele działań przeprowadzonych podczas projektu. Natomiast druga praktyka stanowiła narzędzie metodologiczne i zmianę perspektywy wpływającej na cały proces i określiła podejście i perspektywę działań. Praktyki te zostały w końcu połączone z kilkoma kluczowymi elementami praktyki **Dimmi** przeprowadzonej przez Fratelli dell'Uomo w różnych włoskich miastach koncentrujących się na narracji doświadczeń migracyjnych: elementy narracji i dialogu międzykulturowego odegrały ważną rolę w dostosowaniu praktyki a w kolejnych akapitach proces hybrydyzacji i adaptacji zostaną poddane dalszej analizie. Wynikająca z tego praktyka została zatytułowana *Jedzenie jako spotkanie - Il cibo come incontro*.

Cele praktyki

Po wybraniu praktyk, które można wdrożyć na poziomie lokalnym i po zdekonstruowaniu ich, aby zrozumieć, które elementy można wyodrębnić w celu połączenia ich w nową praktykę, Fratelli dell'Uomo skoncentrowało się na celach, które można osiągnąć. Cele te zostały wybrane biorąc pod uwagę kontekst, w którym praktyka zostałaby wdrożona i skupiając się na specyfice zaangażowanej grupy docelowej, które zostaną później przedstawione.

- **Cel 1**

Stymulowanie debaty wśród uczniów szkół średnich na temat dyskryminacji na poziomie lokalnym i krajowym.

Jak przewidziano we wstępie, dyskryminacja ze względu na pochodzenie etniczne okazała się być gorącym tematem we włoskim kontekście, mającym znaczące implikacje w codziennych interakcjach na poziomie lokalnym. Ilość informacji, które otrzymują młodzi ludzie i które są powiązane z tematami migracji i stosunków międzykulturowych jest tak różnorodna jak i potencjalnie chaotyczna, przez co może prowadzić do zniekształconego postrzegania tego zjawiska. Zachęcanie uczniów do pogłębiania świadomości na te tematy i zapewnianie im nowego i zróżnicowanego zestawu narzędzi, które pozwalają im czytać te fakty z innej perspektywy, stanowiło element przewodni przy definiowaniu działań

oraz pakietu szkoleniowego, który zostałby opracowany we współpracy z nauczycielami i przekształcony po zapoznaniu się z zainteresowaniami i potrzebami uczniów.

- **Cel 2**

Wspieranie rozwoju umiejętności takich jak przemówienia publiczne, odczyty publiczne i występy.

Element wystąpień publicznych został zidentyfikowany jako znacząca metodologia, którą można zastosować w określonym kontekście, aby zapewnić grupie docelowej nowe narzędzia do wyrażania siebie, a w konsekwencji interpretować i wczuwać się w opinie i historie innych osób. Zgodnie z przewidywaniami wybrane praktyki zostały rozbite i zbadane w celu zrozumienia, które elementy można dostosować i w jaki sposób. W tym przypadku element wystąpień rozważono na szerszym poziomie, w tym działania takie jak przemówienia publiczne, odczyty publiczne oraz interaktywne i mniej tradycyjne przedstawienia. Z jednej strony zaadaptowanie tego pozwoliło pracownikom młodzieżowym zaangażować na różne i innowacyjne sposoby młodych ludzi o różnym pochodzeniu i wiedzy specjalistycznej, ale także o różnym stosunku do występów publicznych. Z drugiej strony każdy uczestnik miał okazję podnieść swoje umiejętności w tej dziedzinie, próbując wydostać się ze strefy komfortu, a ostatecznym celem było powiedzieć sobie i słuchać innych w bardziej aktywny i empatyczny sposób.

- **Cel 3**

Wspieranie inicjatyw młodzieżowych mających na celu rozwiązanie problemu dyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne.

Skupienie się na roli studentów i młodych ludzi w definiowaniu działań, a przede wszystkim rozumowanie i debaty stojące za każdym wyborem, były wspólnym wątkiem łączącym elementy praktyki. Aby osiągnąć ten cel, kilka czynników odegrało ważną rolę i odzwierciedlało metodologię stosowaną podczas wdrażania praktyki. Pierwszym czynnikiem decydującym była budowa silnej współpracy ze szkołą oraz mieszaną

grupą nauczycieli i uczniów zaangażowanych w praktykę. Drugim istotnym czynnikiem była możliwość polegania na wiedzy partnerów projektu, którzy mieli wcześniejsze doświadczenie w skutecznym wdrażaniu oddolnego i skoncentrowanego na młodzieży podejścia z uczniami. Wreszcie doświadczenie Fratelli dell'Uomo w zakresie edukacji

nieformalnej wsparło wykonanie tej praktyki, biorąc pod uwagę realizację projektu w tym samym obszarze, który odwoływał się do podobnej metodologii, chociaż koncentrował się na różnych tematach.

Dostosowanie praktyki

Dostosowanie wybranej praktyki opierało się na wyżej wymienionych celach oraz na ocenie kontekstu i grupy docelowej. Wynikająca z tego praktyka składała się z dwóch odrębnych, ale ściśle powiązanych faz tj. ścieżki szkoleniowej i wydarzenia końcowego, które zostaną później zilustrowane, a dostosowanie praktyk obejmowało obie fazy.

Praktyka teatru i opis festiwalu teatralnego organizowanego w Sao Joao de Madeira stanowiły inspirację dla Fratelli dell'Uomo podczas dyskusji z partnerami na początku projektu i szansę odkrywania tego narzędzia z młodymi ludźmi, a możliwość nawiązania dialogu międzypokoleniowego i włączenia w spektakl osób o różnym przygotowaniu i pochodzeniu zachęciła Fratelli dell'Uomo do wdrożenia i dostosowania tej metodologii. Praktykę tę po raz pierwszy zintegrowano ze ścieżką szkoleniową, ponieważ podczas zajęć uczniowie mieli okazję do przedstawienia swoich historii, a także publicznego przeczytania i interpretacji niektórych tekstów zawartych w kolekcji Dimmi³³. Takie podejście dawało im przede wszystkim szansę „przejścia mili w czyichś butach” poprzez identyfikację z „Innym”, którym może być ich kolega

Logo Lokomotyw

ze szkoły, którego historia i droga życiowa mogą być podobne, a jednocześnie niepowtarzalne i własne, czy osoba o innym pochodzeniu etnicznym, często postrzegana jako odległa ze społecznego i kulturowego punktu widzenia. W tym sensie kolekcja Dimmi stanowiła użyteczne narzędzie,

ponieważ była punktem wyjścia dla studentów, którzy mieli okazję debatować na takie tematy jak migracja, rasizm, nierówność i dyskryminacja, czytając i interpretując prawdziwe historie oraz dzieląc się swoim prawdziwym życiowym doświadczeniem, podnosząc świadomość na temat konsekwencji i ryzyka uprzedzeń i dezinformacji.

Metodologia teatru została również wprowadzona w ostatnim wydarzeniu, które było interaktywnym i eklektycznym przedstawieniem zaprojektowanym, zorganizowanym i wykonanym przez studentów. Również w tym przypadku wszechstronność praktyki okazała się przydatnym narzędziem, które uczniowie mogą dostosować do własnych potrzeb i zainteresowań

³³ Ta kolekcja to zestaw tekstów prezentowanych podczas konkursu „Dimmi” i zawiera duży zestaw doświadczeń migracyjnych. W 2014r. odbyła się pierwsza edycja konkursu z kolekcją 37 dzienników, podczas gdy w drugiej edycji w 2017r. zebrano 99 dzienników. Pierwszy konkurs, który odbył się w 2014r. doprowadził do opracowania e-booka podzielonego na różne sekcje: przegląd pochodzenia i rozwoju projektu oraz tło społeczne obszaru realizacji, wyjaśnienie działań edukacyjnych i warsztatów związanych z projektami oraz historie zwycięzców konkursu 2014.

i które pozwoliło im nie tylko rozwinąć lub odkryć nowe umiejętności i talent, ale także zaprezentować umiejętności, które już zdobyli angażując się jako cenni członkowie zespołu dzięki tym kompetencjom.

Drugą praktyką, którą postanowiło użyć Fratelli dell'Uomo, było podejście Lokomotyw przedstawione przez Teatrikon. W tym przypadku główne cechy praktyki zostały dostosowane poprzecznie przy realizacji obu faz projektu, ponieważ zapewniły one wyjątkową perspektywę do zaprojektowania działań ścieżki szkoleniowej, a także do zaproponowania pomysłu zorganizowania wydarzenia końcowego przez uczniów.

Dokładniej, podejście oddolne stanowiło wspólny wątek na ścieżce szkolenia podczas wprowadzania głównego tematu debat, którym była dyskryminacja ze względu na pochodzenie etniczne oraz podczas idei wydarzenia końcowego, ponieważ zapewniło uczniom podejście, które wspierało ich w przyjmowanie odpowiedzialności za zdefiniowanie i zorganizowanie działań. Również w tym przypadku dekonstrukcja praktyki przedstawiona przez partnera była szczególnie przydatna, aby móc zintegrować tę praktykę z nowym kontekstem, ponieważ rozważano dwa z głównych punktów, takich jak kreatywne myślenie i podejście otwarte, aby wspólnie z uczniami badać temat dialogu międzykulturowego i dyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne z innej perspektywy.

Beneficjenci praktyki

Jednym z pierwszych kroków wdrażania praktyki był kontakt z potencjalnymi interesariuszami, którzy mogliby być zaangażowani w praktykę jako bezpośredni beneficjenci, beneficjenci pośredni lub, bardziej ogólnie, którzy mogliby współpracować z Fratelli dell'Uomo podczas wdrażania praktyki.

Interesariuszów zaangażowanych w tę fazę wstępną jest troje:

- Szkoły i młodzieżowe grupy nieformalne
- Stowarzyszenia migrantów
- Społeczności migrantów

Pierwsza grupa stanowiła jeden z pierwszych kontaktów, ponieważ uczniowie szkół średnich zostali zidentyfikowani jako główna grupa docelowa praktyki. Różnorodność w społeczności, a także znaczenie dialogu międzykulturowego i jego delikatność dla tego szczególnego segmentu społeczeństwa odegrały kluczową rolę w podjęciu tego wyboru. Kontakt z tą grupą docelową miał na celu zaproponowanie warsztatów i, bardziej ogólnie, ścieżki szkoleniowej koncentrującej się na tematach migracji, dyskryminacji i dialogu międzykulturowego, opartej na nieformalnej metodologii edukacyjnej i rówieśniczej. W tych pierwszych kontaktach pośredniczył zwykle

nauczyciel referencyjny, pracownik młodzieżowy lub przedstawiciel grupy młodzieżowej a koncentrował się on na regionie Padwy, głównie w odniesieniu do szkół i grup, które uczestniczyły również w poprzednich działaniach Fratelli dell'Uomo. Druga grupa również odegrała ważną rolę w tej pierwszej fazie projektu, ponieważ zbiór historii i doświadczeń migrantów oraz współpraca ze stowarzyszeniami działającymi na terytorium Padwy pozwoliła członkom zespołu Fratelli dell'Uomo na lepszy rozwój znajomości terytorium i jego dynamiki w odniesieniu do populacji migrantów. Doświadczenia tych stowarzyszeń stały się zatem podstawowym narzędziem do podkreślenia podczas warsztatów na terenie lokalnym i polegania na doświadczeniach z życia, które uczniowie mogą postrzegać jako bliższe ich codziennemu kontekstowi. Wreszcie skontaktowano się z trzecią grupą, aby zapewnić uczniom rzeczywiste możliwości i przestrzeń do rozwijania dialogu z ludźmi, którzy mieli doświadczenie migracyjne. Po raz kolejny wpływ tej współpracy był istotny dla zapewnienia uczniom ścieżki szkoleniowej, która mogłaby zmniejszyć postrzegany dystans wobec społeczności migrantów obecnych na ich terytorium. Członkowie tych społeczności współpracowali podczas ścieżki szkoleniowej z przemówieniami i dzieląc się swoimi doświadczeniami podczas warsztatów, ale także dzięki organizacji zajęć z gotowania, które były fundamentalne dla realizacji wydarzenia końcowego.

Istituto Salesiano Manfredini

Po pierwszej fazie pierwszego kontaktu i oceny jedna ze szkół postanowiła dołączyć do projektu i wdrożyć praktykę u siebie – było to „Istituto Salesiano Manfredini” z siedzibą w Este w Padwie, liceum, które oferuje profesjonalne kursy na kilku obszarach. Fratelli dell'Uomo współpracowało wcześniej z tym liceum w ramach projektu Dnia Społecznego, kiedy nawiązano owocną współpracę, ułatwiając tym samym pierwszy etap współpracy i współdefinicję zakresów i ogólnej struktury praktyki. Również w tym przypadku w pierwszym kontakcie pośredniczył dyrektor szkoły i grupa nauczycieli, którzy współpracowali z zespołem Fratelli dell'Uomo w celu

zidentyfikowania grupy docelowej, która weźmie udział w praktyce. Mówiąc dokładniej, możemy zidentyfikować dwie grupy bezpośrednio zaangażowane w praktykę:

Bezpośredni beneficjenci

- Uczniowie bezpośrednio zaangażowani w ścieżkę szkolenia: 10 klas - 250 uczniów szkół średnich.
- Uczniowie bezpośrednio zaangażowani w końcowe przedstawienie: 6 klas, 100 uczniów szkół średnich.

Co więcej, większa i bardziej zróżnicowana grupa osób była zaangażowana w praktykę jako pośredni beneficjenci i byli zaangażowani głównie w drugą fazę projektu:

Pośredni beneficjenci

- Nauczyciele i współpracownicy szkolni bezpośrednio i pośrednio zaangażowani w kurs
- Rodzice uczniów, którzy pomagali w przygotowaniu potraw, a także młodzi ludzie i dorośli, którzy uczestniczyli w końcowym przedstawieniu jako publiczność
- Miasta zaangażowane w przedstawienie lub o nim poinformowane

Ostatnim istotnym punktem, który można wywnioskować z poprzednich rozważań, jest stworzenie sieci, która została wygenerowana przez aktywowane kontakty i relacje rozwinięte w różnych fazach projektu. Oprócz głównych interesariuszy, studentów, nauczycieli i członków społeczności migrantów, praktyka dała Fratelli dell'Uomo szansę na połączenie innych interesariuszy, którzy wcześniej byli zaangażowani w działania lokalne w synergiczny sposób, takich jak miasta i stowarzyszenia młodzieży.

Wdrożenie praktyki

Faza 1: ścieżka treningowa

Praktyka składa się z dwóch głównych elementów składowych, które są fazą szkolenia i

kończącym przedstawieniem, a które zostaną teraz opisane. Głównymi tematami, wokół których obracają się obie fazy, są wędrówka migracyjna i jej narracja, identyfikacja kulturowa oraz

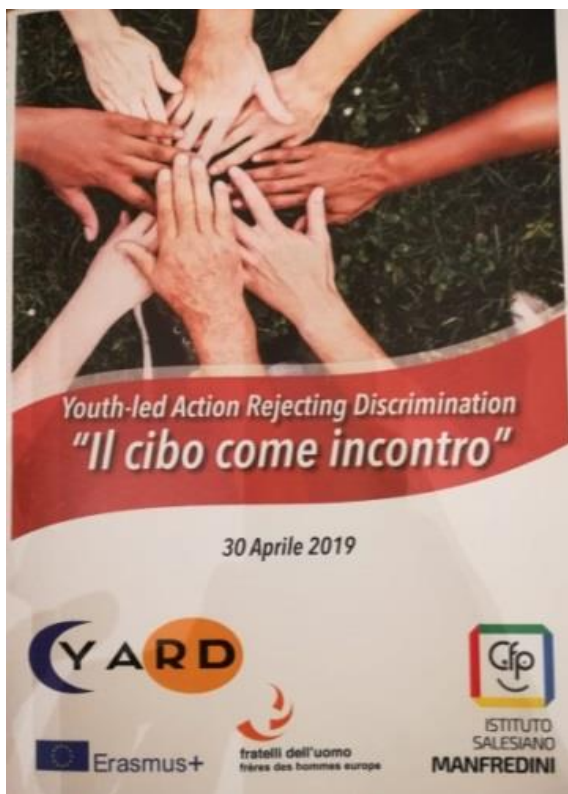
wyzwania, dyskryminacja i pochodzenie. Wybór tych tematów jest ściśle związany z pierwszym celem określonym na początku projektowania praktyki, który zachęca do dyskusji z młodymi ludźmi na te tematy i ich wpływu na różnych poziomach.

Opis ścieżki treningowej

- Liczba spotkań i główny temat każdego spotkania
- Działania (szczegółowy opis celów, beneficjentów i materiałów wykorzystanych do każdego działania)
- Metodologia (dla każdego działania)

Faza 2: wydarzenie końcowe

Celem tego wydarzenia było zbadanie nowego i kreatywnego sposobu na rzucenie wyzwania

czynnikom i uczuciom takim jak dezinformacja, strach, sceptycyzm lub brak pewności siebie, które zidentyfikowano jako powodujące dyskryminację ze względu na pochodzenie etniczne. Z tego powodu uczniowie postanowili wyjść ze swojej strefy komfortu i skoncentrować się na niektórych umiejętnościach doskonalonych podczas ścieżki treningowej, takich jak opowiadanie historii i ćwiczenia aktywnego słuchania, oraz wzięcie udział w interaktywnym występie przed zróżnicowaną publicznością.

Ostateczne wydarzenie odbyło się 30 kwietnia w szkole po kilku tygodniach przygotowań. Na poniższym wykresie podsumowano fazy realizacji ostatecznej praktyki

Pierwszym etapem była identyfikacja wspólnego wątku przedstawienia – uczniowie postanowili skoncentrować się na jedzeniu i tradycji kulinarnej. Ten wybór okazał się szczególnie skuteczny na kilku poziomach: jedzenie pozwoliło uczniom skupić się na tradycjach różnych krajów, a tym samym podważyło stereotypy i pogłębiło ich wiedzę o danym kraju. Dokonano tego poprzez badania, doskonalenie umiejętności badawczych i podnoszenie ich świadomości na temat mocy narzędzi cyfrowych, z których mogliby korzystać oraz poprzez dialog, ponieważ wybrane kraje były krajami pochodzenia niektórych uczniów w szkole, których rodziny wyemigrowały do Włochy lub, w niektórych przypadkach, osób mające doświadczenie z migracją. Wybrane kraje to Maroko, Gwinea Bissau, Albania, Rumunia i wreszcie Włochy. Narzędzie to okazało się szczególnie skuteczne również ze względu na zestaw umiejętności uczniów, którzy uczęszczają na kurs zawodowy, aby zostać kucharzami. Drugim etapem była definicja działań, które zostaną uwzględnione w wydarzeniu końcowym. Uczniowie postanowili stworzyć interaktywny

spektakl, gdzie narracja opowiadań związanych z tradycjami tych krajów i anegdota na temat niektórych potraw zostały przedstawione podczas serwowania tych potraw i zapraszania odbiorców do ich spróbowania.

Dlatego głównymi działaniami były:

- Przygotowanie i dystrybucja żywności
- Przygotowanie lokalizacji
- Przygotowanie ulotek zawierających opowiadane anegdoty
- Opracowanie tekstów
- Wykonywanie tekstów

Definicja zajęć była powiązana z określeniem ról studentów, którzy zgodnie ze swoimi zainteresowaniami i upodobaniami koncentrowali się na jednym lub kilku zajęciach spośród wymienionych powyżej. Faza przygotowawcza zakończyła się pracą w zespołach w celu zdefiniowania szczegółów poszczególnych działań, takich jak przepisy do przygotowania i ilości, historie do przeczytania oraz podkreślenie różnych

tematów, nastawienie odbiorców i przygotowanie lokalizacja. Po pracy w zespołach poszczególne części zostały zmontowane w spójny sposób, a fizyczne elementy końcowego efektu zostały przygotowane. Jednym z ważnych działań, które odbyły się jednocześnie podczas przygotowywania spektaklu i które miały dedykowaną grupę, była komunikacja z zaangażowanymi zainteresowanymi stronami, które zostały zaproszone do wzięcia udziału w przedstawieniu jako publiczność/goście.

Wreszcie, przedstawienie zostało wykonane, a uczniowie zabawili publiczność, zabierając ich w podróż dookoła świata, łącząc różne działania, a jednocześnie ćwicząc umiejętności nabyte i wyćwiczone na ścieżce szkoleniowej, takie jak publiczne czytanie, opowiadanie historii i występy.

1. Upowszechnienie

2. Reakcje i punkty kluczowe

Aby wyciągnąć kilka końcowych przemyśleń na temat praktyki i podkreślić kilka punktów wyjścia do upowszechnienia praktyki, interesująca jest relacja i krótki komentarz na temat niektórych reakcji od zainteresowanych stron zaangażowanych w projekt zebranych po zakończeniu obu faz.

Kiedy kolega ze szkoły opowiada ci o mece podróży przez morze, przybyciu do Włoch i poczuciu odrzucenie, nie możesz pozostać obojętny.

Sofia, uczennica 5 roku w Istituto Salesiano Manfredini

Ten pierwszy komentarz jest ważny dla zrozumienia potencjalnego wpływu podejścia zastosowanego zarówno na ścieżce szkolenia i na wynik końcowy oraz na postrzeganie bezpośrednich beneficjentów praktyki. W szczególności praktyka koncentrowała się na zapewnieniu uczniom narzędzi i pracy nad doskonaleniem określonych umiejętności, takich jak aktywne słuchanie, identyfikacja z innymi i opowiadanie historii. Wszystkie te działania miały na celu pobudzenie debaty na temat różnorodności i dyskryminacji, aby zachęcić uczniów do kwestionowania stereotypów i dezinformacji oraz do ponownego rozważenia postrzegania dystansu między współistniejącymi i coraz bardziej powiązаныmi społecznościami.

Jedzenie jest elementem identyfikacji kulturowej, szansą dla różnych ludzi i różnych kultur, aby opowiedzieć o sobie, a zatem spotkać się.

Dyrektor Istituto Salesiano Manfredini

Ten projekt był dla nas kluczowy, ponieważ na naszych zajęciach jest kilku studentów zagranicznych. To jeden z powodów, dla których zdecydowaliśmy się wziąć udział w inicjatywie.

Profesor w Istituto Salesiano Manfredini odpowiedzialny za kontakt w ramach projektu

Te komentarze, które zostały zebrane przez podmioty zidentyfikowane jako pośredni beneficjenci praktyki, koncentrują się na wpływie praktyki na ucznia i na wyższym celu, który zachęcił szkołę do przyłączenia się do projektu. W pierwszym przypadku należy jeszcze raz wspomnieć o wyborze, którego dokonali studenci, aby skupić się na jedzeniu jako głównym „aktorze” w ich przedstawieniu i skuteczności tego podejścia, ponieważ pozwoliło to uczniom polegać na ich wiedzy fachowej podczas rozwiązywania krytycznych tematów i dostosować swojego wykonania do dobrze znanego im tematu. Ponadto istotność analizy i znajomość kontekstu można wywnioskować z drugiego komentarza. W tym przypadku należy podkreślić, że współpraca z nauczycielami i osobami pracującymi z młodzieżą, które codziennie pracują w określonym kontekście, jest podstawowym narzędziem na etapie projektowania i dostosowywania

praktyki, ponieważ określa cel i podejście, które poprowadzą cały projekt i potencjalnie wpłyną na wynik samej praktyki.

Bariery i sceptycyzm, wciąż powszechne w tych klasach, zostały zdekonstruowane poprzez szczerość i spontaniczność opowiedzianych i przedstawionych historii.

Maricica Gerghinis – Trenerka Fratelli dell’Uomo

Na koniec, biorąc pod uwagę komentarz trenera Fratelli dell’Uomo, który zarządzał praktyką i ułatwiał ćwiczenia w klasie, ważne jest podkreślenie skuteczności wybranej metodologii i jej możliwości dostosowania. Możliwość dana uczniom do wyrażania i interpretowania ich historii i historii innych ludzi na kilka sposobów, dała im szansę na porozumienie z Innym a ożywiając swoje historie i doświadczenia, mogli zmniejszyć postrzegany dystans wobec nich.

Podsumowując, chcielibyśmy zebrać w tabeli poniżej główne wnioski i punkty szczególnej uwagi, które zostały wyciągnięte poprzez analizę tej praktyki.

Wnioski	Punkty szczególnej uwagi
<ul style="list-style-type: none"> • Projekt miał pozytywny wpływ na postrzeganie studentów na temat migracji i społeczności zagranicznych, ponieważ zbliżyli się do opowiadanych i wykonanych historii. • Zrozumienie przez uczniów skutków imigracji uległo zmianie. • Uczniowie i nauczyciele zgłosili pozytywny wpływ projektu na klasę, ponieważ entuzjazm i zainteresowanie tematem odbiły się na dynamice zajęć. • Udział i zaangażowanie były pozytywne, ponieważ uczniowie zgłosili chęć uczestnictwa w podobnych inicjatywach. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rola nauczycieli, osób pracujących z młodzieżą oraz osób prowadzących zajęcia była kluczowa w pierwszych fazach praktyki, szczególnie przy wprowadzaniu nowych metodologii, takich jak publiczne czytanie i występy. • Znajomość kontekstu i obszaru lokalnego jest kluczowa i może być rozwijana poprzez współpracę ze szkołami i lokalnymi stowarzyszeniami, które mogą być decydującymi aktorami w projektowaniu praktyki. • Konieczna jest kontynuacja ze studentami i dalsze monitorowanie, które mają kluczowe znaczenie dla oceny wpływu praktyki.

3.4 Podejście wielosektorowe – SJM

Miasto posiada wielosektorowe podejście do zaangażowania młodych ludzi i udziału w lokalnych działaniach na rzecz spójności społecznej. „Koncepcja edukacji na rzecz obywatelstwa” obejmuje różnego rodzaju działania, interesariuszy i osoby publiczne, które są realnie zaangażowane wraz z władzami i personelem szkół, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń, w tym stowarzyszeń nauczycieli i rodziców. Konkretnym celem są młodzi ludzie mieszkający w domach publicznych, którzy biorą udział w działaniach sportowych, szkoleniach, wsparciu przedsiębiorczości. Jako organ lokalny miasto posiada ważną sieć lokalnych stowarzyszeń (w tym stowarzyszeń młodzieżowych) z istotnymi doświadczeniami, które zaangażowano w wymianę metodologii.

Właśnie dlatego São João da Madeira (SJM), jako partner projektu YARD, postanowiła zaangażować grupę podmiotów uznanych za uprawnione do zaadresowania kwestii Edukacji przeciwko Dyskryminacji. Podmioty, które ze względu na codzienną i nieprzerwaną pracę w społeczności, są łatwo dostępne dla różnych odbiorców. W tym projekcie SJM skupiło się specjalnie nad następującymi rodzajami dyskryminacji:

- **Ageizm lub dyskryminacja ze względu na wiek** to dyskryminacja i stereotypy oparte na czymś wieku. Ageizm najczęściej skierowany jest do osób starszych.
- **Dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność**, która traktuje osoby pełnosprawne jako standard „normalnego życia”, skutkuje powstaniem publicznych i prywatnych miejsc i usług, edukacji i pracy socjalnej, które są budowane z myślą o służbie „standardowym” osobom, wykluczając w ten sposób osoby z różnymi niepełnosprawnościami.
- **Dyskryminacja rasowa i etniczna** różnicuje jednostki na podstawie rzeczywistych i postrzeganych różnic rasowych i etnicznych i prowadzi do różnych form kary etnicznej.
- **Dyskryminacja ze względu na płeć i seksizm** odnoszą się do przekonań i postaw związanych z płcią osoby, takie przekonania i postawy mają charakter społeczny i zwykle nie mają żadnych konsekwencji prawnych.

Zaangażowane podmioty to:

Cine-Clube de Arouca: Stowarzyszenie kulturalne z silnym komponentem młodzieżowym, które organizuje ważny festiwal filmowy w regionie, a także cykl filmów autorskich co miesiąc w

S. João da Madeira. W tym projekcie poprosiliśmy Stowarzyszenie do emisji krótkiego filmu, który dotyczył problemów w relacjach międzyludzkich, szczególnie wśród młodych ludzi. Następnie zaprosiliśmy trzy szkoły do obejrzenia tego filmu. Ale nie chcieliśmy, aby film był emitowany bez niczego innego! Zaprosiliśmy więc młodą aktorkę Laurę Galvão do wzięcia udziału w debacie z młodymi ludźmi. Ta aktorka jest przykładem przezwyciężenia różnych problemów, z którymi zmagala się w młodości.

CERCI São João da Madeira: Jest to organizacja pozarządowa, która rozwija swoją działalność w zakresie zapobiegania, wyposażenia, rehabilitacji i integracji społecznej dzieci, młodzieży i dorosłych z niepełnosprawnością umysłową i wieloraką niepełnosprawnością. CERCI działa w różnych obszarach, w tym wczesnej interwencji, edukacji specjalnej, zajęciach zawodowych, szkoleniu zawodowym i zatrudnieniu. Wezwaliśmy tę organizację pozarządową do produkcji sztuki teatralnej z udziałem młodych aktorów niepełnosprawnych. Spektakl został zaprezentowany publiczności młodzieżowej. Młodzi ludzie wypełniali kwestionariusz przed i po programie. W ten sposób zamierzano zaadresować pewne błędne przekonania młodych ludzi dotyczące niepełnosprawności.

Ecos Urbanos: Stowarzyszenie młodzieży z różnych działów. Jego praca jest podzielona na następujące obszary interwencji: Promowanie włączenia społecznego; Rozwój lokalny i kulturalny; Promocja i rozwój osobisty i społeczny; Kształcenie, szkolenie i zatrudnienie; oraz rozwój organizacyjny. Wezwaliśmy to stowarzyszenie do zaangażowania młodych ludzi w różne działania, takie jak organizacja i udział w „Blind Dinner”.

Szkoły: Szkoły są uprawnionymi organizacjami do kontaktów i pracy z młodymi ludźmi. W São João da Madeira szkoły są centrum formalnych i pozaformalnych działań edukacyjnych. Byliśmy w stanie zaangażować grupę aktywnych i proaktywnych dyrektorów szkół i nauczycieli, którzy motywują, angażują i zachęcają swoich młodych uczniów do uczestnictwa w działaniach ukierunkowanych na edukację antydyskryminacyjną. W wystawy, warsztaty, „Blind lunch” i „Blind dinner”, zabawy i debaty zaangażowali się nie tylko młodzi ludzie, ale także ich rodziny. Wśród naszych partnerów były następujące jednostki **Szkoła Dr Serafima Leite, Szkoła João da Silva Correia i Szkoła Oliveira Júnior.**

W São João da Madeira w projekcie YARD wzięło udział około 1700 młodych ludzi: aktywnie organizujących wydarzenia, warsztaty lub wystawy; jako aktorzy w sztukach; oglądając filmy i

programy ze specjalnymi wiadomościami. Wszyscy zrobili to dobrowolnie. Realizacja działalności wolontariackiej oznacza przynależność do sprawy społecznej i sprzyja osobistemu wzbogaceniu, przyczyniając się do rozwoju wielu umiejętności. Poczucie odpowiedzialności, duch współpracy, relacje międzyludzkie, umiejętności komunikacyjne, umiejętność analizowania problemów i znajdowania strategii rozwiązywania problemów, umiejętności przywódcze to tylko niektóre z rzeczy, które można ulepszyć. Uczenie się wyboru i lepszego wykorzystywania dostępnych zasobów. Altruizm i solidarność były praktykowane i rozwijane. Uzyskano większą świadomość społeczną. Świadomość bycia przydatnym i przyczyniającym się do poprawy społecznej przynosi osobiste szczęście i rozwija poczucie własnej wartości.

Wszyscy uczniowie mają prawo chodzić do szkoły, na plac zabaw, mieszkać w wiosce, miasteczku lub mieście... W środowisku, w którym czują się bezpiecznie! Młodzież jest kluczową grupą, na której należy skoncentrować wysiłki na rzecz ograniczenia dyskryminacji, ponieważ częściej niż ogół społeczeństwa zna osobę cierpiącą na dyskryminację, a zatem ma wyjątkową okazję, aby coś zmienić.

PODSUMOWANE DZIAŁAŃ:

- **Lunche i kolacje (inspirowane węgierskim doświadczeniem)**

Aktywność: Blind lunch

Data: 28 lutego 2019

Miejsce: restauracja w centrum handlowym Oitava avenida

Liczba uczestników: 32

Organizacja: Miasto i Szkoła João da Silva Correia

Cel: uwrażliwienie młodych ludzi na ślepotę. Była też niewidoma dziewczynka z psem przewodnikiem. W tym centrum handlowym młodzi ludzie rozdawali broszury z wiadomościami podnoszącymi świadomość.

Działalność: Poezja i Blind dinner

Data: 7 maja 2019

Miejsce: Szkoła Serafim Leite

Liczba uczestników: 28

Organizacja: Miasto i Szkoła Serafim Leite

Cel: Promowanie włączenia społecznego i docenienia tolerancji, różnic, niedyskryminacji osób niepełnosprawnych. Uwrażliwienie uczniów i rodziców na gesty oraz postawy akceptacji i szacunku dla różnicy. Miejsce zostało przygotowane dla uczestników (studentów i opiekunów), aby mogli doświadczyć trudności osób niewidomych w ich codziennym życiu, ponieważ musieli się poruszać i jeść z zasłoniętymi oczami.

Niektóre potrawy użyte w tym bardzo osobistym i zmysłowym doświadczeniu zostały wcześniej przygotowane przez osoby niepełnosprawne.

Aktywność: Blind dinner (ślepa kolacja)

Data: 22 maja 2019

Miejsce: stolówka szkolna przygotowana specjalnie na to wydarzenie

Liczba uczestników: 40

Organizacja: Miasto i Stowarzyszenie młodzieżowe Ecos Urbanos

Cel: uwrażliwienie młodych ludzi na ślepotę. Wydarzenie zmysłowe z muzyką i debatą.

- **Debaty i warsztaty**

Działanie: CAMINHADA AZUL (Blue Walk)

Data: 2 kwietnia 2019 (z okazji Światowego Dnia Autyzmu)

Miejsce: Ulice miasta

Liczba uczestników: 350

Organizacja: Miasto i Szkoła Serafim Leite

Cel: Przeprowadzenie spaceru z uczniami, nauczycielami i rodzicami w celu edukacji obywateli i interesariuszy poprzez zwiększenie świadomości na temat dyskryminacji obywateli z autyzmem.

Działanie: Warsztaty „Europejski klub mówi o dyskryminacji w Europie” i wystawa

Data: 9 maja 2019

Miejsce: Szkoła Serafim Leite. Wystawa w ratuszu.

Liczba uczestników: 75

Organizacja: Miasto i Szkoła Serafim Leite

Cel: warsztaty i debata na temat różnych rodzajów dyskryminacji w Europie.

Działanie: Film „Jakie są relacje międzyludzkie i społeczne dla młodych ludzi?”

Data: 14 maja 2019

Miejsce: 3 szkoły (09h30 / 11h30 / 14h30)

Liczba uczestników: 200

Organizacja: Miasto i kino Cine São João

Cel: Ten projekt opiera się na transmisji krótkich filmów dla młodych ludzi, a następnie na debacie. Ma na celu uwrażliwienie młodych ludzi na przyjmowanie najlepszych zachowań, aby byli lepszymi obywatelami i przykładem dla swoich rówieśników, a relacje międzyludzkie i społeczne są kluczowe do tego. Jest to inicjatywa z udziałem wielu zainteresowanych stron opracowana w São João da Madeira przez stowarzyszenie kulturalne Cine-Clube de Arouca, São João da Madeira i szkoły. Ogólnym celem projektu jest walka z mową nienawiści, rasizmem i zastraszaniem. W ramach tego projektu SJM wdrożył fazę testową podczas projektu YARD w 3 szkołach. Po projekcji filmu odbyła się debata wokół przedstawionych na ekranie sytuacji. Przewodniczącą pierwszej debaty była znana portugalska aktorka Laura Galvão, uznana przez młodych ludzi za udział w popularnym serialu telewizyjnym.

Działanie: Warsztat „Jak stworzyć wideoklip”

Data: od listopada 2018 do marca 2019. Prezentacja: 14 maja 2019

Miejsce: 3 szkoły

Liczba uczestników: warsztaty: 15; Prezentacja: 200

Organizacja: Miasto i Stowarzyszenie młodzieżowe Ecos Urbanos

Cel: Warsztaty twórczości audiowizualnej do zrobienia teledysku na temat edukacji przeciwko dyskryminacji.

Działanie: „Bairro doce bairro” - wystawa

Data: 28 maja 2019

Miejsce: Paços da Cultura

Liczba uczestników: 15

Organizacja: Miasto i Stowarzyszenie młodzieżowe Ecos Urbanos

Cel: Demistyfikacja idei „sąsiedztwa społecznego” związanego z serią stygmatów, które utrudniają rozwój młodych mieszkańców.

- **Przedstawienia teatralne**

Działanie: Sztuka teatralna „Intermitências da cegueira...” („Błyski ślepoty”)

Data: 1 marca 2019

Miejsce: hala Paços da Cultura

Liczba uczestników: 190

Organizacja: Miasto i Szkoła João da Silva Correia

Cel: Sztuka teatralna nawiązująca do tematu dyskryminacji. Publiczność została zaproszona do zareagowania na te sytuacje w trakcie spektaklu. Na scenie byli ludzie starsi, niepełnosprawni, uchodźca z Sudanu, młodzież i dzieci.

Działanie: Sztuka teatralna „A Caixa” (The Box) - Różnica - odzwierciedlaj, wyrażaj i działaj

Data: 10 maja 2019

Miejsce: Teatr Casa da Criatividade

Liczba uczestników: 50

Organizacja: Miasto i Szkoła Serafim Leite

Cel: Sztuka teatralna nawiązująca do tematu dyskryminacji. Publiczność została zaproszona do zareagowania na te sytuacje w trakcie spektaklu.

Działanie: Sztuka teatralna „Os 11 beijos perdidos” („11 pocałunków, które straciłem”)

Data: 3 maja 2019

Miejsce: Teatr Casa da Criatividade

Liczba uczestników: 28 / **publiczność:** 450

Organizacja: Miasto i szkoła Oliveira Júnior

Cel: Sztuka bada różne rodzaje dyskryminacji: ze względu na wiek lub osobliwe cechy fizyczne lub psychiczne. Te zostały pokonane w końcowym przesłaniu imprezy ulicznej, która ma na celu zwiększenie świadomości włączenia, szacunku dla różnic i uhonorowania zespołów muzycznych. Głównym celem jest uwrażliwienie na włączenie społeczne.

Działanie: Sztuka teatralna „Desenredar as Emoções” („Teatr obok siebie z włączeniem”)

Data: 21 maja 2019

Miejsce: hala Paços da Cultura

Liczba uczestników: 150

Organizacja: Miasto i CERICI (NGO)

Cel: CERICI pracowała nad tematem teatralnym, w którym „aktorami” były osoby niepełnosprawne. Grupa pracowała nad stworzeniem oryginalnej sztuki inspirowanej ćwiczeniami i dramatycznymi grami wykonywanymi przez jej członków, w ramach wspólnej i opartej na współpracy konstrukcji artystycznej. Zamiarem było, aby publiczność zrozumiała

możliwości osoby niepełnosprawnej intelektualnie oraz fizycznie niepełnosprawnych. Następnie spektakl został przedstawiony młodym ludziom wybranym przez liceum. Młodzi ludzie, którzy uczestniczyli w tym programie, zostali poproszeni o zastanowienie się nad niepełnosprawnością przed wzięciem udziału w sztuce oraz o refleksję po obejrzeniu sztuki, aby lepiej zrozumieć wpływ tego działania. Stworzyło to także chwilę debaty/wywiadu z aktorami po występie.

3.5 Żywa Szafa – Fundacja T.E.A.M. TEATRIKON

Projekt **Żywa Szafa** to oddolne wydarzenie zorganizowane przez grupę dziewięciu studentów z Lublina uczestniczących w projekcie „Młodzież przeciw dyskryminacji” realizowanym w ramach międzynarodowej inicjatywy YARD. Uczestnicy byli wspierani w swoich działaniach przez pracowników Fundacji T.E.A.M. Teatrikon.

Młodzież otrzymała wiele przykładów dobrych praktyk wdrożonych przez organizacje partnerskie Teatrikonu z Włoch, Portugalii i Węgier po to, aby wybrać, które metody będą najbardziej odpowiednie dla ich własnego wydarzenia. Po zapoznaniu się z dobrymi praktykami grupa postanowiła częściowo zastosować metody z projektu DiMMi wdrożonego przez Fratelli del'Uomo i dostosować część tej metodologii do wydarzenia w Lublinie.

Szczególne aspekty, które wywarły największy wpływ na ich projekt, to:

- znaczenie bezpośredniego doświadczenia historii migrantów

- warsztaty uczulające na temat migracji i jej wpływu
- spotkanie podsumowujące w formie Biblioteki Ludzkiej - stąd pochodzi tytuł wydarzenia, ponieważ uczestnicy odwoływali się do związku pomiędzy dobrą praktyką opracowaną przez Fratelli del'Uomo zwaną Human Library a ideą, że ta biblioteka jest żywą istotą złożoną z ludzi niosących w sobie własne historie; tak lubelska grupa widziała swoje wydarzenie – szafa i ubrania, które ludzie noszą, są żywą istotą, czyniąc nas takimi, jakimi jesteśmy, pomagając w wyrażaniu siebie, ale także wpływając na ludzi, jak nas widzą i jakie jest ich pierwsze wrażenie w oparciu o to jak wyglądamy i w co się ubieramy
- promowanie dialogu międzykulturowego poprzez ukazanie perspektywy życiowych doświadczeń migrantów

Nie chcąc po prostu powtarzać działań DiMMi, młodzież zdecydowała, że grupą docelową ich działań nie będą imigranci, ale ludzie dyskryminowani ze względu na swój wygląd zewnętrzny. Po

pierwsze, grupa wzięła udział w warsztatach, dzięki którym mogli dowiedzieć się więcej na temat dyskryminacji i poznać historie dyskryminowanych osób. Warsztaty antydyskryminacyjne przeprowadzono przy użyciu metody aktywnej dramy, aby uczestnicy mogli łatwiej zrozumieć przyczyny i skutki dyskryminacji. Ćwiczenia przeprowadzone

podczas warsztatów miały na celu uwrażliwienie uczestników (refleksję na temat przynależności do różnych grup społecznych), zwrócenie uwagi na problem stereotypowego myślenia („Krok naprzód”) i symulację doświadczenia dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność („Ta historia jest zamknięta w plecaku”). Jak podkreślili trenerzy, grupa biorąca udział w wydarzeniu była bardzo tolerancyjna i świadoma różnych problemów społecznych.

Na początku warsztatów uczestnicy stanowczo twierdzili, że nie myślą stereotypowo i nie mają wobec nikogo uprzedzeń. Warsztaty pomogły im odkryć, że stereotypy są głęboko zakorzenione i że nawet najbardziej tolerancyjni z nas mogą kierować się pewnymi uprzedzeniami. Szczegółowy opis warsztatów znajduje się na końcu.

Początkowym pomysłem dla projektu stworzonego przez studentów było znalezienie kilku chętnych wpływowych osób aktywnych w Lublinie, ale tylko tych, którzy deklarują, że nigdy nie doświadczyli dyskryminacji ze względu na swój wygląd i dla których tego rodzaju dyskryminacja wydaje się być nieistniejącym problemem. Zaproszeni pod czujnym okiem organizatorów przeszliby metamorfozę - ich tożsamość zmieniałaby się za pomocą odzieży i makijażu. Wspólnie z organizatorami omawiali niektóre sytuacje, w których się znaleźli, i pracowali razem, aby zapewnić, że dana osoba może „wczuć się” w postać, którą „zagra”. Sama nazwa projektu Żywa Szafa nawiązuje do Human Library - tak jak żyjącej bibliotece człowieka można potraktować jako „książkę” pełną opowieści. Przewrotnym pomysłem uczestników było pokazanie, że osoba to nie tylko jego wygląd fizyczny lub ubranie, ale cała szafa pełna ubrań, które przeglądane sztuka po sztuce potrafią całkowicie zmienić zdanie na temat osoby. Zaproszone osoby miałyby możliwość wyboru ról i stylizacji, które wybiorą w projekcie.

Plan obejmował prezentację w rolach członków subkultur (np. punk, skinhead), mniejszości religijnych i etnicznych (takich jak muzułmanie i Ukraińcy) oraz osób z różnych grup społecznych różniących się pod względem zamożności lub stylu życia (np. bezdomny, bogaty człowiek).

Ostatecznie tylko dwie osoby postanowiły wziąć udział w projekcie, wcielając się w rolę bezdomnego, muzułmanina i wulgarnej kobiety. Dzięki zmianie

stylizacji zaproszeni mieli okazję przez chwilę przekonać się, czy sama zmiana ich wyglądu sprawia, że czują się inaczej traktowani przez przechodniów i czy ludzie zmieniają sposób, w jaki do nich mówią. Ważną częścią było bycie możliwie jak najbardziej pasywnym - aby uniknąć wywoływania jakiegokolwiek reakcji lub próby „udawania”, że jesteś kimś innym. Obserwacje przeprowadzono w codziennych sytuacjach - spacer po centrum miasta, odpoczynek na ławce, zakupy w sklepie. Uczestnikom towarzyszyli organizatorzy, którzy z daleka robili notatki na temat reakcji przechodniów i w razie potrzeby udzielali wsparcia. W międzyczasie ekipa filmowa przygotowywała reportaż. Przed wyjściem uczestnicy metamorfoz mieli sesję zdjęciową w poszczególnych stylizacjach.

Finał projektu Żywej Szafy odbył się 23 czerwca 2019r. w Muszli Koncertowej w Ogrodzie Saskim w Lublinie. Osoby przybywające na wydarzenie miały najpierw okazję zobaczyć wystawę fotograficzną, na której prezentowane były stylizacje uczestników - tam też byli obecni uczestnicy, ale ich codzienny wygląd był tak odmienny od ich ról, że nikt na widowni nie był w stanie rozpoznać ich. Potem Teatr Nic Konkretnego zaprezentował sztukę *(W)Inny?* – grupa teatralna składa się z grupy uczniów szkoły średniej inspirowana działalnością YARD; sztuka poruszyła zjawisko dyskryminacji występujące w polskiej historii w czasach słowiańskich. Kolejnym punktem programu była transmisja reportażu stworzonego jako część Żywej Szafy, a następnie przeprowadzono otwartą dyskusję, podczas której uczestnicy metamorfoz dzielili się swoimi doświadczeniami związanymi z uprzedzeniami i dyskryminacją oraz jak skonfrontowało ich to z wcześniejszym poglądem na ten problem.

W panelu dyskusyjnym wzięli również udział przedstawiciele **Urzędu Miasta Lublin** i lokalnych organizacji pozarządowych zajmujących się tematem dyskryminacji. Przedstawiciele organizacji pozarządowej krótko opisali sytuację w Lublinie z punktu widzenia ludzi, dla których i z którymi pracują. Wśród prelegentów byli Kazimierz Strzelec z **Fundacji Wiara i Tęcza** (pomagającej chrześcijanom homoseksualnym, biseksualnym i transpłciowym), Milena Kloczkowska z **Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w Warszawie i na Litwie** oraz Magda Łuczyn z **HerStory** (organizacja działająca w obszarze równości, różnorodności, przeciwdziałania dyskryminacji, wielokulturowości i praw człowieka). Miasto Lublin reprezentowała Anna Szadkowska z **Biura Partycypacji Urzędu Miasta Lublin**. Jednym z wniosków z dyskusji było wskazanie faktu, że uczestnicy doświadczali raczej „uprzedzeń” niż „dyskryminacji” w czasie trwania projektu. Cała koncepcja projektu została dobrze przyjęta przez odbiorców, a studenci organizujący Żywą Szafę zostali zaproszeni do zorganizowania kolejnego pokazu reportażu i otwartej dyskusji, aby zaprezentować swoje działania studentom, gdy rok akademicki rozpocznie się w październiku.

Wszystkie działania były wspierane przez grupę trenerów związanych z Fundacją T.E.A.M. Teatrikon, która przeprowadziła cykl warsztatów dla studentów, by pomóc im w dopracowaniu koncepcji projektu.

Warsztat 1 - Gdzie mieszka dyskryminacja? Klaudia Waryszak-Lubaś

Warsztaty opierały się na merytorycznym wprowadzeniu i 3 konkretnych ćwiczeniach. Część teoretyczna obejmowała wprowadzenie i dyskusję na temat **skali Allporta**, aby pokazać do czego mogą prowadzić zachowania dyskryminujące w społeczeństwie, uświadamiając uczestnikom, że w historii ludzkości bardzo często ludobójstwo wywodziło się z uprzedzeń wobec określonej grupy społecznej. Ten fakt był dla nich głęboko poruszający i zmotywował grupę do działania.

Pierwsze ćwiczenie dotyczyło kwestii tożsamości, która często jest pomijana w działaniach na rzecz równości. Pokazanie, że każdy z nas w różnych sytuacjach identyfikuje się z różnymi grupami i że nikt nie jest tylko kobietą, policjantem, Romem itp., uświadamia nam, że ludzi nie można określić wyłącznie na podstawie płci, narodowości, religii lub zawodu.

Uczestnicy indywidualnie wypisywali grupy społeczne, z którymi się identyfikują i do których należą, a następnie czytali na głos nazwy istniejących grup społecznych. Jeśli dana grupa była tą, którą uczestnik miał na swojej karcie, ta osoba wstała - czasami była to tylko jedna osoba, czasem kilka z nich. Dyskutowano także o uczuciach, które pojawiły się podczas głośnego wyczytania

danej grupy - jak się czuła osoba, która była samotnym przedstawicielem danej części społeczeństwa, jak czuła się para takich osób a jak czuła się grupa.

Następne ćwiczenie nazwano „*Krok naprzód*”, które uświadomiło uczestnikom, że prawie wszyscy ludzie przestrzegają stereotypów.

Uczestnicy losowali karty z rolami, które mieli odgrywać, np. młody uchodźca, syn rolnika, syn zamożnego biznesmena, niepełnosprawna osoba itp. Stały osobno, a trener zadawał im pytania, aby pobudzić wyobraźnię o życie ich bohaterów - *Jak wygląda dzień tej osoby? Jakie było jej dzieciństwo? Co robią w wolnym czasie?* Podczas następnego etapu ćwiczenia wszyscy ustawiali się w szeregu, a trener zadawał im pytania - *Czy czujesz się bezpiecznie w dzisiejszym świecie? Czy możesz swobodnie chodzić po ulicy, trzymając się za rękę ze swoim partnerem?* itp. Te pytania związane były z ekonomicznymi i społecznymi aspektami życia ludzi których udawali oraz z wykluczeniami, z którymi możemy się spotkać w życiu codziennym. Jeśli dana osoba zgodziła się z pytaniem, robiła krok do przodu, jeśli nie, krok do tyłu. Ta wizualizacja pozwoliła wykazać, że mimo dużego uwrażliwienia, grupa studentów nadal używała stereotypów jako źródła informacji o tych konkretnych osobach, których odgrywali. Podczas refleksji kilka osób przyznało, że pierwsza myśl o rolach, które odegrali, była stereotypowa - ćwiczenie to pomogło im określić mechanizm włączający się w ich umyśle, gdy próbowali odpowiedzieć na pytania o życie ludzi, w których grali.

Trzecie ćwiczenie było symulatorem dramowym, który trwał około dwóch godzin. Ćwiczenie to nosi nazwę „*Ta historia jest zamknięta w plecaku*”. Jego celem było zbadanie historii poprzez zastanowienie się nad przedmiotami, które główny bohater nosi w plecaku. Trenerka przyniosła

plecak i wprowadziła grupę w fikcyjny świat, prosząc ich o wyciągnięcie starannie wybranych przedmiotów z plecaka – zostały one tak dobrani, aby opowiedzieć historię. Na podstawie tych elementów uczestnicy mogli sami stworzyć historię właściciela plecaka - niepełnosprawnego chłopca o imieniu Krzys, który był dyskryminowany w szkole. W plecaku było zwolnienie chorobowe, maść od lekarza, dziennik z notatkami, kilka karteczek umieszczonych między stronami dziennika, które wymienił z kolegami z klasy itp. Wśród jego rówieśników była osoba, która śmiała się z jego niepełnosprawności, powodując narastający dyskomfort. Po

wprowadzeniu, trenerka podzieliła między uczestników role osób pojawiających się w tej historii -

niepełnosprawnego Krzysia, dwóch jego przyjaciół, osoby, która go dyskryminowała, nauczyciela i matki Krzysia. Uczestnicy zostali poproszeni o omówienie w parach

motywacji zachowania ich postaci i wpływu, jaki wywarła na nich historia Krzysia. Później trener zadał poszczególnym uczestnikom konkretne pytania - *Dlaczego wysmiewałeś się z Krzysia? Dlaczego Krzys nie powiedział ci wcześniej o całej sprawie? Jak długo trwała cała sytuacja?* itd. Uczestnicy zaczęli się zastanawiać, co leży u podstaw zachowania łobuza oraz jak można wyjaśnić i rozwiązać tę sytuację. Wspólnie z trenerem zastanawiali się, jak zapobiegać takim zachowaniom i co zrobić, jeśli dojdzie do dyskryminacji.

Warsztat 2 - Inspiracje do przeciwdziałania dyskryminacji. Agata Wiatr

Kolejny warsztat składał się z dwóch części - w pierwszej części ćwiczenia wykorzystane w metodologii projektu Lokomotywy Teatru miały na celu komunikację ze szczególnym uwzględnieniem różnic międzykulturowych. W drugiej części uczestnicy poznali dobre praktyki stosowane przez partnerów Teatrikonu z projektu YARD we wcześniejszych działaniach.

Zastosowane ćwiczenia:

Astrianie - grupa jest podzielona na pół - połowa pełni rolę inżynierów, którzy przybywają do wioski, aby połączyć ją mostem z inną osadą. Inżynierowie powinni również podzielić się swoją wiedzą z tubylcami. Astrianie mają bardzo specyficzny język, co oznacza, że komunikacja jest zakłócona i obie grupy muszą nauczyć się komunikować od podstaw.

Jajka samobójcy – trenerka rozdała grupie jajka i markery, a każdy miał za zadanie stworzyć awatar z jajka wraz z historią tej osoby, np. historię ośmioletniego Szymka lub pani Zosi w podeszłym wieku. Po zakończeniu zadania uczestnicy dowiadują się, że ich awatar właśnie postanowił popełnić samobójstwo skacząc z wieżowca. Uczestnicy mieli dwa zadania - z jednej strony musieli zbudować strukturę, która uratowałaby jajko, gdy „skoczy”, a z drugiej strony grupa starała się zrozumieć i rozwiązać problem jajka i zastanowić się, jak jego życie może się potoczyć dalej i co można zmienić, jeśli awatar przeżyje skok.

Budowa wieży - uczestnicy dostali flipchart i mieli za zadanie zbudować jak najwyższą wieżę, jednocześnie mając przyklejone na plecach kartki z różnymi słowami lub wyrażeniami, np. „ignoruj mnie”, „wyśmiewaj mnie”, „obrażaj mnie”. Na to zachowanie były dwojake reakcje – niektórzy uczestnicy starali się wykonywać zadanie nie zwracając uwagi na to, co się dzieje, a niektórzy reagowali wycofaniem się z zadania pod naporem krytyki/przytyków. Ćwiczenie pokazuje jak czasem sposób traktowania nas przez innych wpływa na nasze zachowanie oraz poziom zaangażowania w interakcje społeczne.

W ostatniej części warsztatów uczestnicy podzieleni na grupy otrzymali opisy dobrych praktyk działań antydyskryminacyjnych realizowanych przez partnerów Teatrikonu w ramach projektu YARD. Ich zadaniem było stworzenie mini scen przedstawionych później innym, które pokazały, o co chodzi w danym projekcie. Na koniec uczestnicy omówili mocne i słabe strony każdego projektu i przeprowadzili burzę mózgów, którą metodologię można zastosować na ich wydarzeniu w Lublinie.

Warsztat 3 - Kreatywne rozwiązywanie problemów. Darek Figura

Warsztat oparty był na metodach twórczego rozwiązywania problemów stosowanych w projekcie Lokomotywy („Indiańskie imiona”, „Przymiotniki”, „Jeden obiekt - wiele zastosowań”). Następnie przywołano dobre praktyki zagranicznych partnerów Teatrikon, aby młodzi ludzie podjęli decyzję, które działania wybrać do realizacji i jak kreatywnie je przekształcić, aby działały

najlepiej w Lublinie. Na koniec uczestnicy stworzyli własną metodę hybrydową - wykorzystując historie dyskryminowanych ludzi (DiMMi) i przebijając się (elementy teatru).

Zadaniem trenera była pomoc w opracowaniu koncepcji i dopracowaniu szczegółów tego, co i zrobić oraz gdzie mogą znajdować się potencjalne punkty zapalne, np. jak uniknąć oskarżeń o obrażanie lub oczernianie dyskryminowanych osób. Ważnym punktem była dyskusja na temat tego, jak powinno wyglądać wydarzenie i refleksja na temat wyników. Później podczas warsztatów rolą trenera było wspieranie grupy, pomoc w planowaniu działań i ich budżetu, rozdzielanie zadań pomiędzy uczestników itp.

Uczestnicy projektu: Klaudia Oleksiuk i Iga Prazmo

Koordynatorzy projektu: Magdalena Opoka, Magdalena Hajczuk, Adrianna Wróbel

Niektóre przykłady ćwiczeń wykorzystanych podczas warsztatów:

ASTRIANIE

Liczba uczestników: 10-16 osób (lub więcej)

Czas trwania: około 2 godziny:

- faza przygotowawcza 10-15 minut
- gra 30-45 minut
- dyskusja i refleksja 45-60 minut

Materiały:

- dwie sale (lub przynajmniej możliwość wyjścia na korytarz)

- plik arkuszy A4 (w tym pięć pokolorowanych na czerwono i pięć na zielono)
- dodatkowo - długopis zielony i czerwony
- czerwone nożyczki
- nożyczki w kolorze innym niż czerwony
- szeroka taśma klejąca (najlepiej przezroczysta)
- drukowane instrukcje dla Astrian
- drukowane instrukcje dla Inżynierów
- dwa stoły
- przedmiot o wadze około 0,5 kg (np. butelka wody)

Opis metody:

Grupę (co najmniej 10 osób) dzielimy na dwa zespoły. Jeśli grupa składa się z więcej niż 16 osób, można także utworzyć zespół obserwatorów, którzy będą towarzyszyć ekspertom (i robić notatki z ich obserwacji). Zespół Astrian otrzymuje instrukcję i idzie do innego pokoju. Eksperci pozostają na miejscu z własnymi instrukcjami i niezbędnymi materiałami.

Instrukcje dla Astrian:

„Jesteście mieszkańcami małej wioski w górzystym kraju Astria. Wasza wioska jest oddzielona od Wielkiego Miasta głęboką doliną. Aby dostać się na cotygodniowy targ, musicie wędrować dwa dni. Most nad otchłanią skróciłby czas podróży do czterech godzin. Inżynierowie przybyli do twojego kraju, aby nauczyć was jak budować mosty. Pod ich nadzorem zbudujecie pierwszy most w Astrii, a później inne mosty w całym kraju. Bardzo zależy wam na budowie mostu, ale warunkiem współpracy jest szacunek ekspertów dla waszych nawyków. Jeśli Inżynierowie wykluczą was z pracy przy budowie mostu i sami go zbudują, możecie nawet zburzyć most. Wasze nawyki i zwyczaje są bardzo ważne. Dzięki nim macie poczucie plemiennej przynależności i wyjątkowości:

- Astrianie witają się, kiwając głową
- Uznajesz uściski dłoni za atak, a jeśli zaoferowano ci uścisk dłoni, odpowiedź postawą obronną - cofnij się i skrzyżuj ręce na piersi.
- Astrianie okazują sympatię poprzez dotyk. Co kilka minut poklepuj wybranych ekspertów.
- Mężczyźni z Astrii nie mogą dotykać taśmy samoprzylepnej - jest to dla nich obraza.
- Kobiety nie mogą dotykać nożyczek - kobietom z Astrii nie wolno dotykać metalowych przedmiotów.

- Astrianie nie wiedzą, do czego służą papier, taśma lub nożyczki. Eksperci muszą nauczyć Cię, jak z nich korzystać.
- Twój przywódca (musisz go wybrać) nie może patrzeć w oczy ludziom z innego plemienia ani ich dotykać. Jeśli nieznajomy dotknie lidera, sygnalizuje go krzykiem „U-hu!”, a następnie wszyscy przerywacie pracę i wywracacie oczami co najmniej 4 razy.
- Czerwony kolor w twojej kulturze jest symbolem niebezpieczeństwa. Kiedy to zobaczysz, biegniesz w róg pokoju i wołasz „oi, oi!”
- Astrianie są bardzo religijni. Co pięć minut uczestniczą w rytuale plemiennym. Polega na umieszczeniu koła wokół lidera i podniesieniu rąk wysoko nad głowę. Rytuał trwa około 20 sekund.
- Astrianie mają bardzo ograniczone słownictwo. Używają języka werbalnego tylko podczas odpowiadania na pytania: 1. Pytania zamknięte: „TAK” oznacza „TAK”. 2. Pytania zamknięte: „TAK (z jednoczesnym potrząśnięciem prawej nogi)” oznacza „NIE”. 3. Na każde otwarte pytanie obcokrajowców odpowiadasz „TO JEST JASNE”

We wszystkich innych przypadkach Astrianie milczą. Masz około 15 minut na zapoznanie się z zasadami”

Instrukcje dla ekspertów:

„Jesteście grupą inżynierów - ekspertów, którzy wygrali kontrakt na nauczanie budowy mostów w nieznanym i niezbadanym kraju ASTRIA. Ponieważ w Austrii jest wiele dolin i rzek, waszym zadaniem jest nauczenie mieszkańców jak budować mosty - dzięki waszemu przewodnictwu samodzielnie zbudują pierwszy most, a następnie kolejne. Macie do dyspozycji: kartki papieru (zielone, czerwone i białe), nożyczki, szeroką taśmę klejącą i około 15 minut na opracowanie strategii, w jaki sposób wykonać konstrukcję mostu z poręczami. W około 30 minut musicie nauczyć Astrian, jak budować most z poręczami między dwoma stołami (o długości około 1 m). Most musi udźwignąć przedmiot ważący pół kilograma. Pamiętajcie: arkusze tego samego koloru nie mogą się dotykać na moście. ”

Komentarz:

Powyższe ćwiczenie można wykorzystać na różne sposoby. Udział w nim pozwala dość wyraźnie doświadczyć, w jaki sposób różne kody językowe, postawy wobec zadania, różnice w percepcji lub nawykach, determinują nasz sposób postrzegania innych i jak możemy się z nimi komunikować. Najważniejszą częścią symulacji jest jej dogłębna analiza. Bez tego sama gra może zadawać szkody zamiast oczekiwanych korzyści. Emocje, czasem bardzo silne, muszą stopniowo powracać do równowagi podczas dyskusji. Niezbędnym warunkiem tego rodzaju ćwiczeń jest

stworzenie atmosfery zaufania i poczucia bezpieczeństwa w grupie. Jeśli mamy wątpliwości, czy grupa jest gotowa na takie doświadczenie - lepiej nie grać.

INDIAŃSKIE IMIONA

Liczba uczestników: co najmniej 5

Czas trwania: 5-10 minut

Materiały: brak

Opis metody:

Na początku pytamy uczestników, czy potrafią przypomnieć sobie niektóre indiańskie imiona. Możesz wywoływać imiona takie jak „Siedzący byk”, „Amerykański koń”, „Poranna rosa” itp. Mówimy o tym, skąd wzięło się to imię (zazwyczaj odnosi się do momentu życia danej osoby lub jej postaci). Prosimy uczestników, aby zastanowili się przez około minutę, jak nazwaliby siebie dzisiaj - może to mieć związek z tym, co wydarzyło się dzisiaj w ich życiu lub z tym, co ich ogólnie opisuje. Następnie dzielimy się tymi imionami i każdy uczestnik może wyjaśnić skąd pochodzi jego imię.

Komentarze:

Dobrze jeśli to trener zaczyna podając przykład swojego indiańskiego imienia - zachęca dzięki temu uczestników.

PRZYMIOTNIKI

Liczba uczestników: 4 i więcej

Czas trwania: 10-15 minut

Materiały: Karty z przymiotnikami, kartki papieru, długopisy.

Opis metody:

Uczestników dzielimy na mniejsze grupy lub pary. Każda grupa/para otrzymuje kartkę papieru i długopis. Następnie uczestnicy dobierają 2 karty - na każdej z nich zapisany jest jeden przymiotnik. Zadaniem uczestników jest w ciągu 5 minut spisanie jak największej liczby elementów (istniejących lub fikcyjnych), które spełniają obie cechy określone przymiotnikami. Lista przymiotników może być dowolnie modyfikowana, ale warto pamiętać, że powinny one być różnorodne.

Przykłady przymiotników:

- ciężki
- zielony
- puszysty
- kwadratowy
- metalowy
- ciepły

- elektryczny
- szorstki
- lepki
- szybki
- jadalny
- błyszczący

JEDEN OBIEKT - WIELE ZASTOSOWAŃ

Liczba uczestników: 5-10 osób (powyżej tej liczby uczestników można podzielić na dwie lub więcej grup)

Czas trwania: 5-10 minut

Materiały: Dostępność różnych przedmiotów w pokoju.

Opis metody:

Stajemy z uczestnikami w kółku. Prosimy o zgłoszenie się jednej osoby. Jej/Jego zadaniem jest znalezienie w pokoju przedmiotu, który jest wystarczająco lekki i wystarczająco mały, aby każdy uczestnik mógł go podnieść w dłoniach, obrócić itp. (Uczestnicy zwykle przynoszą przedmioty takie jak taśma klejąca, marker, nożyczki, kubek, pilot itp.). Mówimy o tym, do czego służy przedmiot, np. nożyce służą do cięcia papieru. Zadaniem uczestników jest wymyślenie nowych zastosowań tego przedmiotu. Możemy wspomnieć, że powinniśmy być tak kreatywni jak dzieci - dzieci osiągają bardzo dobre wyniki w takim ćwiczeniu, ponieważ wyobrażają sobie, co by się stało, gdyby obiekt był 4 razy mniejszy lub 15 razy większy, co gdyby obiekt był podzielony, jeśli było 1000 takich przedmiotów lub jeśli zostały wykonane z zupełnie innego materiału.

Zgodnie z ruchem wskazówek zegara dajemy sobie ten obiekt. Każda osoba, która go utrzymuje, wymyśla nowe zastosowanie. Staramy się, aby przedmiot krążył wśród uczestników co najmniej 2-3 razy. Ważne jest, aby każdy wyraził swój pomysł - nawet jeśli potrzebuje chwili, aby coś wymyślić.

KROK NAPRZÓD

Liczba uczestników: 5-10 osób

Czas trwania: 10-15 minut

Materiały: karty z rolami dla uczestników (młody uchodźca, syn rolnika, syn bogatego biznesmena, osoba niepełnosprawna itp.)

Opis metody:

Uczestnicy losują karty z rolami, w które powinni wcielić w rolę, np. młody uchodźca, syn rolnika, syn zamożnego biznesmena, niepełnosprawny itp. Stoją osobno, a trener zadaje im pytania o życie swoich bohaterów - Jak wygląda dzień tej osoby? Jakie było ich dzieciństwo? Co robią w wolnym czasie?

W kolejnym etapie ćwiczenia wszyscy ustawiają się w kolejce, a trener zadaje pytania dotyczące statusu ekonomicznego i społecznego: Czy czujesz się bezpiecznie w dzisiejszym świecie? Czy możesz swobodnie chodzić po ulicy, trzymając się za rękę ze swoim partnerem? itp. Jeśli uczestnik zgadza się z pytaniem, to robi krok naprzód, jeśli nie, krok wstecz.

Podsumowanie

Podręcznik ten zawiera krótki przegląd obecnej sytuacji w niektórych krajach europejskich oraz źródła danych dotyczące „aktywnego obywatelstwa” lub zaangażowania obywatelskiego oraz roli edukacji w promowaniu jej wśród młodych ludzi. Ponadto odzwierciedla on odpowiednie paradygmaty teoretyczne, perspektywę intelektualną i podejście polityczne do tematu.

Projekt YARD podkreśla znaczenie nabywania kompetencji interpersonalnych, międzykulturowych, społecznych i obywatelskich. W tym celu należy promować wartości demokratyczne, prawa i obowiązki człowieka, uczestnictwo społeczne i zaangażowanie obywatelskie w formalnych, pozaformalnych i nieformalnych kontekstach edukacyjnych.

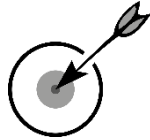
Kluczowe dla umiejętności aktywnego obywatelstwa są umiejętności krytycznego myślenia, które należy dalej doskonalić, szczególnie w celu pomocy nauczycielom, osobom pracującym z młodzieżą itp. Młodzi ludzie powinni nauczyć się zachowywać w sposób odpowiedzialny społecznie od wczesnego dzieciństwa. Dowody wskazują, że najmłodsze grupy wiekowe są szczególnie narażone na populistyczne i radykalne narracje. Systemy edukacji i szkolenia powinny zajmować się kwestiami dyskryminacji, takimi jak mowa nienawiści, bulling, przemoc, nietolerancja, radykalizacja, postępowanie z osobami niepełnosprawnymi i wszelkie inne problemy, które stanowią przeszkodę w życiu razem jako równi w zróżnicowanych kulturowo demokratycznych społeczeństwach.

Podręcznik YARD i dołączony zestaw narzędzi YARD odpowiadają potrzebom aktywnej edukacji obywatelskiej, zapewniając jasne wytyczne dotyczące opracowywania i dostosowywania materiałów dotyczących najlepszych praktyk i innych narzędzi dydaktycznych (w tym interaktywnych mediów społecznościowych), aby umożliwić obywatelom w każdym wieku działanie jako odpowiedzialni obywatele. Dostępne informacje statystyczne potwierdzają znaczenie edukacji dla podnoszenia wartości prospołecznych i pozytywnej aktywizacji obywateli przez całe życie. Bardziej innowacyjnym podejściem może być uchwycenie przykładów dobrych praktyk, które skutecznie angażują uczniów, nauczycieli, rodziców, administrację szkolną i gminy w celu osiągnięcia najbardziej efektywnej edukacji obywatelskiej i zaangażowania.

Podsumowując, istnieją dowody silnego związku między edukacją a aktywnym obywatelstwem/zaangażowaniem obywatelskim. Bez wątplenia we wspólnym interesie wszystkich państw członkowskich UE jest zbadanie pełnego potencjału edukacji jako głównej siły

napędowej aktywnego uczestnictwa społecznego i politycznego oraz umożliwienie młodym ludziom odpowiedzialnego wykorzystywania informacji.

Więcej informacji na temat **YARD – Youth-led Actions Rejecting Discriminations** można znaleźć na stronie

yardproject.wordpress.com

